BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİNİZ

10 eylül

● Nasıl bir birlik? ● Marksizm-Leninizm yolumuzu bugün de aydınlatıyor (1) ● Program sorunu üzerine (1) ● Sıralarında olmakla övünülecek tarih ● Dünya ekonomisinin yeniden yapılandırılması ● Barış savaşımında Türkiye'li olmak ● Köhneleşmiş bir ekonomik sistemin zincirleri arasında



AYLIK DERGİ
EYLÜL 1989
Fiyatı: 3.000 TL.
(KDV Dahil)

1

10 Eylül Aylık Dergi - Sahibi ve Sorumlu Yazıişleri Müdürü: Ali Saim Tekin -
Yönetim Yeri: Molla Fenari Sokak No: 20 Kat: 4/50 Cağaloğlu/İstanbul -
Basıldığı Yer: Bizim Ofset - Abone Bedeli: 1 Yıllık 30.000 TL.
Yurtdışı Fiyatı: 4 DM.

içindekiler

çıkarken

Bugün ülkemizde sol siyasal dergilerin adlarını eksiksiz sayabilecek insan var mı bilinmez. Elinizdeki dergiyle birlikte bunlara bir yenisi ekleniyor: 10 EYLÜL

Dergiye 10 EYLÜL adının konması bir rastlantı değil. 10 EYLÜL ülkemiz komünist ve işçi hareketinde birleşik örgütlülüğün gerçekleştirildiği tarihsel günleme. İşte bu dergi, adıyla da bağlı olarak 10 EYLÜL misyonuyla yola çıkıyor. Ama bu misyon, ülkemiz komünist ve işçi hareketinin bugün içinde bulunduğu özgül ve karmaşık durum nedeniyle açıklanmayı gerekli kılıyor.

10 EYLÜL, Türkiye komünist hareketinin 70 yıllık örgütlü mücadele geleneğine, önce ideolojik-politik düzlemde, ardından örgütsel düzlemde son verme yeltenişlerine karşı duran ve işçi sınıfının tarihsel misyonunu gerçekleştirmek için Leninci doğrultuda mücadeleyi sürdürmeye kararlı kadroların bir platformunun yaratılması görevini birinci sıraya koyuyor. Bir diğer deyişle 10 EYLÜL öncelikle likide edilmeye kalkışılan 70 yıllık örgütlü geleneğin, en büyük ustalığımız, en ince hünerimizin ürünü kadroların, kendi hareketleri içinden yükselen reformizme, pragmatizme, legalizme ve likidasyonculuğa karşı mücadele içinde birlikteliklerini geliştirecekleri bir zemin oluyor.

10 EYLÜL, bu çerçevede işe sıfırdan başlamıyor. Bu mücadele sürecinde daha şimdiden birlikteliklerini sağlamayı başarmış kadroların örgütlü gücüne dayanıyor. Ama bunu bitmiş, tamamlanmış bir süreç olarak görmüyor. Her gün yeni yeni kadroların katılımıyla, yurtiçinden ve yurtdışından mücadele sınavından geçmiş arkadaşlarla birlikteliğini artırarak daha bir güçleneceğine inanıyor. Bu kadrolar arasındaki ideolojik-politik birliğin örülmesinin belirleyici önemine işaret ederek, bunda bir araç olmayı önüne koyuyor.

10 EYLÜL, ülkemiz komünist ve işçi hareketinde gün günden netleşen Marksizm-Leninizm ile reformizm arasındaki ayrımda, Marksizm-Leninizm konumlarında yer alıyor. Bu ayrım temelinde ülkemiz komünist hareketinin yeniden harmanlanmasının kaçınılmaz olduğunu düşünüyor. Bu bağlamda Marksist-Leninistlerin örgütlü birlikteliğine yüksek değer biçiyor. 70 yıllık komünist ve işçi hareketinin örgütlü geleneğinin bugünün özgülünde taşıyıcısı olmakla birlikte, farklı geleneklerden gelen Marksist-Leninist çevrelerin varlığını ve bunlarla birlikteliğin zorunluluğunu vurguluyor. Bu zorunluluğa uygun davranışın, hem ülkemizdeki Marksist-Leninistler

arasındaki birlik eğilimlerine denk düştüğünü saptıyor, hem de bunun başarıya ulaşmanın biricik yolu olduğu kanısını taşıyor.

Görüleceği gibi, 10 EYLÜL'ün künyesinde, genel yayın yönetmeni, yazı kurulu, yayın kurulu yer almıyor. Bu, kimilerinin ellerini ovuşturarak ileri sürecekleri gibi, belli bir "fetişizm"den kaynaklanmıyor. Yukarıda dergiye biçilen "bir gelenekten kadroların platformu olma" görevinden mantıksal olarak doğuyor. Bu derginin yazı ve yayın kurulları Marksist-Leninist kadroların birlikteliklerinin sağlanması sürecinde kendi içlerinden belirlenecek. Şimdilik bu işlevleri ilk ağızda biraraya gelen kadrolar gerçekleştiriyor; ama bu, onlara hiçbir öncelik ya da ayrıcalık hakkı vermiyor. Marksist-Leninistler arasında en eksiksiz biçiminin yaşam bulduğu demokratik işlerliğin, böylece ta baştan derginin yönetim ve yürütülmesinde de yaşama geçirilmesi gözetiliyor.



10 EYLÜL, bir aylık dergi olarak hem günceli gözden kaçırmamak, hem de ideolojik-politik birlikteliğin sağlanmasına dönük çalışmalara yer vermek gibi ikili bir işlevle yola çıkıyor. İki işlevli tek bir organ olmanın zorluklarını yaşıyor, yaşayacak. Ancak burada ikinci işleve daha ilk hareket noktasında öncelik verildiğini vurgulamak yerinde olacak. Çünkü bugün komünist ve işçi hareketinde ideolojik-politik netlik, değişik kadroların birlikteliğinin sağlanması bakımından sonucu belirleyici bir önem taşıyor. Ancak teorinin griliği içinde boğulup kalmak, güncel'den, pratikle bağlı sorunlardan, yaşamın yeşilliğinden kopmak, ta baştan sonuç alıcılığı engellemek anlamına geliyor. En doğru tahliller, bunlara dayalı görevlerin saptanıp yazılması sorunları çözmüyor. Sorunları çözecek olan, tahlil ve görevlerin kadrolarca benimsenip uygulanarak yaşamın sınavından geçmesi. Yığınlarca benimsenip yaşamda uygulanmayan en doğru düşünceler, olsa olsa "ben söyledim ve ruhumu kurtardım" sonucunu verebilir. İnsanın ruhunu kurtarması belli koşullarda biricik yol olabilir; ancak bugün ülkemizdeki Marksist-Leninist kadro birikimi gözönünde bulundurulduğunda, bu, yeterli olmuyor.

10 EYLÜL, 1980 sonrasında sol çevrelerin söyleminde ağırlıklı bir yer kazanan "yeni"ye de özel bir yer vermeyi düşünüyor. Dünyada ve ülkemizde bu süreçte gelişen olayları, bunların özelliklerini, dayandıkları yasallıkları somut analizlerle gözler önüne sermeyi öne koyuyor. Marksizm-Leninizm'in yeni gelişmeleri doğru kavramanın nasıl bugün de biricik yolu ve yöntemi olduğunu böylece ortaya koymayı düşünüyor. Bu çerçevede bir dizi araştırmacının telif ve çeviri çalışmasına sayfalarında genişçe yer vermeyi öngörüyor. Bunlar arasında bilimsel-teknik devrimle bağlı sorunlara, kapitalizmin temel özelliklerine ve bunların günümüzdeki görünüm biçimlerine bağlı konulara öncelik vermeyi uygun buluyor. İlk sayısından başlayarak bu yöndeki geniş kapsamlı çalışmaları bölüm bölüm sunmaya başlıyor.

10 EYLÜL, öncelikle bir gelenekten kadroların ideolojik-politik birlikteliğini sağlama işleviyle bağlı olarak, bu kadrolardan gelecek reformizmin teşhiri, Marksist-Leninistlerin program ve örgütlenme sorunları üzerine çalışmalarını yayınlamayı görev biliyor. Öte yandan 10 EYLÜL, bir sınırlayıcılık içine de girmiyor ve ülkemiz komünist hareketinde Marksizm-Leninizm konumlarında yeralan tüm kadroların aynı bağlamdaki yazılarına ve görüşlerine de olanakları ölçüsünde sayfalarını açıyor. Böylece ülkemizdeki Marksist-Leninist tüm kadroların ideolojik-politik birlikteliğinin sağlanmasına katkıda bulunabileceğini düşünüyor.

10 EYLÜL yayın yaşamına önemli mali güçlüklerle başlıyor. Bu durum, kuşkusuz, onun teknik-görsel yanlarına da yansıyor. Bu sorunun üstesinden ona omuz verecek kadroların ve okurlarının dolaysız katkılarıyla gelinecek. Güvencesi, Marksist-Leninist kadroların sınır tanımaz yaratıcılığı ve ölçüye sığmaz özveri anlayışı.

10 EYLÜL dünümüz, bugünümüz, yarınımız,

10 EYLÜL en büyük ustalığımız, en ince hünerimiz,

10 EYLÜL aklımız, yüreğimiz ve yumruğumuz,

10 EYLÜL övüncümüz,

10 EYLÜL KUTLU OLSUN!

Cezaevlerinde onur direnişi

12 Eylül tutsakları 1 Ağustos Genelgesi'nin kaldırılması için başlattıkları açlık grevine 52. günde son verdiler. Bilindiği gibi açlık grevi, Eskişehir Özel Tip Cezaevinde tünel bulunmasını bahane eden yönetimin, tutuklu ve hükümlülerin en temel haklarını bile gaspetmesi üzerine 29 Haziran'da başlamıştı. Tutsakların onurlu direnişini kıramayan Adalet Bakanlığı açlık grevinin 34. gününde sürgün kararını verdi. Zorla ringlere bindirilen direnişçiler aç susuz yirmi saatlik ölümcül bir yolculuğun ardından Nazilli ve Aydın Cezaevleri'ne getirildiler. Aydın Cezaevinde sopa ve dipçiklerle dövülen tutsaklardan Mehmet Yalçınkaya ve Hüseyin Hüsnü Eroğlu yaşamlarını yitirdiler. Ölümler yurt içinde ve yurt dışında büyük tepkilere yol açtı. Dayanışma amaçlı açlık grevleri belli başlı bütün cezaevlerine yayıldı. Devrimci, sosyalist çevreler, yazarlar, aydınlar, kadınlar, gazeteciler, sendikacılar, işçiler, öğrenciler, İnsan Hakları Derneği, TAYAD, Mimar ve Mühendis Odaları, Barolar, tutuklu ve hükümlü aileleri direnişçilerle dayanışma için çeşitli gösteriler, eylemler ve protesto hareketleri gerçekleştirdiler, bildiriler yayınladılar. Türk-İş Başkanlar Kurulu yayınladığı bildiride "Cezaevlerinde ölümler durmalıdır. Tüm yurttaşlarımızı bu konuda duyarlı davranmaya, tepkilerini ortaya koymaya çağırıyoruz" dedi. Ölümler ve iktidarın vurdumduymaz tavrı, kamuoyunda, 12 Eylül lideri Kenan Evren'in "bunları asmayıp da besleyelim mi?" sözünün uygulanması olarak değerlendirildi. Başbakan Özal'ın "tedavi kabul etmeyen ölür, ne yapalım yani..." sözü bu yargıyı pekiştirdi. Adalet Bakanlığı yetkililerinin "1 Ağustos Genelgesi kalkacak" sözü üzerine direnişçiler 18 Ağustos'ta ölüm orucunu bitirdiler.



Mehmet Yalçınkaya

Açlık grevi bitti ama sorun henüz yerli yerinde duruyor. Cezaevleri kanayan bir yaradır. Cezaevlerine ilişkin Birleşmiş Milletler standartları derhal uygulanmalıdır. 12 Eylül hukukuna dayanarak verilen hükümler kaldırılmalı, GENEL AF çıkarılmalıdır.

Direnişin öğrettikleri

Direniş son derece öğretici oldu. Öğrenmek isteyen herkese paha biçilmez bir "politika dersi" sundu. Birincisi, direniş en elverişsiz koşullarda bile yapılabilecek şeylerin olduğunu, zulme karşı kararlı direnişin yerini hiçbir şeyin tutamayacağını gösterdi. Direnmek onurdur. İkincisi, direniş, siyasal güçlerin diziliş tablosunu tüm netliğiyle ortaya koydu. 12 Eylülcüler ve ANAP İktidarı hiçbir sınır tanımayan düşmanca tutumlarıyla kapitalist sınıf adına kararlı bir mücadele yürüttüklerini kanıtladılar. Seksen yaşındaki ana Makbule Bolcan'ın tutuklanmasını başka nasıl yorumlarsınız? İktidar sınıf düşmanından intikam alıyordu. SHP Merkez Yönetimi kamuoyunun bütün baskılarına rağmen açlık grevine destek olmaktan kaçındı. SHP Aydın İl binasında açlık grevi yapan tukulu ve mahkum ailelerinin binayı derhal terketmesini istedi. Erdal İnönü'nün açlık grevlerini "şiddet eylemi" saydığı biliniyordu. Deniz Baykal cezaevi sorunlarıyla ilgili kimi SHP milletvekilleriyle "E tipi milletvekilleri" diyerek alay etmeye kalkıştı. Adalet Bakanı Oltan Sungurlu'nun "SHP Merkez Yönetimine bu olaydaki tutumundan dolayı teşekkür ediyoruz" demesi SHP'nin düzenin egemenleri ile uyumlu tutumunu pek güzel açıklıyordu. Diğer burjuva partileri de direnişe en ufak bir yakınlık göstermediler. Demirel ve Ecevit ne anlama geldiği belirsiz birkaç sözle işi geçiştirdiler. DYP Aydın il yöneticilerinin, evlatlarıyla dayanışma için Aydın'a gelen aileleri izlemekle görevli sivil polislere kebap ısmarlaması bu partinin tutumu konusunda küçük ama anlamlı bir örnekti. Legal siyasal partiler içerisinde sadece Sosyalist Parti ve Yeşiller Partisi açlık grevlerine destek oldular. Üçüncüsü, direniş yeni reformist çevrelerin temel tezini çürüttü. En masum ve en insani talepler için parmağını bile kımıldatmayan ve hatta düşmanca bir tutum alan burjuva partileri ile "ulusal mutabakat" kurarak demokrasiye geçeceklerini sananların şaşkınlığı belgelendi. Direniş, aynı zamanda Marksist-Leninist güçlerin birleşik etkinliğinin ortaya konmasındaki eksikliği de gözler önüne serdi. Dahası temel insan haklarının böylesine açık ihlalleri karşısında başta işçi sınıfı olmak üzere geniş emekçi kesimleri yığınsal ve ivedi tepkilerin örgütlenmesinde yetersiz kalındığını ortaya koydu.



Sungurlu: Hâla Adalet Bakanı...



12 Eylülcüler ve ANAP iktidarı, 80' lik Makbule Ana'ya bile tahammülsüz...

Hüseyin Hüsnü Eroğlu

Seçenek!

Halkı düşman ilan etmek

Kürdistan ve PKK geçen ay kamuoyunun gündeminde ilk sıradaydı: Cudi Dağlarında operasyon... İnsan hakları ihlalleri... Hakkari'nin Yoncalı köyünde öldürülen ve yakılan köylüler... Eruh'un Fındık yöresinde biri ölü olarak bulunan kayıp köylüler... Diyarbakır'ın Çınar ilçesine bağlı Ovabağ köyünde bir yurttaşın taranarak öldürülmesi... Baskı, işkence, "yanlışlıkla öldürme"... Son iki ay içerisinde 300 dolayında köy korucusunun silahını bırakarak görevden ayrılması... Bölge Valisi Kozakçıoğlu'nun "bazı köylerde soruşturma tekniği gereği vatandaşları toplu olarak gözaltına alıyoruz" itirafı... Cudi'de olaylar geçen yıla göre yüzde 217 arttı... PKK'ye lojistik destek sağladıkları gerekçesiyle Anılmış köyünün boşaltılması... "Cudi Dağı bombalanacak mı?" sorusuna Kozakçıoğlu'nun net cevabı: "Operasyon neyi gerektiriyorsa yapılacak." DYP Genel Başkan Yardımcısı Esat Kıratlıoğlu'nun "bölgenin bazı yerleri akşamları devletin elinde değildir" değerlendirmesi... Kozakçıoğlu'nun demeci: "PKK'yi halk koruyor. Bölge halkı silahlı vatandaşı korumayı, beslemeyi seviyor. Bu eskiden beri böyle. Silahlı adam korumak onlar için manevi bir güç"... Hakkari Tugay Komutanı Tuğgeneral Altay Tokat'ın "ot bile bitirmeyecek" önerisi: "Benim sistemimle olsa çok kısa sürede bunları yok edebiliriz. Kendi sistemim uygulandığı takdirde değil insan ot bile bitmez. Güney komşumuz 50 yıl kendilerine karşı savaşan insanları bir harekatla hepsini yok etti."... İnsan hakları ihlalleri konusunda ne düşündüğü sorulan İnönü'nün "Silahlı eyleme karşı sözle mücadele edemezsiniz. Silahla savunmak gerekir." şeklindeki yanıtı. İnönü'ye göre "mesele ayrımcı güçlerin yürüttüğü silahlı eylemin propaganda boyutunun da olduğunu görmektir. Halk ile devlet güçlerinin arasını açmanın bu mücadelenin parçası olduğunu hatırlamak ve olayları böyle görmektir."... Ve Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Torumtay'ın sert bildirisi: "Öncelikle silaha karşı silah kullanmak zorundayız. Dolayısıyla milli varlığımıza ve bütünlüğümüze silah çeken ve onun yanında bilerek ve isteyerek yer alan ve destekleyen kimseleri düşman kabul etmek ve ona göre gerekli etken tedbirleri almaktan başka seçeneğimiz yoktur."... Başbakan Özal'ın "Devletimiz güçlüdür, bütün hainleri ezeceğiz" demeci... Amerikan patentli düşük yoğunluklu savaş ve iç düşman doktrininin en yetkili ağızlardan ilanı. Şovenizmin ve militarizmin dizginlerinden boşalması... *Milliyet*'in "İşte Botan" manşetiyle verdiği haber: "PKK Dicle Nehri ile Zap Suyu arasındaki Diyarbakır, Siirt, Bitlis, Mardin, Hakkari illerini kapsayan geniş yurt parçasını 'Botan Bölgesi' diye adlandırıyor. Ve bu yöreyi 'kurtarılmış bölge' ilan ediyor... PKK'nin Avrupa'daki kolu olan ERNK (Kürdistan Ulusal Kurtuluş Cephesi) yetkilileri olarak kendilerini tanıtan bir grup dün Federal Almanya'nın başkenti Bonn'da düzenledikleri basın toplantısında elinde 7'si astsubay, 1'i üsteğmen, 8 asker ve 10 köy korucusunun esir bulunduğunu ve Botan'ın Türk otoritesinin geçmediği kurtarılmış bölge olduğunu ilan etmiştir."

Bütünüyle günlük basında yayımlanan haberlere dayananan bu tablo neyi gösteriyor? Birincisi, bölge valiliği, olağanüstü hal, köy koruculuğu, özel timler gibi çeşitli öğelerden oluşan baskı sistemi iflas etmiştir. İkincisi, PKK, savaşımını sürdürebilecek bir kitle desteği sağlamıştır. Üçüncüsü, bölgede uygulanan sistemin iflasıyla yüzyüze gelen devletin en yüksek organlarında "daha çok baskı", "toptan çözüm", "Irak tarzı çözüm" eğilimi güç kazanmaktadır.

Sonbahara işte böyle bir tabloyla giriyoruz.

PKK'nın oluşturduğu düzenli ordu birlikleri. (2000'e Doğru'dan)



Kristal-İş 10. Genel Kurulu yapıldı

Türk-İş'e bağlı sendikaların merkez genel kurulları başladı. İlk genel kurulu Kristal-İş Sendikası 21-22-23 Temmuz 1989'da topladı. 206 delegenin yeraldığı genel kurul, sendikal yaşamın durumunu yansıtan bir takım özellikleri çarpıcı bir biçimde ortaya çıkardı. Bu özellikleri kısaca şöyle sıralayabiliriz.

Birincisi, ülkemizde sendikal hak ve özgürlüklerin ne denli kısıtlanmış olduğu, Kristal-İş genel kurulunda çıplak bir biçimde gözler önüne serildi. Genel kurulun 2. gününde işçilerin sendika yönetimine seçme ve seçilme hakkı 10 yıllık fiili işçilik keyfi gerekçesiyle ortadan kaldırıldı. Kristal-İş'in 10 yıldır genel başkanlığını yapan H. Basri Babalı ve genel başkan vekilliğini yapan İbrahim Eren, ayrı ayrı genel başkan adaylıklarını geri çekmek zorunda bırakıldılar. Divan Başkanı Petrol-İş Genel Mali Sekreteri Tekin Akın'ın "Nerede 12 Eylül diyenler varsa, işte burada 12 Eylül" sözleri, yaşanan olayı özlü bir biçimde dile getiriyordu. Delegasyonun "Hükümet İstifa", "Demokratik Türkiye" haykırışlarıyla protesto edilen bu yasak karşısında alınacak tutum da özel bir önem taşıyordu. Seçilme hakkı gaspedilen H. Basri Babalı, sorunun aşılması konusunda görüşünü genel kuruldan sonra şöyle dile getirdi: "Çekişmeler bir tarafa bırakılarak başkanlar kurulu ve tüm delegeler 5 kişilik bir liste üzerinde mutabık kalsalar ve bunda kararlı olunsaydı bu sorunun büyük ölçüde aşılabileceğine inanıyorum". İbrahim Eren ise şu görüşü ileri sür-



12 Eylül Anayasası, Kristal-İş Kongresi'ndeydi.

dü: "Seçim kurulu verilecek listeyi onaylamayacağını açıkça söylüyor. Biz buna rağmen ısrarla aday olsaydık genel kurulun iptali ve sendikanın kayyıma gitmesi gündeme gelebilecekti". Sonuçta İbrahim Eren'in değerlendirmesi çerçevesinde adaylıklar çekildi, fiilen hakkın gaspedilmesine boyun eğildi, ardından da hakkımız gaspedildi feryadı yükseldi. Görülen o ki, böylesi bir durumda işçilerin en temel sendikal hakkına, seçme ve seçilme hakkına sahip çıkmanın yolu, H. Basri Babalı'nın önerisi doğrultusunda hareket ederek bir "fiili durum"u hak ve özgürlüklerin kullanımı için yaratmak yerinde olacaktı.

İkincisi, seçme ve seçilme hakkına müdahale, bir anda genel kurulun genel olarak işçi sınıfının, özel olarak toprak-cam işçisinin sorunlarının ele alınıp mücadele doğrultularının saptanacağı bir platform düzeyine yükseltmekten kulis faaliyetlerinin yoğunlaştığı bir düzeye indirdi. Teknik cam baştemsilcisi Ali Özalp haklı olarak şöyle diyordu: "Burdan çok Hasan Basri, çok İbrahim Eren yetiştireceğiz diyoruz ama bu kafayla gidersek bir şey çıkmaz. Sabah kalkan hemen aday oluyor."

Üçüncüsü, Kristal-İş genel kurulu yukarıdan aşağıya "demokratik ve güçlü sendikacılık" anlayışının dayatılmaya çalışıldığı ilk genel kurul oldu. H. Basri Babalı açış konuşmasında şöyle diyordu: "10. Genel Kurulumuzun işkolumuzda demokratik ve güçlü bir sendika yaratılmasına (...) yeni bir güç katacağı inancıyla çalışmalarımızın başarılı olmasını dilerim." Delegasyondan sözalanlardan hiçbiri "demokratik ve güçlü sendikacılık"a yeni bir güç katmaktan sözetmezken, Teknik Cam baştemsilcisi Ali Özalp, "Biz sınıf ve kitle sendikacılığı diyoruz". Topkapı şube yönetim kurulu üyesi Derviş Göktepe, "Sendikal mücadelede sınıf sendikacılığının en temel özelliği işçi sınıfının demokrasi anlayışının hayata geçmesidir"; Lüleburgaz Şubesi Mali Sekreteri Necmettin Aktürk, "Sınıf ve kitle sendikacılığı hayata geçirilememiştir", vurgularını getirdiler.

Dördüncüsü, Kristal-İş 10. Genel Kurul Çalışma Raporu ve sendika genel başkanlığına seçilen Necati Altunkaynak'ın konuşmasındaki kimi açıklamalarda yansıdığı kadarıyla "demokratik ve güçlü sendikacılık" anlayışı, Kristal-İş Sendikasının varlık nedeninin tartışmalı olduğu izlenimini yaratıyor. Çalışma Raporu'nun Teşkilatlanma Dairesi Raporu'nda şöyle deniyor: "Bilmem hangi tarihte ve özel koşullarda kurulmuş olan bir sendikanın varlığının korunması genişletilmesi başlıca amaç haline geliyor. Üyelerin çıkar ve yararlarına ilişkin amaç yalnız sözde kalıyor. Sendikal rekabete, bölünmelere su taşıyarak hatta zarar bile verebiliyor. Hiçbir sendika kendi varlığını her şeye karşın bir amaç haline getirmemeli, bütün işçilere ve özellikle üyelerine hizmet amacı hiçbir nedenle gözden kaçırılmamalıdır. İşçinin ihtiyacı olan haklarını savunup genişletecek olan örgütlülüğe sahip, güçlü bir sendika olduğuna göre sendikalar arası ilişkilere esas olarak bu pencereden bakmak gerekiyor." (sayfa 130). Necati Altunkaynak ise şöyle diyor: "1982 yılında 10.800 üyemiz vardı. 83'te yüzde 10 barajı getirilince hızlı bir çalışmaya girildi. İzmir'de, Söke'de, Bozüyük'te, Akçimento'da örgütlenmeye başladık. İzmir'deki işyerleri kapatıldı. Yübetaş kapatıldı, Çimentaş işletme sözleşmesine girdi. Akçimento'dan işten atılmalar oldu, yetki alamadık. Şubeyi kapatmak zorunda kaldık. Bozüyük'te verdiğimiz şanlı mücadelede 400'e yakın arkadaşımız işten atıldı. Bozüyük'te de şubeyi kapattık. *İşçilerin Kristal-İş'te örgütlenip işten atılmalarına yol açıyorsak gidelim Çimse-İş'i demokratikleştirelim diye düşündük. Bunda başarılı da olduk.* " Görüldüğü kadarıyla, uzlaşmacı sendikacılık-sınıf ve kitle sendikacılığı arasındaki karşıtlığın bir kalemde yok sayılması eğilimi, "demokratik ve güçlü sendikacılık" söylemiyle kendini belli ediyor ve sınıf ve kitle sendikacılığının varlık nedeni ortadan kaldırılmaya yelteniliyor. Bu çerçevede Necati Altunkaynak'ın bu sözlerinin hemen ardından söylediği "Biz diyoruz ki daha yüce bir Kristal-İş, tabanın söz ve karar sahibi olması ilkesinin, sendikal demokrasi ilkesinin, demokratik sendikacılığın sonuna kadar işlediği bir Kristal-İş" sözleri ise açıklanmaya muhtaç kalıyor.

Kristal-İş Genel Kurulu " birliğimizi koruduk, demokrasiyi kazanacağız" sloganıyla kapandı. "Birliğin korunması", genel kurulun ilk hedefiydi; önümüzdeki süreçte birliğin pekiştirilip güçlendirilmesi hala ilk hedef olarak duruyor. Çünkü birlik, işçi sınıfının çıkarları doğrultusunda, yani sınıf ve kitle sendikacılığı doğrultusunda süregen bir mücadelenin ürünü olabilir.

Yapı Kredi'de sendikasızlaştırma taarruzu

Banks sendikası ile Yapı Kredi Bankası arasında toplu sözleşme görüşmelerinin uyuşmazlığa varmasıyla, Yapı Kredi çalışanlarının yazgısı, grev yasağı nedeniyle, YHK'nın eline düştü. Bu işçi düşmanı kurum da, Yapı Kredi patronunun vermeyi teklif ettiği zam oranını bile fazla bularak, bir kez daha çalışanları sefalet ücretlerine mahkum etmekten ve daha önceki toplu sözleşmede kazanılmış hakları gaspetmekten geri durmadı. Banks sendikasının YHK-nın bu işçi düşmanı tutumunu protesto ederek YHK sözleşmesini reddetmesi ise Yapı Kredi patronunun sendikasızlaştırma taarruzunu başlatmasının kıvılcımı oldu. Çok kısa sürede binlerce Yapı Kredi çalışanı sendikalarından istifa ettiler. Banks sendikası bir hafta içinde eridi. Bu durum, tek başına ne denli güçlü



Yapı Kredi çalışanları: "YHK Sözleşmesine hayır."

olursa olsun, patronun psikolojik ve maddi baskısıyla açıklanamayacak bir durumdur. Bu durumun nedenleri nesnel etkenlerin yanısıra ancak Banks sendikasının kuruluşu ve son genel kurulundan bu yana akan süreç gözden geçirildiğinde tam olarak anlaşılabilir. Nitekim Yapı Kredi çalışanlarının *BASS* sendikasına üye olmaları üzerine işten atılmalarla birlikte Yapı Kredi patronunun dolaysız yönlendirmesi ile Banks sendikası kurdurtularak tüm çalışanlar üye ettirilmiştir. Ne var ki DİSK üyesi Bank-Sen geleneğinden gelen Yapı Kredi çalışanları kısa sürede sendikalarına sahip çıkarak Banks'ta ağırlıklarını hissettirir duruma gelmişlerdir. Geçtiğimiz ikinci toplu sözleşme döneminde oldukça ileri sendikal hakların elde edilmesinin ardından 1988 yılı başlarında gerçekleştirilen genel kurulda seçilen yönetim kurulu, sendikanın örgütlülüğünü yükseltmek, birliğini pekiştirmek yerine, kısa sürede içe dönük bir çabaya yöneldi. Bu içe kapanma Banks genel başkanı Meral Ekim ve genel sekreteri Yılmaz Düzen'in istifasıyla noktalandı. Tam toplu sözleşme görüşmeleri arifesinde yönetim düzeyinde ortaya çıkan ve Yapı Kredi çalışanları bakımından da nedenleri açıkça kavranamayan bu bölünme, Yapı Kredi patronunun toplu sözleşme görüşmelerinde oyalamacı ve dayatmacı bir tutum almasında önemli bir etken oldu. Toplu sözleşme görüşmelerinin Yapı Kredi patronunca sürüncemede bırakılması, Banks sendikasının ise etkin ve kararlı tutum almakta gösterdiği yetersizlik, bu süreçte Yapı Kredi çalışanlarının sendikalarından soğumasına, patron karşısında örgütlülüklerinden doğan güçlerini görememelerine neden oldu. Yapı Kredi çalışanları gözünde sendika yönetiminin basiretsizliği görüntüsü doğdu, böylece yönetimdeki bölünmenin sendikanın gücüne verdiği zarar en üst boyutlara ulaştı. İşte böylesi koşullarda Yapı Kredi patronunun "istemediğim sendikayla çalışmam" pervasızlığıyla ve aba altından sopa gösteren sirkülerleriyle başlattığı sendikasızlaştırma taarruzu, tahminlerinin de ötesinde başarılı oldu. Sendikanın yeni kurulmuşluğu, grev hakkının gaspedilmişliği, zorunlu tahkime dayalı toplu pazarlık sistemi bu sonucun nesnel etmenleri ise, sendika yönetimindeki sorunların aşılamaması çerçevesinde üyelerin örgütlerine güvenlerinin sarsılmış olması da bu sürecin öznel etmenini oluşturdu.

Bugün vardığı aşamada sorunun çözümü nereden geçiyor? Herşeyden önce Yapı Kredi çalışanlarının patronun yönlendirmesini aşarak özgür iradeleriyle sendikalaşma bilincini ortaya koyup sendikalarını özgürce seçmelerinden geçiyor. Bugün Yapı Kredi çalışanlarını üç ay daha kağıt üzerinde temsil etmekten öte fiili bir işlevi olmayan Banks yönetiminin, değişik sendikalarla yürüteceği birlik çalışmaları, hangi söylemi esas alırsa alsın, bir anlam taşımıyor. Banks yönetimi en kısa zamanda hala sendika üyesi kalanlarla bir olağanüstü genel kurula giderek bu üyelerinin iradelerini almalı, bu irade çerçevesinde ortaya çıkacak doğrultuda davranılmasına olanak sağlamalıdır.

Yapı Kredi çalışanlarının sendikal örgütlü savaşım gelenekleri güçlüdür. Bu savaşım geleneği, kanalını bularak işçi sınıfının sendikal birliğini sağlayacak doğrultuda akmayı olanaklı kılacaktır. Olgular direngendir, hatalardan ders çıkarmak, hatalarda direnmekten çok daha fazla "akla ve sağduyu"ya uygundur.

Yapı Kredi çalışanlarının, örgütlü sendikal mücadele gelenği, zorlukları aşacaktır.



"Sosyalistlere Çağrı" Toplantısı:

Nasıl bir birlik?

On sekiz imzalı "Sosyalistlere Çağrı"nın öngördüğü ilk toplantı 12-13 Ağustos'da yapıldı. Toplantıya katılan örgütlü güçlerin temsilcileri ve tek tek Marksist aydınlar birlik sorununa ilişkin görüşlerini dile getirdiler.

Toplantıda yapılan konuşmalara bakıldığında, dört ayrı kesimden sözetmek mümkün görünüyordu. Birinci kesim, refomist çevrelerden oluşuyordu. Bu kesimin Marksizm-Leninizm'i revize etmek konusunda ideolojik ve manevi hazırlığını tamamladığı, önüne legalist-parlamenter bir birleşik partiyi oluşturma hedefini koyduğu, Leninist bir seçeneğe tümüyle karşı olduğu, seçkin temsilcilerinin ağzından vurgulandı. İkinci kesimi, komünist ve işçi hareketindeki dağınıklığı "altın bir fırsat" sayarak hakemliğe soyunan çevreler olarak tanımlamak mümkündü. Sırtında yumurta küfesi taşımayan bu çevreler, kendilerini bir takım misyonlarla donatılmış olarak görüyorlardı. Troçkist Enternasyonal'in "50 yıllık geleneği"ni savunan Troçkist gruplar üçüncü kesimi oluşturuyorlardı. Bu gruplar, 1980 sonrasının bozbulanık ortamında, özellikle reel sosyalizmin yüzyüze geldiği sorunları aşma arayışlarının yoğunlaşmasıyla, sol kamuoyu önündeki tarihsel yalıtlanmışlıklarını suret-i haktan görünerek kırmakta epeyce başarı sağlamışlardı. Dördüncü kesim ise Marksizm-Leninizm konumlarını savunan grup ve çevrelerden oluşuyordu.

Ne gariptir ki, Marksist-Leninist söylemle ortaya çıkan kesim içindeki kimi grupların, bu aşamada "elmalarla armutların birliği" adını verdikleri bir anlayış içersinde olduğu görülüyordu. Reformizmden kopma cesaretsizliği, ideolojik netliği ve ilkelerde birliği bir anda ikinci plana itebiliyordu.

Tüm radikal söylemlerine rağmen tek tek aydınlar içinde reformistlerin "yığınsal" tabanı karşısında uzlaşma arayışının egemen olduğu söylenebilirdi.

Toplantının ilk sonuçlarına bakıldığında, toplantıya katılanların deyim yerindeyse "ezici çoğunluğu" birlikte davranma kararına vardılar. Bu birlikte davranışın, birlikte partileşme yönünde mi, yoksa birlikte tartışma yönünde mi olacağı konusunda henüz mutabakat sağlanamamış olsa da, bu toplantıda Marksizm-Leninizm konumlarını savunan kesimin bağımsız bir odak halinde biçimlenip davranmasının sağlanamadığı bir gerçektir. Yine de bu kesim ve kendini bu kesimde bağlı gören aydınlar arasında ön temasların sağlandığını, olası gelişme doğrultuları konusunda görüş alış verişlerinin başlamış olduğunu da kaydetmeliyiz. Önümüzdeki süreç, ideolojik netleşme çerçevesinde birlik sorunun sağlam temellerde çözümlenmesinin olanaklarını arttıracak yönde olacaktır. Sis bulutları dağıldıkça saflar netleşecek, sağlıklı ve kalıcı ileri adımlar atılacaktır.

Ziya Yılmaz:

"Leninistlerle reformistlerin aynı parti içinde birliği olanaksız"

Değerli Arkadaşlar,

Merhaba, hem de yürekten, hem de ağız dolusu. Dostlar bu gün burada "merhaba" demek, diyebilmek sıradan bir olay değildir. Bugün cezaevinde politik tutuklu ve hükümlü arkadaşlarımız ölüm-kalım mücadelesi veriyor. Yasallığı Anayasa Mahkemesi'nden geçmiş Sosyalist Parti yönetici ve üyelerinden kimileri keyfi nedenlerle tutuklu bulunuyor. Yasal bir derginin semt bürosuna karakol kuran polisler büroya gelen-gideni sorgusuz-sualsiz götürüyor. Toplanmadık sosyalist yayın organı yok. Konser vermek için gittikleri yerde müzik toplulukları tutuklanıyor, kürtçe türkü içeren kasetler toplanıyor. Cudi Dağı' nda T.C. orduları, kolluk kuvvetleri haftalardır toplu imha hazırlıklarını sürdürüyor, bölgede zorunlu göç uygulanıyor. Kısaca sıraladığım bu olaylar bile, bugün burada "merhaba" demenin, diyebilmenin neden sıradan bir olay olmadığını gösteriyor. Bu, madalyonun bir yüzü. Öteki yüzü ise çok daha karmaşık. Bugün burada bir dizi arkadaşın "Sosyalistlere Çağrı"sıyla bir araya gelmiş bulunuyoruz. Çağrının gerekçesi ve hedefi kısaca sosyalistlerin birliği. Çağrıcılar, önemli bulduklari kimi tespitler yapmışlarsa da, bu tespitlere kısmen ya da tamamen katılmayan sosyalisteri de dışlamamayı öngörmüşler. Bu durum, sözkonusu tespitlerin bu toplantıya katılanları bağlamayacağının bir ifadesi oluyor. İşte bu çağrıyla açılan süreci, bundan önceki birlik çağrı ve çabalarıyla aynı kadere sürükleyecek olan da bu oluyor.

Arkadaşlar,

Örgütlü sosyalist kesimler dışından 3 arkadaşın çağrısıyla "birlik konusunda *kişisel olarak* görüş beyan etmiş olmak, *kişisel olarak* tanışmak, daha önce gerçekleştirilmiş birlik girişimlerini yetersiz, sonuçsuz ya da olumsuz bulmak gibi ortak noktalar"da, yani kişisel olumsuzlama temelinde bir araya gelenler arasında değişik siyasal parti ve çevrelerden yönetici düzeyinde arkadaşların bulunması, bu girişime, siyasal parti ve çevreler ile tek tek sosyalist aydınların ortak girişimi karakterini kazandırmıyor. Benim için kavranması güç olan bu durum, bu girişimin yöntemsel hatasını da çarpıcı bir şekilde sergiliyor.

Arkadaşlar,

Bu salonda yeralanların sosyalist mücadeledeki deneyimleri 20 yılı buluyor ya da aşıyor. Bizler, bu mücadelede birey, kişi olarak

hep örgütlü hareketler içinde ya da arayışında olduk. 1989 Türkiyesinde de çok değişik siyasal parti ve çevreler içinde yer alıyoruz. Soru şu: Bu siyasal parti ve çevrelerin birleşebilmesi için kişi olarak "adı duyulmuş" kişilerin "*itilim vermesi*" mi gerekiyordu? Sorunun yanıtı kısa: Hayır. Bugün ülkemiz komünist ve işçi hareketi içindeki siyasal parti ve çevrelerin ideolojik - politik - örgütsel anlayışları sır değil. Hemen hepsinin çeşitli yayın organlarında ideolojik - politik - örgütsel anlayışlarını, pratik faaliyetler içinde kitle bağlarını ve kadro düzeylerini algılıyoruz. Bunlar arasından kimilerinin geri döndürülmez birlik süreçleri içinde,kimilerinin birlik arayışları içinde olduğunu da biliyoruz. Sonuçlarını hep birlikte göreceğiz. Ama bu süreç ve arayışlarda bir özellik kendini belli ediyor: Benzeşenler bir araya geliyor. Ya da Ertuğrul arkadaşımın yaygınlaştırdığı bir ifadeyle "aynılar aynı, ayrılar ayrı yerde" toplulaşıyor. Benzeşme, aynılık ölçütü ne bugün? Kimi arkadaşlar, "erken", "yersiz" bulsa da yaşamın kendisi bize bu ölçütünü gösteriyor: Bir yanda Marksizm - Leninizm'i temel alanlar, öte yanda Marksizm - Leninizm'i "aşma"yı, bir yeni düşünceye ulaşmayı öngörenler toplanıyor. Demek ki ölçüt Marksizm - Leninzm'in kendisi oluyor. Bu durum "kişisel itilim verme"yle değiştirilebilir mi? Dahası ben, yukarıdaki ayrım temelinde süregiden birlik çabalarının, örgütlü güçler arasında yürütülen çalışmaların yararlı, biricik sonuç almaya dönük ve olumlu yöntem olduğu kanısını taşıyorum. Böylesi örgütlü birlik çalışması yürüten kimi siyasal parti ve çevrelerden arkadaşların bugünkü toplantının çağrısı altında imzalarını görmeyi ise yadırgadığımı belirtmek istiyorum. Yadırgadığım bir diğer nokta da "aynılar aynı yerde, ayrılar ayrı yerde" diyen kimi arkadaşların böyle herkes bir kapta toplansın anlayışıyla, saptanan ilkeler konusunda bile kabul eden - etmeyen herkes gelsin demeleridir.

Öznel niyetimiz ne olursa olsun, böyle herkesin bir araya gelerek yeni bir politik kültür kazanması ve birlik sürecini ilerletmesi düşüncesi, geniş kesimlerde yanılsamalara yol açarak Marksizm-Leninizm konumlarını temsil etmiyor.

Bu neye yarıyor? Birincisi Marksizm - Leninizm'i savunanlar ile onu revizyona uğratmayı temel alanlar arasındaki ideolojik - politik ayrışmanın flulaşmasına. Böylece de Leninci parti öğretisinin 1900'lü yılların başları bakımından geçerli günümüz bakımından ise aşılmış olduğunu ileri sürenlere. Yani öznel niyetimiz ne olursa olsun, böyle herkesin bir araya gelerek yeni bir politik kültür kazanması ve birlik sürecini ilerletmesi düşüncesi, geniş kesimlerde yanılsamalara yolaçarak Marksizm - Leninizm konumlarını temsil etmiyor. Ve böylece bence bugün ülkemiz komünist ve işçi hareketinde gündemin birinci sırasında yer alması gereken komünistlerin birliği, Marksist - Leninistlerin birliği sorunu, gerek yöntem, gerekse içerik bakımından gözardı ediyor.

Arkadaşlar,

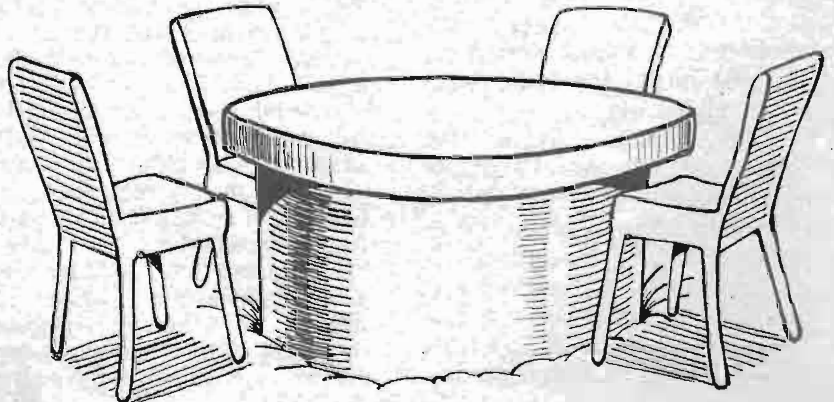
Ben ülkemizde artık Marksist - Leninistler ile reformistlerin aynı parti içinde birlikte yeralabileceklerini düşünmüyorum. Bu bağlamda önümüzdeki süreçte iki odaklanmanın kendi ideolojik - politik - örgütsel varlıklarıyla biçimleneceklerini öngörüyorum. Bu odaklanmada Marksist - Leninistlerin birliğinin örülmesinin örgütlü güçler arasında sözkonusu olabileceği kanaatini taşıyorum.

Arkadaşlar,

1980'li yıllar komünist harekette azımsanmayacak "yeniliklere" tanık oldu, oluyor. Komünistlerin yıllardan beri edindikleri deneyim, toplumsal pratiğin sınavından geçmiş yöntemler bir çırpıda ortadan kaldırılmaya çalışılıyor. Bu "yenilik"in belirgin özellikleri, felsefi düzlemde pragmatizm, politik düzlemde reformizm, örgütsel düzlemde tasfiyecilik oluyor. Bu düzlemlerden her birinde Marksizm-Leninizm'in ana ilke ve yasallıkları bilinçli bir biçimde yok sayılıyor. Bu durumda Marksizm - Leninizm, komünistler arasındaki görüşme ve tartışmalarda bile kimileri için referans noktası olmaktan çıkıyor. Bu çerçevede bugün komünistlerin birliği sürecinde ideolojik - politik netlik büyük önem taşıyor. Bu netleşme sürecindeki tartışma, kimi Sovyet bilimadamlarınca geliştirilen tezleri de gözönünde bulundurup irdeleyerek dünyanın kavranışı ve dönüşüme uğratılması yolları, bununla bağlı olarak ülkemizde komünist partisinin programı ve bizzat bu partinin örgütlenme ilkeleri gündemini kapsıyor. Bu tartışma boyunca biçimlenecek anlayış doğrultusunda geliştirilecek olan politik taktikler ise sırada bekliyor.

Arkadaşlar,

Bu sınırlı sürede dünyadaki durum, program ve tüzük anlayışı gibi konulara ayrıntılı girmek olanaklı değil. Ayrıca yazılı basına bir ölçüde yansıdığı için bunlar sizin için sır da değil. Sözlerimi bitirirken madalyonun bütününe son bir kez göz atmak istiyorum. Madalyonun bir yüzündeki olaylar yalnız sosyalistlerin değil, tüm devrimci, demokrat, ilerici herkesin birliğini gerektiriyor. Öteki yüzü ise bir ayrışma, netleşme boyunca birliğin örülmesi ihtiyacını gösteriyor. Komünistlerin birliğinin sağlanmasının madalyonunun öte yüzünün gereklerine yanıt verebilmenin biricik yolu olduğunu düşünüyorum. Böylesi bir birliği örme arzu ve iradesiyle, hepinize birlikte yapılabilecek ortaklaşa ele alınacağı bir başka toplantıda yeniden merhaba diyebilme dileğiyle sevgi ve saygılarımı sunuyorum. Dikkatiniz için teşekkür ederim.



Baykal Gürsoy:

"70 yıllık örgütlü gelenek temelinde birlik kongresi..."

Arkadaşlar,

Bugün ülkemizde, hiç kuşkusuz, günümüzün en moda sloganı "Birlik" sloganıdır. Tüm Marksist çevreler, gerek kendi iç tartışmalarında, gerekse kendi aralarındaki tartışmalarda bu slogana dört elle sarılıyorlar. Tartışmalar, yazılar "Birlik" sloganıyla başlayıp bitiyor.

"Birlik" kelimesi güzel bir sözcüktür. Ama yine hepimizin bildiği gibi çoğu kez, bu ve bunun gibi güzel sözcükler çeşitli olumsuzlukları perdeleme aracı olarak kullanılabilmektedir. Buna izin vermemenin biricik yolu, sözcüklere sağlam bir içerik kazandırmaktır. Kimler, kime karşı, hangi temelde nasıl bir birlikten söz ediyor? Öncelikle bunların yanıtı net olarak ortaya konmalıdır. Onun için, slogan etrafında dönüp dolaşmak istemiyorsak, "birleşmeden önce ve birleşebilmemiz için her şeyden önce sağlam ve kesin sınır çizgilerini çizmemiz gerekir" diyoruz.

Birliği amaç edinen, somut gerçeklere gözlerini kapatamaz. Bugün hem dünyada, hem Türkiye'de komünist hareket sancılı bir dönem yaşıyor. Reel sosyalizmin kimi sorunlarına çözüm arayışı, kapitalist - emperyalist dünyada bilimsel - teknik devrime bağlı yeni gelişmelerin analizi, nükleer tehdit, çevre sorunu, dış borçlar, açlık gibi dev sorunların değerlendirilmesi çerçevesinde geniş bir tartışma sürüyor. SBKP'ye bağlı Toplumsal Bilimler Akademisi'nin "yeni tezler"i her yerde tartışılıyor. Herkesin kolayca görebileceği gibi, bu tartışmada köklü bir ayrışma ortaya çıkıyor. Bu tartışmada ortak bir tutum almayan, ortak bir ideolojik - teorik yaklaşımı paylaşmayan güçleri nasıl birleştirirsiniz? Örneğin bugün ülkemizde, "dünyanın dönüşü revizyonizmi haklı çıkardı, Kautsky ve Bernstein'ın düşünceleri haklı çıktı" diyenler var. Kendini Marksizm - Leninizm'e, devrimci geleneğe bağlı gören çevrelerle, Avrupa sosyal- demokrasisinin babalarını izleyen bu çevreleri nasıl birleştirirsiniz? Bir başka örnek: "Tek ülkede sosyalizmin kurulmasına girişmek yanlıştı", "işçi sınıfının devrimci geleneğini Dördüncü Enternasyonal 50 yıldır sürdürüyor, biz bu hareketin temsilcisiyiz" diyenlerle Markist - Leninistleri aynı çatı altında nasıl birleştirirsiniz?

Demek oluyor ki, birlik sorununu yanlış bir platformda ele alıyoruz. Ne kadar iyi niyetle yapılmış olursa olsun bu birlik çağrısı tutarlı bir anlayışı yansıtmıyor. Günümüzde komünist harekette meydana gelen ayrışmaları dikkate almadan, üstelik bu ayrışmaların üzerini örterek, sınırları silikleştirerek birlik sağlanamaz. İlkeler alabildiğine açık ve yalın bir biçimde ortaya konmalıdır.

Açık sözlü ve net olalım. "Birlik" derken hepimiz aynı şeyi kasdetmiyoruz. Biz birlik derken Marksizm - Leninizm'i, tüm sosyalist devrimlerin deneyimleriyle doğrulanan temel ilkeleri benimseyen güçlerin birliğini amaçlıyoruz. Bizim Marksizm - Leninizm'i temel almayan, örneğin Lenin'in emperyalizm, devlet ve devrim ve parti öğretilerini geçersiz sayan çevrelerle "Birlik" olma gibi bir hedefimiz yoktur. Açık söylüyoruz; devrimler çağının kapandığını, kapitalizmin artık bunalımlarını aşabilecek yetenek ve olanaklara kavuştuğunu, işçi sınıfının tarihsel misyonunun değiştiğini, kapitalizmi yıkma hedefi yerine, kapitalizmi demokratikleştirme hedefinin benimsenmesi gerektiğini, Türkiye'de ve dünyada sosyalist devrimin artık pratik bir olasılık olmaktan çıktığını savunan çevrelerle birlik diye bir sorunumuz yoktur.

Bu noktada bu toplantının çağrı metnine bir göz atalım. "Günümüz dünyasındaki global sorunların tarihsel kaynağı esas olarak kapitalizm, özel mülkiyet ve bunun saldırgan bir biçimi olan emperyalizmdir" diyor. İşte netlikten uzaklığın ve farklı anlayışları bağdaştırma boş çabasının tipik bir örneği. Burada "tarihsel kaynak" ve "esas olarak" nitelemeleri global sorunlar konusundaki, bunun kaynakları konusundaki tüm tartışmaları bıçakla keser gibi kesiyor. Bunun altına herkesin imzasını attırabilirsiniz, ama sorunun özünde ve dolayısıyla çözüm yollarında anlaşmış olamazsınız. Nitekim bu metni imzalayan arkadaşlarla aynı sorumluluk düzeyinde bir diğeri metnin bu bölümünü eleştirebiliyor. Peki bir adım sonra ne olacak? Bu kadar genel, böylesi muğlaklaştırılmış bir metinle gönüllü bağlayıcı bir siyasal eylem platformu oluşturulabilir mi? Daha imzalandığı anda herkesin bir yanından tutup çekeceği, ortak iradeden yoksun, gevşek bir yapıdan başka bir şey çıkar mı bundan? Üstelik "çağrı" bununla da yetinmiyor. İşçi sınıfının iktidar için savaşımını somutlamaya yetmeyecek beş ilkeyi sıraladıktan sonra "bu ilkelere kısmen ya da tamamen katılmayan sosyalistleri de dışlamaksızın" çalışmalara devam edileceği belirtiliyor. Arkadaşlar, bu havanda su dövmektir. Kendine sosyalistim diyen herkesi aynı çatı altında birleştirmek ne olanaklıdır, ne de gereklidir. Aynılar aynı yerde, ayrılar ayrı yerde birleşsin. Kapitalizmle uzlaşma yolunu seçen reformistler kendi yoluna, Marksizm - Leninizm'i benimseyen, işçi sınıfının iktidarı uğruna savaşım hedefinde birleşen çevreler ise kendi yoluna gitsin.

Birlik Kongresi, tıpkı 10 Eylül 1920'de toplanan TKP'nin 1. Kuruluş Kongresi'nde olduğu gibi katılan tüm çevrelerin evsahibi sıfatıyla yer alacakları ve özgür iradeleriyle kendi öznel varlıklarını Leninci Parti halinde bir potada eritecekleri ana araç olacaktır.

Arkadaşlar,

Biz Marksist - Leninistlerin birliğini, komünistlerin birliğini savunuyoruz. Bu birlik günümüzde hem olanaklıdır, hem de zorunludur. Bu olanak ve zorunluluk, ülkemiz komünist ve işçi hareketinde bugün gözlemlenen özelliklerden kaynaklanıyor. Bu özelliklere kısaca işaret etmek istiyorum.

Birincisi, teorik - ideolojik - politik düzlemde ortaya çıkan reformizm - Leninizm ayrışmasının kendini kaçınılmaz olarak örgütsel düzlemde de belli etmesidir.

İkincisi, komünist harekette birlik eğilim ve iradesinin güç kazanmasıdır. Gerçekten de 1980 öncesinden farklı olarak bugün her komünist örgüt ya da çevre, tek başına gelişmeyi değil, birleşerek yeni sentezlere ulaşmayı önüne koyuyor.

Üçüncüsü, ülkemiz komünist hareketinin işçi sınıfı hareketiyle bütünleşememiş olmasıdır. Komünist hareketin özellikle 1970'li yılların ortalarından 1980'e dek geçen süreçte bu yolda atmış olduğu kimi adımlar, elde ettiği kimi kazanımlar, 12 Eylül darbesinden sonra

büyük ölçüde sarsılmıştır.

Dördüncüsü, değişik komünist örgüt ve çevrelerin kendi içlerinde ideolojik - politik ya da örgütsel nedenlerle yoğun bir ayrışmanın yaşanmasıdır. 1980 öncesinin hemen hemen hiç bir örgüt ya da çevresi varlığını yekpare olarak sürdürememiştir.

Bu özelliklerden yola çıkarak şunu söylüyoruz: Henüz değişik örgüt ve çevreler içinde bulunan Leninist kadrolar, Marksizm - Leninizm temelinde, ülkemizdeki sınıf savaşımının somut durumunun ve olası gelişme doğrultularının bilimsel analizi ve öngörüsünden hareketle oluşturacakları devrimci bir program etrafında birleşerek, toplumsal pratik içinde işçi sınıfı hareketiyle komünist hareketin tek bir kanalda akıp bütünleşmesini sağlayacak doğru taktikleri belirleyip işçi sınıfımızı ve emekçi halkımızı aydınlık yarınlara, sosyalizme ve komünizme götürme azim ve iradesini somutlaştırmalı, Leninci anlayışta komünist partisini ortaklaşa biçimlendirmelidirler.

Arkadaşlar,

Hiç kuşkusuz önümüzde bu anlamıyla bir birlik sorunu var. Birleşebilecek olanlar, kendilerini işçi sınıfının enternasyonalist hareketiyle, Marksizm-Leninizm'le ve ülkemiz işçi sınıfı hareketiyle bağlı gören çevrelerdir. Bu çevrelerin, bilimsel-teorik bir platform üzerinde, birlik sürecinin örgütsel-yöntemsel gereklerine de saygı göstererek anlaşabileceklerine inanıyoruz. Bu noktada temel ortak "evet" ve "hayır" ların belirlenmesi ilk adımı oluşturabilir. Geçtiğimiz günlerde yayımlanan TBKP Programı, gerek ideolojik-politik zemini, gerekse oluşum sürecinin pratik-yöntemsel yanı açısından özellikle temel "hayır" ların somutlanabileceği bir örnek niteliğindedir. TBKP Programı ile reformist çizgi kendisini somut ve net olarak ortaya koymuştur. Kendisini işçi sınıfına ve emekçilere karşı sorumlu hisseden bütün Leninistlerin önünde reformizmi teşhir etmek ve bu çizginin karşısına işçi sınıfının bağımsız devrimci çizgisini çıkarmak görevi duruyor.

İdeolojik-politik platformdaki netlik, Leninist kadroların birliğinin temel güvencesi olacaktır. İdeolojik-politik netlik, birliğin nesnel etmenini güçlendirecektir. Leninist kadrolar arası iletişim ve bilgi alışverişinin yoğunlaştırılması, ortak iş üretimi, eylem birliği, birliğin öznel etmenini pekiştirecektir. Böylece devrimci çevrelerde 12 Eylül ertesinin ideolojik-politik-örgütsel erozyonuna gelip eklenen pragmatist-reformist-legalist anlayışın yıkıcı etkilerini en aza indirebiliriz.

Arkadaşlar,

Sosyalizmin ivedi olarak uygulanabilir bir proje olduğunu benimseyen ve bunun ilk şartının siyasi iktidarın işçi sınıfı tarafından ele geçirilmesi olduğunu kabul eden Leninist kadroların toparlanmasını taçlandırmak üzere biz ülkemizdeki tüm Leninci kadro ve çevrelerin dikkat odağına Leninci bir partinin ortaklaşa biçimlendirileceği bir birlik kongresinin hazırlıklarının tamamlanarak toplanması önerisini getiriyoruz. Bu *hazırlık sürecinde* tüm çevreler oluşturdukları ya da oluşturacakları program ve tüzük taslaklarını tartışmaya sunmalıdır. Bu *birlik kongresi*, komünist ve işçi hareketimizin 70 yıllık örgütlü mücadele geleneğinin olumlu-olumsuz yanlarını irdeleyerek olumsuzlukları aşarken, olumlu geleneklerin taşıyıcısı olarak bir senteze ulaşacaktır. Böylesi bir birlik kongresi, tıpkı 10 Eylül 1920'de toplanan TKP'nin 1. kuruluş kongresinde olduğu gibi, katılan tüm çevrelerin evsahibi sıfatıyla yeralacakları ve özgür iradeleriyle kendi öznel varlıklarını Leninci parti halinde bir potada eritecekleri ana araç olacaktır.

Burjuvaziyle mutabakat arayan, her geçen gün kapitalizmin yeni bir faziletini keşfeden reformist çevrelerle birlik bir aldatmacadır. Çeşitli örgüt ve çevreler halinde dağınık bir durumda bulunan tüm Leninci kadroların bu aldatmacayı aşacaklarına ve ülkemizin Leninci partisini elbirliğiyle örecek politik ustalığı göstereceklerine inanıyoruz. Hepinizi en sıcak dostluk duygularımla selamlıyorum.

Dikkatinize teşekkür ederim

Sosyalistlerin örgütsel birliğine dair...

Orhan İyiler

Yoldaşlar, Dostlar:

"Burjuva ve küçük burjuva partilerinden kendisini kategorik olarak ayırmış" sosyalistlerin örgütsel birliği çağrısı gerçekten hangi nesnel itimlerin bir sonucudur? Yoksa kendileri için bir çıkış yolu bulamayanların yapay bir sorunu ile mi karşı karşıyayız? Doğru yanıtı şu üç tablonun diyalektik irdelenmesinde bulabileceğimizi sanıyorum.

BİRLİK SORUNUNU NASIL BİR TÜRKİYE TABLOSU İÇİNDE TARTIŞIYORUZ?

Yoldaşlar, Dostlar:

Marksist solumuzun "Birlik Sorununu" yeniden gündeme getirdiği şu günlerde12 Eylül faşizminin askeri mahkemeleri idam cezaları vermeyi sürdürmektedir. "Besleyeceğime asarım" diyen Generaller, antidemokratik, tüm çağdaş hakları yasaklayan anayasaları ile ona bağlı bir sürü hukuk dışı yasayla oluşturdukları kışla düzeni'nin gözünü kırpmayan bekçileri olarak yürütme erkinin en etkin yerlerinde görevlerini sürdürmektedirler. Askeri mahkemeler idam cezaları vermelerini sürdüreceklerdir. Nitekim Adalet Komisyonun'nun başkanı Alpaslan Pehlivanlı: "Her ay ortalama 7-8 kesinleşmiş idam dosyası komisyonumuza gelmektedir" demiştir. 250'yi aşkın, artık kesinleşmiş idam dosyası Meclis Genel Kurulu'na gönderilmeyi beklemektedir. İdamların gündeme getirilmemesi, onların *rehin* olarak elde tutulmasını amaçlamaktadır. Nitekim MHP kökenli Adalet Komisyonu başkanı, 17 Kasım 1988 tarihinde yaptığı açıklamada "Bazı idam cezalarının artan terör hareketleri karşısında onaylanması caydırıcı olur" demiştir. Bunun için ölçüt oluşturulmaya çalışıldığını söyleyen başkan idam cezalarının Meclis'e sevk ölçütünün "Güvenlik güçleriyle, devlet büyüklerine yapılan ve yapılacak saldırıların" kesin bir kesin bir ölçüt oluşturabileceğini söylemesi, Sıkıyönetim mahkemelerinin verdiği idam cezalarına egemen sınıfların nasıl bir rehin alınmışlar gözüyle baktığının açık, fütursuzca ortaya konmasıdır. Daha düne kadar 50'ye yakın insanımızı asanlar için bugün hiçbir şey değişmiş değildir.

- 17 yaşındaki gençlerin dün örnek olsun diye asıldığı, asılmak için yüzlerce dosyanın Meclis komisyonlarında bekletildiği bir ülkede, salt bu nedenle bile, *Sol Güç Birlik*'ini gerçekleştirmek zorundadır.

Yoldaşlar, Dostlar:

Birlik sorununu, Türkiye tablo-

sunun politik tutuklular üzerinde yoğun işkencelerin, insanlık dışı uygulamaların yoğunlaştığı günlerde tartışıyoruz. Binlerce politik tutuklumuz açlık grevindedir. Şu satırları yazdığım sıralarda açlık grevinde iki şehit verilmiştir. 15 politik tutuklununun açlık grevinin 36. gününde, Aydın cezaevinde ölüm sınırına varmakta olduklarını gazeteler yazmaktadır. "İşkence yoktur" diyenler, bu güne kadar cezaevlerindeki engizisyon mahkemelerinde bile görülmeyen yöntemlere karşı çıkarak direnen onurlu politik tutuklularımızın 11'inin ölüm oruçlarında hangi gerekçeyle öldüklerini açıklamaları kuşkusuz olanaksızdır. Birlik sorununa hazırlandığımız şu sıralarda Türkiye'miz baştan başa açlık grevleriyle, ölüm oruçlarına ve onlara destek verenlerin dayanışmasına dönüşmüştür. Analar kendilerini cezaevleri önünde yakmaktadır. Bacılar polis copları altında ölmektedirler. Türkiye'nin yarınlarını belirleyecek büyük güçlerden biri sanki yalnızca ve yalnızca cezaevlerinde direnmektedir. Kürt halkına işkencenin, zorbalığın yaptıkları kurumuş dere yataklarından cesetlerin çıkarılması, öldürülenlerin yakılması boyutuna ulaşmıştır.

- Halkımızın cezaevlerinde, kuru dere yataklarında öldürüldüğü, cesetlerin yakıldığı, asker postallarıyla kafataslarının parçalandığı bu Türkiye tablosundaki dehşet verici yangını söndürmek için, salt bu nedenle, Sol Güç Birlik'ini gerçekleştirmeye kendini mahkum etmelidir.

Yoldaşlar, Dostlar:

Yalnızca ANAP döneminde, yani: sözde sivil-demokratik yönetimin başladığından bu yana, 5.5 yılda 458 yayının toplatıldığı, 368 yayın için müsadere ve imha kararı verildiği, 39 ton kitabın yakıldığı, bu yakma buyruğunu veren generalin parlamentoda önemli bir komisyonun başında tüm etkinliğini sürdürdüğü, 40 ton kitabın daha yakılmak için bekletildiği, 2792 yazar, çevirmen ve gazetecinin bunca kısacık sürede yargılanıp 2000 yılını aşkın hapis cezalarının verildiği, şu satırların yazdığım sırada 26 yazı işleri müdürünün cezaevinde tutuklu bulunduğu bir ülkede:

- Sol, nazileri bile geride bırakan bu zorbalığı ve karanlığı geriletebilmek için Güç Birliğini gerçekleştirmek zorundadır.

Yoldaşlar, Dostlar:

50 milyar dolar borçlandırılmış, neoliberalizmin sınırsız sömürü taşıyan yeni felsefesi ülkemizde yeni bir aşamaya vardırılmıştır. Bu da halkımızın Cumhuriyet'ten bu yana canı pahasına, açlığına, ölüme, kırbaç altında çalıştırılarak gerçekleştirdiği tüm ekonomik birim ve yoğunlukların, KİT'lerin, kamu yatırımlarının, Sanayi Kalkınma Bankası'nın finanse ettiği tüm büyük ekonomik kuruluşların, anaonim şirketler ve holdinglerin dış finansman kaynaklarına peşkeş çekilmesi aşamasıdır.

Yoldaşlar, Dostlar, 21. yüzyıla girerken Türkiyeli insan, emeğin yüzkarası durumuna getirilmiştir. Bağlaşıklarımız NATO ülkelerinde işçi ücretleri en azından saat başına 5-6 dolarken Türkiye'de işçi ücretleri yıllardır 60-70 centi aşamamaktadır. Tüm sendikal hakları faşist yöntemlerle ellerinden alınmış işçilerimiz ILO normlarının bile çok gerisindedir. Politikayla uğraşmaları durumunda hapse atılmaktadırlar ve 1 Mayıs'da tam alın ortaları hedef alınarak kurşunlanmaktadırlar. İşsiz sayımızsa çalışan nüfusun yüzde 15'lerine ulaşmıştır.

- Açık sömürünün bu utanç verici tablosundan çıkmak için, bir ülkede Sol, salt bu nedenle bile Güç Birlik'ini gerçekleştirmek zorundadır.

EMPERYALİZM KARŞISINDA BİRLİK SORUNU

Hiç kuşkusuz halkımız adına, kendi gücünü birleştirmeye mahkum etmesi gereken solumuzun iç dinamik nedenleri yalnızca bunlar da değildir. Türkiye'li Marksist solcuları birleştirmeye zorlayan nedenlerin başlıcalarından biri de emperyalizmin bugün vardığı ideolojik ve soyo-ekonomik gücünün boyutudur. Çünkü sosyalizimin tüm kazanımları hiçbir zaman bugünkü kadar tehlikeye düşmemiştir.

Yoldaşlar, Dostlar: Emperyalizm kendine yeni bir Truman bulmuştur. Bu Amerika'nın yeni başkanı Bay George Bush'dur. Bay Bush asıl başkanlık yeminini Beyaz Saray'da değil, 31 Mayıs'ta Berlin duvarı önünde yaptığı konuşmayla gerçekleştirmiştir. Amerika'nın NATO'lu ve öteki generalleriyle, Prusya militarizminin Federal Almanyalı yüksek rütbeli subayları ve genç öğrencileri ve de Alman sanayicileri önünde yaptığı bu ilk gezisindeki dış konuşmasına Bay Bush:

- "Bu kaba duvar komşuları, kardeşleri birbirinden ayırıyor" diye pek masumane biçimde başlamıştır. Ama asıl niyetlerini ele veren tümcelerini yüksek sesle haykıra haykıra söylemekte bir sakınca görmemiştir. "Bu duvar komünizmin yenilgisinin bir anıtıdır. Avrupa'yı bölen bu duvar parçalanmaya, yıkılmaya mecburdur. (...) Soğuk savaş Avrupa'nın bölünmesinin ortadan kalkmasıyla ancak ortadan kalkabilir. Bu umut NATO'YU KURANLARIN UZAK DÜŞÜYDÜ. AMA ŞİMDİ NATO'NUN YENİ YAKIN HEDEFİ OLMUŞTUR." Kendisini ayakta alkışlayan NATO'lu general ve Prusya geleneğinin kararlı ve gururlu militaristleri önünde Bay Bush, seçkin 2000 çağrılı önünde, asıl başkanlık yeminini şu tümcelerle yapmıştır: "Demokrasi düşüncesi komünist dünyada Budapeşte'den Pekin'e değin önemli bir gedik açmıştır. BAŞKAN OLARAK DOĞU AVRUPA'LI KAPALI TOPLUMLARI AÇABİLMEK İÇİN ELİMDE BULUNAN TÜM OLANAKLARI BU İŞ İÇİN KULLANACAĞIM"

BAŞKAN OLARAK, bir elinde dolarlar, öteki elinde NATO'lu silahlarla, "demokrasi düşüncesinin açtığı gedikten" içeri gireceğini, buna kesin kararlı olduğunu söyleyen Bay Bush'un bu konuşmasından sonra Batı basın,yayın ve televizyonlarının artık Yalta'nın rövanşından değil ama tüm sonuçlarıyla ortadan kalkmasından sözetmeleri bir rastlantı değildir.

Yoldaşlar, Dostlar: Yalta ve daha sonraki Berlin duvarı Avrupa'nın bölünmesinin nedeni değil, Alman Nazizmine karşı 20 milyon insanın kanlarıyla, onurlarıyla, ölümsüzlükleriyle gerçekleştirdikleri ve bize 1917'den bu yana, sosyalizme inanan insanların uluslararası zaferlerinin ilk büyük belgesi, destansı savunusu olarak kalmıştır. Türkiye Solu'nun güçbirliğini tartıştığı bugünlerde bize Yalta'yı ölümsüz inançları ile bırakanların faşizmi yenmedeki öğretici gerçeğini saygıyla selamlıyorum. Emeği geçen herkesin önünde saygıyla eğiliyorum. Demokrasi düşüncesinin açtığı gedikten saldırılarını planlayanlar, çok değil bundan onbeş yirmi gün önce tanesi 450 milyon dolara çıkan, savunma sistemlerine yakalanmadan geçen nükleer bombalı u ç a n y a r a s a l a r'ını televizyon ekranlarımızda bize izletmediler mi?

INF Antlaşmaları'nın imzalandığı, nükleer başlıklı füzelerin söküldüğü günümüzde "NATO'NUN DÜŞÜNÜ" "YAKIN BİR ÖDE[illegible] dönüştürmek eğilimlerini hiç zaman terketmemiş olanlar Yıldız Savaşı projelerinin başarılı deneyimlerini, fizik parçalamada eriştikleri yeni teknolojinin üstün başarısını televizyon ekranlarından - hiç çekince duymadan - gözler önüne sermediler mi? Federal Almanya sınırı boyunca gizlice yerleştirdikleri ve on gün önce, dünya kamuoyu-

nun şaşkın bakışları önünde ortaya çıkarılan 600 atom bombası, Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atan Truman'ın NATO'yu kuran uzak düşünü yakın bir geleceğe çevirmek pususu değil mi? Tüm bu hazırlıklar "Demokrasi'nin B u d a p e ş t e'den P e k i n'e değin açtığı önemli gedikten" hürriyet meşalesinin alevleri arasında nelerin fırlayıp geçeceğinin gerçek kaygısını bize vermez mi?

- Türkiye Marksist solu, yalnız kendi gerçeklerimiz adına değil, insanoğlunun tüm kazanımlarını korumak, yeni Trumancılığın azgın doktrinleri ve ideolojik saldırısı karşısında dünya halklarına görevini yerine getirebilmek için, yalnızca bu nedenle bile, G ü ç Birliğini gerçekleştirmek zorundadır.

Yoldaşlar, Dostlar:

Bir gerçeğin altını hiç kuşkusuz çizmek zorundayızdır. Bay Bush, doğrusu son derece başarılı bir biçimde d e m o k r a s i sözcüğünün ardına:Yalnızca 1988 yılında Kolombiya'da Madeline ve Cali kartellerinin çıkarı adına 17 bin Kolombiyalı'nın katledilişini, yalnızca bu yılın 2.5 ayında Lübnan'da 400 kişinin öldürülmesini, binlerce insanın ağır yaralanmasını, Filistin'de 500 genç Arap çocuğunun i n t i f a d a'da kendi desteğindeki İsraillilerce katledilmelerini, Brezilya'da 900 köylünün öldürülmesini çok ustalıklı, çok başarılı bir biçimde gizleyebilmektedir. Bay Bush'un d e m o k r a s i sözcüğünün somut kurumları IMF, OECD ve öteki uluslararası bankacılık sistemlerinin politikalarının Rosario'da, San Miguel'de süper marketleri "açız" diye yağmalayan yüzlerce, binlerce insanı makinalı tüfeklerle taramasının sesi, din özgürlüğünün Vatikan çanlarında eriyip gitmektedir. Bay Bush'un Sudan'da 250 bin kişinin açlıktan ölmesi sorumluluğunu milyar dolarlık silah projelerinin demokrasiyi koruma gerekçesiyle başkalarının üzerine atabilmekte çok başarılı olduğunu söylememek olanaksızdır. Açıkça şunu da belirtmeliyiz: Türkiye solunun bir kesimi de d e m o k r a s i sözcüğünün derin hummasına kendisini kaptırmış görünmektedir. Örneğin o nedenle, solumuzun bu kanadı bakışlarını Himalaya'lardan aşırarak Tienanmen Alanı'ndaki son Çin olaylarında yoğunlaştırmaktadır da Himalaya'ların eteğinde gerçekleşen bir başka olayı hiç ama hiç görmemektedir. Ya da görmezlikten gelmektedir. Ya da demokrasi merceklerinin şaşılığından olayı kendi boyutlarında değerlendirememektedir. Oysa Afganistan'da önemli olaylar olmaktadır. Sovyet ordularının çekilmesinden en geç bir iki gün içinde Kabil'in düşeceğini söyleyenler, bu izlenimi gerçekleştirmek için de kendi elçiliklerini pek abartılı biçimde apar topar toplayıp uçaklarla boşaltanlar şimdi büyük bir şaşkınlık içindedirler. Ne Celalabad düşmüştür ne de Kabil. En gerici toprak ağalarının silahlandığı ve silahlandırdığı Amerikan-Pakistan destekli mücahitlerin gerici, çıkarcı saldırılarına karşı Afgan halkı Marksizm'in kendi somut yaşamına getirdiği ışık dolu, gerçek özgürlük ve sosyalist d e m o k r a s i'nin kazanımlarıyla canı pahasına, etiyle, dişiyle, tırnağıyla direnmektedir. Bizim basınımızda bile Pakistan sınırına sürülen ortaçağ gericiliğinin boşalttığı yerlere Halk Kurtuluş Ordusu'nun girişini halkın nasıl coşkuyla, sevgiyle karşıladığı artık yazılır çizilir olmuştur. Türkiye solunun Birlik sorununu tartıştığı bugünde Afgan halkının savaşımını, gençlerinin direnişini saygıyla selamlıyorum. Afgan halkı Pakistan sınırlarından atılan Amerikan roketatarlarına dayanamayıp bir gün yenilirse bu yalnızca onun suçu olmayacaktır. Bu hepimizin, hele Angola olayından beri dış politikalarda kendini belirginleştirmeye başlayan değişikliklerin de bir sonucu olacaktır.

KENDİ AÇIMIZDAN BİRLİK SORUNU

Yoldaşlar, Dostlar:

Hiç kuşkusuz herşeyi açık yüreklilikle konuşmak için buradayız. Eğer gerçekten doğruları ama hep doğruları konuşacaksak, hiç birimizin, hiçbir örgütün 1980 öncesinden daha güçlü, daha gelişmiş olarak çıkmadığını söylemekle işe başlamalıyız. Binlercemiz cezaevlerinde tutsaktır. Binlercemiz dışarıda sürgündedir. Yüzlercemiz "kaçıyordu","teslim olmadı" bahaneleriyle kurşunlanarak, onca insanımız, gerçek değerlerimiz, işkencehanelerde öldürülmüşlerdir. Onlarca insanımız asılmıştır. Barış, sanat, hukuk, bilgi ve politika üreten derneklerimizle kuruluşlarımız halkla bütünleşmede önemli işlevler kazanmışken hoyratça, acımasızca kapatılmışlardır. Artık devrimci sendikalarımız yoktur. Tüm bu olumsuzluklara karşın işte yine de buradayızdır ve bir çıkış yolu aramaktayızdır. Bu çıkış yolunu, hem de bu kez "ya bu deveyi güdersin ya bu deveyi güdersin" yöneliminde gerçekleştirmek için 1980'de bize yaşatılanları, 1971 ve hatta 1960'ları irdeleyerek bulacağızdır. Bize yaşatılan tüm bunlar, 1950'leri, 1940'ları da içererek 1917'nin deneyimiyle, 1905 ile 1871 ve 1848 ile, öteki dünya pratikleriyle bütünleşe bütünleşe kendi asıl gücümüzü oluşturacaktır.

EVET AMA NASIL BİR GÜÇBİRLİĞİ?

1873 yılında Alman İşçi Sosyal Demokrasi Partisi'yle Lassalcıların birleşmesi gündeme geldiğinde İngiltere'de bulunan Marks ve Engels, Bebel, Liebknecht ve Bernstein'a yazdıklarında, BİRLEŞME konusunu şu yoğunlukta yorumladılar. Birleşme kesinlikle güçlü bir i d e o l o j i k t e m e l üzerinde gerçekleştirilmelidir. İdeolojik ve politik bir h a z ı r l a n m a süreci yaşanmadan "a c e l e y e g e t i r i l m i ş b i r b i r l e ş m e" oportünist elemanların partiye sızmasına ve partinin ideolojik düzeyinin düşürülmesine neden olabilir. Bundan k e s i n l i k l e kaçınılması gerekir. Bismarckçı gelişmeler karşısında G ü ç B i r l i ğ i söz konusuysa bunu ideolojik temelde tüm ayrıcalıkları koruyarak, ortak eylemlerle gerçekleştirmek olasıdır. Marks ve Engels Parti sorumlularına yazdıkları mektuplarda şunun altını özellikle, ortak biçimde çiziyorlardı: Birleşmeye sağlıklı bir biçimde gelinebilmesi için h e r ş e y d e n ö n c e Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin güçlendirilmesi ve kitlelerle organik bağlarının geliştirilmesi gerekmektedir. Birleşme ancak böyle bir zeminde ideolojinin örsünde iyice pekiştirilip tüm Lassalcı doğma ve düşüncelerden arındırılmış bir biçimde, ancak o zaman örgütsel alanda gerçekleştirilme aşamasına gelebilir. Böylesine bir uğraş verilmeden gerçekleştirilen b i r l e ş m e Engels'e göre "sürse sürse ancak bir yıl sürer"di. Engels birleşme konusundaki ünlü mektubunda "Gerçek Birleşme Parti üyeleri arasında asıl güvencesini bulacaktır" diye yazıyordu.

Yoldaşlar, Dostlar:

Marksistlerin m u h a f a z a k a r, o r t o d o k s, ç a ğ d ı ş ı, diye nitelendirilmelerinin pek kolay söyleniliverdiği günümüzde biz işini ciddiye almış insanların soğukkanlılığı ve aldırmazlığı içinde gerçekten "işimize bakmayı" bilmeliyiz. SOSYALİSTLER'E çağrı metnindeki : "Burjuva ve küçük burjuva partilerinden kendini kategorik olarak ayırmış olan sosyalistlerin örgütsel birliği" tümcesi varolduğu sürece BİRLEŞME konusunda daha önce yaşanmışları, başarıları ya da başarısızlıkları bilmemiz, öğrenmemiz, tartışmamız b i z l e r i ç i n kaçınılmazdır. Örneğin Marks ve

Engels'in örgütsel birleşmeden önce, ö n c e l i k l e ideolojik b i r l e ş m e 'yi gerçekleştirmeyi ve bunun için b i r h a z ı r l ı k d ö n e m i 'nin yaşanmasını önermeleri hiç kuşkusuz boşuna değildi: Çünkü bilimsel komünizmin her iki kurucusu Avrupa kıtasını bir dalga gibi saran 1848'i ellerinde silahlar, barikatlar gerisinde, bazen sınırlar aşarak yaşamışlar, olayı derin bir biçimde çözümlemişlerdi.

Yalnızca bu da değil: Bilimsel sosyalizmin kurucuları BİRLEŞME gündeme geldiğinde, ardlarında koskoca bir INTERNATIONALE yaşanmışlığıyla, çok boyutlu bir 1871 PARİS KOMÜNÜ deneyimi vardı. Engels'in 18 Mart 1875'te August Bebel'e gönderdiği mektupta Birleşme'yi içeren program eleştirisinde Liebknecht ve ötekilerini "işçi sınıfı eyleminin temel ereklerini b i r l e ş m e adına k u r b a n e t m e k"le suçlaması boşuna değildir. Çünkü her iki bilimadamı gerek 1848'de, gerek Internationale'de, gerek Paris Komünü deneyiminde şu gerçeği bütün çıplaklığıyla çözümlemişlerdi: İdeolojik yoğunluk ve f u s i o n (kaynaşma) bir siyasal örgütte sağlanamazsa siyasal erki ele geçirmenin ya da ele geçirdikten sonra onu korumanın hiç ama hiç olanağı yoktur. İşte Leninist Parti'nin ve Leninizm'in bugünlerde herkesin en az bir kez küfrederek işe koyulduğu modelinin en damıtık felsefesi, bakış açısı bir bakıma budur. Örgütsel sorundan taktik soruna, "Ne Yapmalı?"dan, "Nisan Tezleri"ne, 10. Kongre'deki "Ekonominin Yönlendirilmesi ve Sendikalar" tartışmalarından "NEP"teki uygulamalara değin bu düşüncenin diyalektik gerçeğine sıkı sıkıya sarılınması ve Bolşevik Parti ibresinin bu göstergeden hiç sapma yapmaması konusundaki o olağanüstü çabaların sonucunda insanoğlu yeryüzü yaşamını burjuva yozluklarından acımasız sömürüsünden ve anarşizminden sıyırarak yepyeni bir aşamaya ulaştırabilmiştir.

Yoldaşlar, Dostlar :

Çağrı metnindeki :"Mülk sahibi sınıfların egemenliğine son verilmesi" tümcesi metinde kaldığı sürece, bu çağrı çerçevesinde yeniden toparlanmayı düşünen Marksistler Lenin'in : "Bizim gibi gerikalmış ülkelerde siyasal erki almak bir bakıma kolaydır ama onu koruyabilmek çok güçtür" tümcesinin ne anlama geldiğini iyice kavramaları gerekecektir. Bizim gibi yeni-sömürgeciliğin çok daha ince sömürme mekanizmaları içine oturtulmuş ve dolarize edilmiş bir ekonominin a s ı l dıştaki g e r ç e k ve g ü ç l ü "m ü l k s a h i p l e r i"nden kendimizi kurtarmak için, kendi içinde çelişkili demokrasi sözcüğüyle sosyalist düşünceleri e k l e k t i k biçimde birbirine karıştırmanın hiçbir şeye yetmeyeceğini yaşayarak görmemiz ama çok acılar pahasına, kaçınılmazdır. İdeolojik fusion'un asıl önemi, işin bu aşamasında daha da belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Muhammed'in cehennem ateşlerini bile aratacak bir kıyam içinde kalacak olan "m ü l k s a h i p l e r i"nden toplumu ve çağını arındırmak durumunda olanlar, ideolojik temelde tam bir kaynaşmayı gerçekleştirememiş örgütün bu cehennem ateşlerine dayanamayıp dağılacağını bilmemeleri -gerçek Marksistler ise- hemen hemen olanaksızdır.

Yoldaşlar, Dostlar:

Türkiye Marksizmi'nin sorumluları yukarıdaki nedenlerle ve daha onca başka nedenlerle G ü ç B i r l i ğ i 'ni gerçekleştirmeye zorunludurlar. Hem iktidara gelmek, hem iktidarı koruyabilmek için. Sosyalistler'e çağrı metnindeki "...program ve demokratik merkeziyetçilik temelinde eğilim farklılıklarını meşru görmeyi" ideolojik birlik ile fusion'la, birlikte nasıl çözebileceklerini başarırlarsa gerçekten önümüzde "kazanabileceğimiz koskoca bir dünya vardır". Neo-liberalizm'in boyunduruğu altında vulgarize edilmiş bir demokrasi sözcüğünün ideolojik saldırısındaki halkımız daha az yiyip daha az içer, daha çok çalışır ve gepegenç yaşlarda dışardaki efendileri için ölürlerken insanoğlunun yaşadığı koskoca bir tarihi, hem de en beklenmedik bir zamanda sırtına yükleyerek ne 141, ne 142 ve de ne de Generaller Anayasası, hiçbir şey artık umurunda olmadan kendi çıkış yoluna doğru hızla yürüyecektir. Ve o zaman kendisiyle birlikte organik bağlarını kurmuş olanlar ötekilerine dönüp soracaklardır: "- Bunca Birlik lafazanlıkları niyeydi peki? Hiç olmazsa bundan sonrasına katkıda bulunun".

Yoldaşlar, Dostlar :

"İlkeler Komisyonu" oluşturmayı öneriyorum. Bu komisyon b i r l e ş m e'yi i v e d i' likten kurtarmak ve s a ğ l a m b i r t e m e l oluşturabilmek için ideolojik temelde yapılabilecekleri bir bir saptamalıdır.Bu komisyonun kimseye yasak koymaya hakkı olmamalıdır. Hiçbir siyasal fraksiyon -bu aşamada- hiçbir başka fraksiyonu yargılayamaz. Bu komisyon, halkını düşünen kim olursa olsun, ister bir kalebent, ister bir idam hükümlüsü, ister bir Marksist düşünür, ister bir sendikacı ona ulaşmayı kendisine asıl görev bilmelidir. Türk solu bundan böyle kendini alabildiğine korumakla da yükümlüdür. Artık daha fazla kan kaybına uğrayamayız. Bundan böyle uğranacak kan kaybı solun ya hypertension'la ya da onun tam karşıtı hypotension'la yaşamasını getirecektir ki her ikisi de kesinlikle kendisine hakim olamamak, sürekli baş dönmesi, sürekli illusion'lar görmek ve f e l ç'tir. Bu nedenle Birleşme konusunda çaba gösteren örgütlerin tümüyle ortaya çıkmalarına gerek olmadığını söylüyorum."İlkeler Komisyonu"nda ilkelerin saptanması kişiler ya da örgütlü solun yetkin temsilcileriyle gerçekleştirildikten sonra yeniden örgüt kadrolarına dönerek orada kesin tartışmalarla "İlkeler Komisyonu"na aynı temsilcilerle geldiğinde belirgin, dinamik, derinden işleyişini ve belki de partileşme sürecini başlatmış olabiliriz. Bu bize örgütsel gerçek birliğin, Marks ve Engels'in altını çizerek söyledikleri son derece önemli bir h a z ı r l ı k dönemi oluşturmayı getirebilir.

Marks ve Engels'in örgütsel birleşmeden önce, öncelikle ideolojik birleşme'yi gerçekleştirmeyi ve bunun için bir hazırlık dönemi'nin yaşanmasını önermeleri hiç kuşkusuz boşuna değildi: Çünkü bilimsel komünizmin her iki kurucusu Avrupa kıtasını bir dalga gibi saran 1848'i ellerinde silahlar, barikatlar gerisinde, bazen sınırlar aşarak yaşamışlar, olayı derin bir biçimde çözümlemişlerdi.

Yoldaşlar, tüm bunların hiçbiri de gerçekleşmeyebilir. Niçin gerçekleşmediğini de çok soğukkanlı bir biçimde saptamak durumundayızdır. Hiç kuşkusuz bu çağrıyı yapanlar yine kamuoyuna -yanlış izlenimler bırakılmaması için- olumsuzlukların neler olduğunu son derece nesnel bir bildiriyle açıklamaktan kaçınmayacaklardır. Çünkü biz Lenin'in: "Umutsuzluk bize değil, tarih sayfalarından silinip gidecek sınıflara aittir" tümcesinin bilincindeyizdir. Yoldaşlar, Dostlar:

Bana huzurunuzda konuşma olanağı tanıyanlara şükranlarımı sunuyorum.

Yoldaşlar beni dinlediğiniz için size teşekkürlerimi sunuyorum. Saygılarımla başarılar diliyorum.

Barış savaşımında Türkiyeli olmak

Ali Saim Tekin

1 Eylül 1939, Nazi Orduları'nın Polonya sınırlarını aşarak insanlığı İkinci Dünya Savaşı cehennemine sürüklediği tarih. Milyonlarca insanın yaşamını yitirmesine, yaralanmasına yolaçan bu savaşın bitiminden sonra "bir daha asla olmasın" ana sloganıyla, 1 Eylül, dünyadaki barış güçlerince Barış Günü kabul edildi. Ne var ki, İkinci Dünya Savaşı'ndan bugüne dek ortaya çıkan yerel-bölgesel savaşlarda ölenlerin sayısının bu Savaş'ta ölenlerinkini aşması engellenemedi. Dahası, bu süreçte, dünyamızı onlarca kez ortadan kaldıracak miktarda nükleer silahın üretilmesiyle, dünyamız patlamaya hazır bir barut fıçısına çevrildi. 1 Eylül 1989'da bu nükleer çılgınlığa son verme uğrunda, savaşsız ve sömürüsüz bir dünya kurma doğrultusunda güçlerimizi seferber edebilme dileğiyle

İkinci Dünya Savaşı, elli yıl önce, 1 Eylül'de başlamış, faşist Almanya teslim olduğunda, ardında milyonlarca ölü bırakarak sona ermişti. 1944 sonrası insanlık, savaşı ve faşizmi tarihe gömmek için, kendine yetecek kadar neden, kendine yetecek kadar acıya sahipti.

Gücünü böylesi pekişmiş bir kararlılıktan alan dünya barış güçleri, ilerici insanlık karşısında, faşizm, yaratıcıları ve gizli/açık destekçileriyle, o gün bugün "görünen yüzü"nü değiştirmeye çabalıyor. Hiçbir zaman "klasik" döneminideki kadar kitle desteği bulamayacağını bilerek, ama emekçi sınıflara, insanlık değerlerine, demokrasiye ve sosyalizme olanca hıncını koruyarak, yeryüzünde varlığını sürdürmeye çalışıyor.

İkinci Dünya Savaşının mimarı emperyalizm, 1944 sonrasında da dünyanın dört bir yanında yeni savaş ateşleri yaktı. Saldırganlığını paktlaştırdı, NATO'yu kurdu. Nükleer silahlanmada ulaştığı düzeyle, ulusal kurtuluş savaşlarını boğma girişimleriyle, çıkarlarına ters her gelişmede her karış yeryüzü toprağını kendi sınırları içinde görme aymazlığıyla, insanlık için tehdit olma niteliğini sürekli arttırdı.

Emperyalizme, faşizme, savaş kışkırtıcılığına ve militarizme karşı on yıllardır yürütülen, silahsızlanma ve barış savaşımı, INF anlaşmalarıyla kazanımlarının doruğuna ulaştı. Bu savaşımın, dünyamızı, "nükleer silahsız bir geleceğin" kapılarına doğru götürüyor olması, haksız olmayan bir umutla da olsa, gözlerimizi kamaştırmamalı. Dünün şahinleri Reagan ve Bush'un son dönemdeki "barış havarilikleri", uyanıklılığımızı yitirtmemeli, yerel ve uluslararası sorumluluklarımızı gözardı ettirtmemeli.

Unutmamalıyız ki, hala, ABD emperyalizminin yeni nükleer bombardıman uçağı "Yarasa"ları aymazlıkla dünyaya sergileyebildiği, uzayı silahlandırma çabalarını hızla sürdürdüğü; uluslararası emperyalizmin, sosyalizm, demokrasi ve barış savaşımının kazanımları arasında "gedikler" aradığı, Latin Amerika, Orta Amerika, Ortadoğu, Yakındoğu, Afganistan, Güneydoğu Asya, Uzakdoğu Asya, ve Güney Afrika'da değişen dengelere her an doğrudan müdahele etmeye hazır olduğu; desteklediği karanlık güçlerle bu dengeleri lehine çevirmeye çalıştığı bir dünyada yaşıyoruz.

Unutmamalıyız ki, hala dünyamızda faşist ve askeri diktatörlüklerin kanlı pençeleriyle yönetilen ülkeler var.



[illegible] olmasın.

Dahası, böylesi bir dünyada Türkiye'li olmanın ayrı bir önemi vardır. Ülkemizde, 10 milyon insan resmi demeçlerde "düşman" ilan edildi. Bir ulusun "toplu imhası" tartışılıyor. Kimyasal bombalarla yeni bir "Halepçe" yaratma emelleri, "önerdiği yöntemler şimdilik kabul edilmemiş" resmi ağızlardan ifade edilebiliyor. Hepsinden önemlisi, tam da böylesi bir tarihsel uğrakta dünya ezilen halklarının can düşmanı Abromowitz, ABD Büyükelçisi olarak ülkemize atanıyor. 1 Eylül'de silah sanayii fuarları açılıyor.

12 Eylül'le birlikte birçoklarının "kış uykusu"na yattığını düşündüğü reaksiyoner faşist hareket, bu süre içinde hiç de boş durmadı. Hükümet, parlamento, ordu, polis, mafya içinde çok önemli mevzileri, kilit noktaları eline geçirdi. Dünya ölçeğinde, kitleselleşme düzeyi açısından sahip olduğu sıradışılığı dün olduğu gibi bugün de koruyor.

Gün böyleyken, komünist ve işçi hareketindeki güçler açısından baktığımızda, reform-devrim karşılıklı ilişkisinin barış savaşımında gündelik , geçici olan ile uzun vadeli, kalıcı olan arasındaki bağa taşın-



mış olduğunu söyleyebiliriz. Bu ilişkinin doğru kavranışı barış savaşımına doğru yaklaşımın temelini oluşturur.

Doğru kavranış politika alanında somut karşılığını nasıl buluyor? Birinci olarak, barış savaşımının yığın girişimi temeline oturtulması sağlanmalıdır. Ülkemizdeki barış savaşımında seçkinci-üstenci anlayış bugüne dek egemen olagelmiş, bu da barış hareketinin ülke çapında örülmesinin önündeki ana engel olmuştur. Bugün, barış savaşımına sınıf karşıtından partner arama anlayışıyla yaklaşanlar aynı seçkinci-üstenci anlayışı sürdürmektedirler.

Batıda ise, İkinci Dünya Savaşı ertesinde başlayarak Stockholm Çağrısı'nda ilk doruklarından birini yaşamış bulunan barış hareketi , esas itibariyle yığın girişimini temel alan, ve bu temelde aydınların, toplumun saygın kişilerinin de desteğini alarak etkinlik sağlayan bir eylem olmuştur. İşte bugün Batı ülkelerinde barış hareketinin, gençlik başta olmak üzere hemen tüm toplumsal kesimlerden böylesine aktif bir destek almasının, istemleri çevresinde yeni politik örgütlenmeler oluşturmasının arkasında böylesi bir çalışmanın tarihsel mirası vardır.

Yığınsal bir barış hareketinin örülebilmesi için, kuşkusuz, sınırlayıcı olmayan, barıştan yana her insanın bir şeyler katabileceği örgütlenme ve eylem biçimleri bulunmalı ve barış hareketi yalnızca toplumsal devrimi çabuklaştıracak bir araç olarak değil, kendine özgü hedefleri olan bir amaç -gitgide önemi artan bir amaç- olarak görülmelidir.

İkinci olarak, bu yığınsal barış hareketi içinde komünistler,uzun vadeli , kalıcı olanı, bir an için olsun gözden kaçırmamalıdır. Bu da , günlük barış savaşımının kalıcı barışın sağlanabilmesi için gerekli olan noktaya, barış karşıtı güçlerin iktidardan alaşağı edilmesi hedefine yönlendirilmesini gözönünde bulundurmayı zorunlu kılar.

Barış savaşımı, her uğrakta somut hedefler çerçevesinde yoğunlaşır. Bu somut hedef, o uğrakta barışı tehdit eden ana güçle bağlantılıdır.

1912 Basel Çağrısı emperyalistler arası savaş tehditine karşı, Stockholm Çağrısı atom silahlarına karşı vb. gibi.

Ülkemizde de bunun örnekleri vardır: Kore Savaşı'na karşı barışseverlerin çağrısı, ABD üslerine ve NATO'ya karşı anti-emperyalist barış eylemleri , 6.Filo'ya karşı yükselen aktif savaşım, Pershing-2 ve Cruise füzelerine karşı yürütülen kampanya , Savunma İşbirliği Antlaşması'na karşı yürütülen kampanya, Kıbrıs Savaşı'na karşı yükselen barışçı mücadele vb.

Barış savaşımında somut hedeflerin doğru seçilmesi ve bu hedeflerin kalıcı bir barışın sağlanması amacıyla bağlantılı kılınması, barış hareketinin güçlü ve tutarlı olabilmesinin temelidir.

Bugün ülkemizde, nükleer silahlarla donatılmış ABD ve NATO üslerine karşı, ülkemizi bir oldu-bitti ile yüzyüze getirebilecek SEİA'ya karşı, ordudaki devasa modernizasyon çalışmalarına karşı, gün günden geliştirilen silah sanayii yatırımlarına karşı ve de barış uğrunda mücadele, bir yandan dünya ölçeğinde nükleer bir savaş tehdidine karşı yürütülen mücadelenin somut bir bileşeni olmakta öte yandan ülkemizin ABD emperyalizmine bağımlılığına son verme savaşımına sarmaşmaktadır.

1 Eylül 1989'da, Türkiye komünist ve işçi hareketi, tüm barış güçleri, dünya barış ve silahsızlanma mücadelesinin de uyanık takipçileri olarak, savaş kışkırtıcılığına yeni silah teknolojilerine, yöresel müdahale tehditlerine "hayır" demektedir.

Türkiye komünist ve işçi hareketi, tüm barış güçleri, Türkiye topraklarında bir "savaş hali", "olağanüstü hal", "bölge valiliği", "koruculuk" kurumu, kimyasal silah kullanımı istememektedir. "Operasyon" ve "sıcak takip" resmi açıklamaları ardında toplu kırımlara, işkenceye, yakılan cesetlere, kurşunlanan köylülere,toplu mezarlara "dur" demektedir. Türkiye topraklarında 10 milyon insanın Kürt olduğu için "düşman" ilan edilmesini tepkiyle karşılamakta; olası gelişmeler karşısında kamuoyunu uyanık olmaya çağırmaktadır.

Türkiye komünist ve işçi hareketi, tüm barış güçleri, savaş kışkırtıcısı, ABD'nin kanlı eli Abromowitz'i, ülkemiz topraklarında istememektedir. "ABD emperyalizmine, SEİA'ya, üslere, NATO'ya hayır", "Bağımsız Türkiye" belgilerini dün olduğu gibi bugün de yükseltmektedir.

Türkiye komünist ve işçi hareketi, tüm barış güçleri, bağımsız bağlantısız bir Kıbrıs'ın önündeki tüm engellerin kalkmasını istemektedir. Kıbrıs'a, Suriye'ye, Bulgaristan'a karşı yükseltilen şovenmilliyetçi, savaş kışkırtıcısı kampanyaya "son" demektedir.

Yaşasın 1 Eylül, yaşasın barış ve silahsızlanma mücadelesi!

Nükleer silahlardan arınmış bir dünya için ileri!

Emperyalizme, faşizme, savaş kışkırtıcılığına, militarizme, tüm haksız savaşlara hayır!

Ülkemizdeki barış savaşımında seçkinci-üstenci anlayış bugüne dek egemen olagelmiş, bu da barış hareketinin ülke çapında örülmesinin önündeki ana engel olmuştur. Bugün, barış savaşımına sınıf karşıtından partner arama anlayışıyla yaklaşanlar aynı seçkinci-üstenci anlayışı sürdürmektedirler

Köhneleşmiş bir ekonomik sistemin zincirleri arasında

Frederic Clairmonte

Çev: Osman Yücel

İmzasını Fransa Marksist Araştırmalar Merkezi yayınlarından tanıdığımız Frédéric Clairmonte, 14 Temmuz'da Fransa'da toplanan 7 Büyükler doruğu arifesinde kaleme aldığı bu makalede 1980'li yılların sonunda kapitalizmin içinde bulunduğu durumu sorguluyor. 7 Büyükler, parasal, finansal, ekonomik altüstlüklere, gitgide artan teknolojik ve ticari rekabete, çevre kirlenmesine karşı gündelik önlemlerin kalıcı çareler olabileceği sanısıyla hareket etmeyi sürdürüyor, yargısında bulunan yazar, kapitalist sistemin içinde bulunduğu tehlikelere işaret ediyor. Yazı, *Le Monde Diplomatique*'in Temmuz 1989 tarihli nüshasından çevrilmiştir.

Bay Bush, seçim kampanyası sırasında daha "sevimli" bir Amerika'nın doğuşunu ilan etti. Ancak çok sayıda büyük bankacı gibi Washington'un siyasal oligarşisi de böyle bir şeyin olamayacağını ve ekonominin borçla çalıştığını biliyor: Ekonomi yalnızca zaman kazanıyor; borçlanma öyle bir düzeye vardı ki, bu borçların nasıl geri ödenebileceğini -eğer ödenebilirse- kimse bilemiyor.

Geç de olsa, Amerikalılar sonunda şunu kabul ettiler : Bu gelişme ile demokratik yaşam arasında çelişme var. Harris şirketinin yaptırdığı bir kamuoyu araştırmasına göre, Amerikalılar'ın %69'u " iş dünyasının, Amerikalılar'ın yaşamlarının birçok alanında çok fazla iktidara sahip olduğunu" düşünüyor. Amerikalılar'ın %68'i " hükümetin kararlaştırdığı düzenlemelerden, sonuçta, işadamlarının karlı çıktığına" inanıyor.(1)

Finans kapitalizmin daha önceki devleri - Morgan'lar, Rockefeller'ler, Vanderbilt'ler - hiçbir zaman uslu kuzular olmadılar. Bu anlamda onlar ile bugünkü devler arasında bir kopukluk yoktur ve olamaz. 1987'de İvan Boesky'nin ortağı haline gelen, hisse senedi kralı ve Brexel Burnham Lambert yatırım bankasının yöneticisi Michael Milken, 550 milyon doları kasasına doldurdu. O, Amerika'nın toplumsal dokusunu parçalayan güçlerin yalnızca bir temsilcisidir. Büyük bir şirketin yöneticisi, 2,03 milyon dolarlık geliriyle, ortalama olarak bir işçiden 93 kat, bir ilkokul öğretmeninden ise 72 kat daha fazla kazanıyor. Bu oranlar, 1960'ta, sırasıyla "yalnızca" 41 ve 38'di. Amerika Birleşik Devletleri'nin bir başka rekoru da şu : Tüm sanayileşmiş ülkeler içinde çocuklar arasında yoksulluk oranı bakımından ABD birinci sırada (ve bu oran artmaya devam ediyor).

Öte yandan bugün piyasalarda büyük bir durgunluk yayılıyor. Hisse senedi alış-verişi ya da yeni hisse senedi basılma sayılarına göre değerlendirme yapılırsa, New York Borsası faal olmaktan çok uzak. Fonlarını artıran şirkete pek rastlanmıyor ; her ne kadar etkileyici birleşmelerle, kamu borçlanma senetleriyle büyük tutarlarda satışlar görülüyorsa da, bunların etkileri eskiye oranla çok düşüktür. ABD'de 1987 Kasımı'ndan buyana hisse senedi hareketleri yarıdan çok azalarak, ayda 115 milyar dolar düzeyine düşmüştür. 1989'un ilk dört ayında sıradan senetlerle 4.4 milyar dolar toplanabildi. Oysa 1988'in aynı döneminde 10 milyar dolar toplanmıştı. Aynı şey İngiltere için de geçerlidir : 1989'un ilk üç aylık döneminde Londra'da 5 yeni hisse senedi piyasaya sürüldü. (2)

Birleşik Amerika'nın ihracatında geçtiğimiz günlerde gözlemlenen artış bir saman alevidir. Bütün göstergeler dışsatımda ve GSMH'de bir yavaşlama olduğuna tanıklık ediyor. Doların değerindeki artışa gelince, bu, büyük oranda para piyasalarındaki evrensel spekülasyonla bağlıdır. Yüzeysel yorumcular doların "gücü" karşısında şaşkınlığa düştüler. "güç", sistemin kriz koşullarının birarada varlıklarını sürdükleri ölçüde, sadece görünüştedir. Doların değeri, 1988'dekine oranla %10 artmış olsa da, 1985'teki değerinden hala %29 düşüktür. Amerikan parasındaki değişiklikler konjonktüreldir. Önemli olan ekonominin sabit büyüklükleridir : Bir yandan borçlar ve her türden açıklar artarken, öte yandan dünya pazarındaki rekabet gücü azalmakta ve finansal yönetim gitgide bozulmaktadır.

Dahası, doların evrensel mübadele aracı olma özelliğinde de bir erime gözlemleniyor. 1983'ün sonundan bu yana, sanayileşmiş ülkelerin sınırlar ötesi banker borçlarında doların payı da %72'den %53'e düşmüştür. Aynı biçimde, uluslararası finans piyasalarının büyümesinde de bir düşüş görülüyor; toplum hisse senedi alış-verişinin üçte birini kaynaşmalar ve yutmalar oluşturuyor. (3)

(1) *Business Week*, 1 Mayıs 1989

(2) *The Economist*, 20 Mayıs 1989

(3) *International Banking*, Mayıs 1989

Finans kapitalin krizinin, en çok sanayileşmiş 7 ülkenin maliye bakanlarınca aşılabileceğini sanmak doğru değildir. (Üstelik bu kriz, yalnızca görünüşte salt parasal bir krizdir.) Bu ülkelerin merkez bankalarının yöneticilerinin aralarındaki ilişkiler uyumlu değil, çatışmalıdır. Her ülkenin kendine özgü siyasal ve ekonomik güçlükleri vardır.

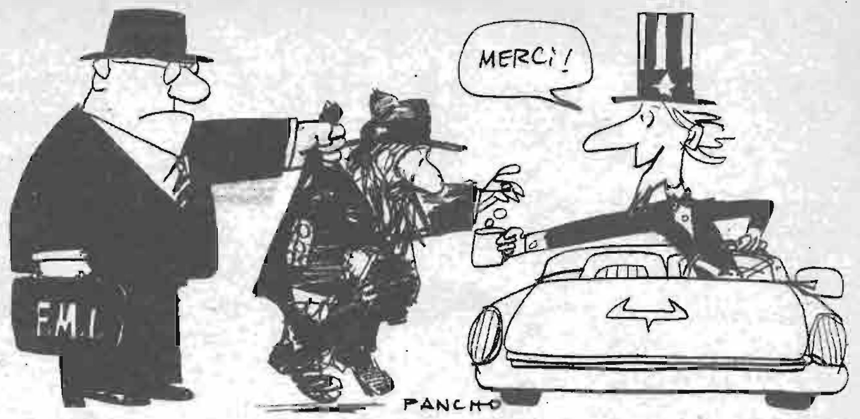
Alış-veriş piyasalarının, büyük oranda spekülasyonla açıklanabilen oynaklığı, finans kapitalizm sistemindeki derin krizi yansıtmaktadır. Bu krizin belli başlı dışa vurma biçimleri şunlardır : Yığınsal işsizlik, giderek büyüyen korumacılık dalgası, büyümenin yavaşlaması, üretim kapasitesi fazlalığı, ulusal ve uluslararası borçlanma. Bu son derece eşitsiz global ekonomi koşullarında ve Dünya Bankası ile IMF'nin belirgin simgelerini oluşturduğu uygun olmayan finans kurumları çerçevesinde, krize hiçbir çözüm bulunamaz. Dünya Bankası ve IMF'nin varlık nedenleri, söz konusu eşitsizliklere son vermek değil, büyük şirketlerin istemlerini desteklemektir.

ABD'ye gelince, süregiden bütçe açıkları nedeniyle bu ülke, para piyasalarına her yıl 10 milyar dolar sürüyor : Burada söz konusu olan karşılıksız kağıt paradır. Bu eğilim, kendi müdahaleleriyle kağıt para yığınını artıran merkez bankalarının faaliyetleriyle daha da güçleniyor.

Bugün piyasalarda yaşadığımız göreli sükunet ve geçiş aşaması (Üçüncü Dünya Ülkeleri hariç) son derece hassastır. ABD'de, yedinci yılını doldurmakta olan devrenin eğrisinin ne zaman inişe geçmeye başlayacağı kesin bir biçimde öngörülemez. 1989'un sonunda mı, yoksa 1990'ın başında mı? Ne zaman olursa olsun, bu olayın sonuçları hem ABD için, hem de dünya ekonomisi için bir felaket olacaktır.

1989 yılı sonunda ABD'nin net dış borcu 600 milyar dolara ulaşmış olacaktır. Bu olgunun merkezinde dış ülkelerden akan ve ABD'nin tasarruf açığını örten yıllık 140-150 milyar dolar yer alıyor. Ancak ABD'yi bir dilenci durumuna düşüren bu gelişme sonsuza dek süremez.

Yakın geçmişteki genişlemeyi sağlayan birçok karmaşık öğe vardır : Amerikan silahlanma harcamaları (1 trilyon 200 milyar dolar) , İran-Irak Savaşı, ABD ve birkaç müttefiki tarafından finanse edilen Afganistan çatışması, Orta Amerika'daki savaşlar. Bunun dışında,



Üçüncü Dünya Ülkeleri açısından korkunç bir kan kaybı olan ve gelişmiş kapitalist ülkelerin ekonomilerine gelip eklenen yıllık 220 milyar dolarlık tutarı da hesaba katmak gerekiyor : Bunlar borç faizi ödemeleri, karlar, sermaye transferleri, temettüler vb.'dir. Dolar üzerinden hesaplanan hammadde fiyatlarının düşüşü ve hemen hemen tüm piyasalarda kesintisiz süren bir spekülasyon, enflasyonu düşük tuttu ; bununla birlikte, borçlanmayı taşınmaz bir düzeye tırmandırdı. (Borçlanma öylesi boyutlara ulaştı ki, daha önceki Baker planında olduğu gibi, Brady planı da Üçüncü Dünya'nın sorunlarının çözümüne hiçbir katkıda bulunamıyor.).

"Sürekli refah"dan söz eden kimileri, "kara pazartesi"nin (19 Ekim 1987) artık geçmişte kaldığını ve artık unutulması gerektiğini söylüyorlar.Ama o ay, yalnızca Tokyo, New York ve Londra'da günde 2 milyar 150 milyon hisse senedinin el değiştirdiğini nasıl unutabiliriz? (4)Bu öyle bir rakkamdır ki , dünya ekonomisinin, nasıl her türlü denetimden sıyrılabilen bu kağıttan devin tutsağı haline geldiğini göstermektedir.

Gerileme (resesyon) tanımayan bir refah toplumu peygamberliği yapanların kanıtlanmamış ve kanıtlanamayacak olan yargıları şöyledir : Sermaye birikiminin (tasarruf ve yatırım) motoru içinde , boom (yükseliş) dönemini fiyaskoya dönüştürecek bir mekanizma yoktur.Bununla birlikte geçtiğimiz yıllarda, birikim göze batıcı bir dönüşüm geçirdi: Utkan liberalizm döneminde süren yayılmacı bir dinamiğe karşın özümsenemeyen sermaye, benzersiz bir hızla, borç dinamiğini temel alan bir sanayi ekonomisinin çözülmesi ile eş anlamlı hale geliyor.

Buna karşın, bize, dünya ekonomisinin (kuşkusuz bunun içine borçlarının altında ezilen Üçüncü Dünya 'yı ve etkilenmeden kalamayan merkezi planlanmalı ekonomileri katmıyorlar) finansal düzenlemelerle özelleştirmenin şampiyonları olan Bay Reagan ve Bayan Thatcher'ın kararlarıyla tümüyle serbest çok yönlü bir ticari sistemin teorik de olsa erdemleri sayesinde, daha önce benzeri görülmemiş zenginliklerin yaratıldığı bir dönemi yaşamakta olduğunu anlatıyorlar. Bu iki ünlü ses sanatçısına hayranlarının korosu da katılıyor.

Demokratik çoğulculuğun reddi

Son Davos görüşmesinde Bay Raymond Barre şöyle diyordu:"20 yıl süren durgunluğun ardından yeni bir uzun erimli üretim büyümesi aşamasına girdik." (5) Avrupa Topluluğu Komisyonu Başkanı Jacques Delors 1988'in Topluluk açısından 12 yıldan bu yana en iyi yıl olduğunu, yatırım oranının son 21 yılın en yüksek düzeyine ulaştığını belirtiyordu. 1993'te tek bir kapitalist pazarda bütünleşme sayesinde benzer parıltılı göstergelerin eksik olmayacağını umuyorlar.

Alış-veriş piyasalarının, büyük oranda spekülasyonla açıklanabilen oynaklığı, finans kapitalizm sistemindeki derin krizi yansıtmaktadır. Bu krizin belli başlı dışa vurma biçimleri şunlardır : Yığınsal işsizlik, giderek büyüyen korumacılık dalgası, büyümenin yavaşlaması, üretim kapasitesi fazlalığı, ulusal ve uluslararası borçlanma.

Teknik alanda birtakım hızlı değişiklerin olduğu kuşku götürmez;

(4) *Nikkei, Dow Jones* ve *Financial Times* endekslerine göre hesaplanmıştır.

(5)*International Herald Tribune*, 8 Şubat 1989.



ancak bu değişiklikler ekonomik büyümeye yeterli etkiyi sağlayamıyor,oysa savaş sonrasındaki teknolojik yeniliklerin çoğu verebileceklerinin azamisini sağlamışlardı. Büyük bir Ortak Pazar tek başına güvenilir yatırımların güvencesi değildir.Bu pazarın başlıca aktörleri en büyük çok uluslu şirketler olacaktır; onlar da ne Bay Barre'nın arzularını ne de demokratik çoğulculuğun ideallerini pek fazla hesaba katmadan yatırımların yerini ve büyüklüğünü dayatacaklardır. Hiçbir mekanizma da, yatırımların yüksek bir istihdamı yaratmaya yeterli olabileceğine güvence veremez.

Barre , Delors gibi bayların açıklamaları dinsel vurgular taşıyan şaşırtıcı açıklamalardır. Ya da en azından yazar George Satayama' nın "tarihsel zaman bilinci" nden yoksunluk adını verdiği şeyin göstergeleridir. Oysa hiç kimse hiçbir zaman geçmişi yokedememiştir.

"Ebedi refah" savunucuları , bugün olduğu gibi o zamanlar da çok umutluydular: Reagancılığın çocukça bir dogması olan "piyasanın sihri" gerekli düzeltmeleri sağlayacaktı. Ancak, mitolojiden ve dinsel dualalrdan biraz kendini kurtarabilen herkes, hep yerli yerinde duran devrevi krizleri görecektir.

Olay tam da "kara salı" nın , yanı 29 Ekim 1929' un arifesinde geçiyor.ABD Devlet Başkanı Herbert Hoover şöyle diyordu: "Ekonomik planda, önümüzde, sınırsız bir yeni ihtiyaçlar alanı vardır.Bu ihtiyaçlar, karşılanır karşılanmaz yeni ihtiyaçlar yaratacaktır ve bu sonsuza dek böyle gidecektir. Görülen odur ki, henüz kapasitemizin en alt basamaklarındayız."(6). Sonuç: Onbinlerce iflas, sesi kesilen fabrikalar,çorba dağıtan aş evlerinin önünde bitmez tükenmez kuyruklar, -bütün bunlar sistemin onbinlerce insanın temel gereksinimlerini karşılayamadığını hatırlatan şeylerdir- ve bütün bunlardan en çok etkilenen ülke de dünyanın en zengin ülkesiydi.

"Ebedi refah" savunucuları , bugün olduğu gibi o zamanlar da çok umutluydular: Reagancılığın çocukça bir dogması olan "piyasanın sihri" gerekli düzeltmeleri sağlayacaktı. Ancak, mitolojiden ve dinsel dualardan biraz kendini kurtarabilen herkes, hep yerli yerinde duran devrevi krizleri görecektir. Bu devreler, ekonomik gelişmenin, boomların,fiyaskoların, genişleme ve çöküntülerin birbirini izlemesini açıklıyor.

Sözkonusu olan niyetler ya da yakarışlar değil, sistemin işleyişi için kaçınılmaz olan olgulardır. Bir gün, Cambridge Üniversitesi'nde ateşli bir bırakınız yapsınlar taraftarına yanıt verirken iktisatçı Joan Robinson'un da dediği gibi"18.Yüzyıl'dan bu yana sanayi devrimi bir dinamit zinciri gibi işlemektedir." Bu zincirin halkalarındaki dinamitler 1867, 1873, 1893, 1907, 1920, 1929 yıllarında patladılar.(7).

1929 yılındaki büyük çöküntüyü yaratan şey, içinde bulunduğumuz on yılda gerçekleşenler kadar devasa, temel değişiklikler de değildi. Krizin kaynaklarını, üretim mekanizmalarının tıkanmasında aramak gerekir ve sistem açısından tek olanaklı çözüm de yığınsal işsizlik yaratmakta bulunmuştur.1929-1932 yılları arasında sanayi üretimi önemli oranda düşmüştü. 1933'te, aktif nüfusun yaklaşık %25'i işsizdi. Bütün bir on yıl boyunca (1929-1939) ortalama işsizlik oranı %18'in üstünde kaldı. Sanayi üretiminin çöküşten önceki düzeyine ulaşması için 1940 yılını beklemek gerekti. Dow Jones endeksi ise ancak 1954 yılında 1929'daki düzeyine gelebildi. Başkan Roosevelt'in ilk resmi demecinde söz ettiği "cesurca ve sabırlı deneyim" ekonomiyi hastalıklı durumundan çıkaramadı. Bunun için, 1939 sonbaharında başlayan korkunç silahlanma çabasını beklemek gerekti.(8)

(6)Aktaran, Maurice Dobb, *Studies in the Development of Capitalism* (Kapitalizmin gelişmesi üzerine incelemeler) Londra,1945.

(7)Bu belli başlı devrevi düşüşler Amerikan Ulusal Büyük Ekonomik Araştırma Bürosu'nca da saptanmıştır.

(8)*Britannica Ansiklopedisi*, General George Marshall'ın biyografisini verirken bu subayın genel kurmay başkanı olduğu 1 Eylül 1939'da ABD Silahlı Kuvvetleri'nin toplamı 200 bin kişiyken bu sayının 1943'te 8.3 milyona yükseldiğine işaret ediyor.

1930'lu yıllarda büyük çöküşe yol açan mekanizmalar bugün ne aynı biçimde yinelenebilir ne de aynı sonuçları verebilir.Ortaya çıkmış olan yapısal değişiklikleri açıklayan iki kavram var: Uluslararasılaşmanın gelişmesi ve dünya ekonomisinin uluslarötesileşmesi. Birinci kavram ihracat ile GSMH arasındaki oran olarak tanımlanabilir;ikincisi ise en büyük 200 çokuluslu şirketin satışları ile dünyanın gayrı safi hasılası arasındaki orandır.

Birinci kavram ile ilgili olarak 1950'li yıllarda %12-15 olan bu oran bugün %28'lere ulaşmıştır. (ABD'de bu oran,aynı dönemde, %5'ten yaklaşık %20'ye yükselmiştir.).Çokuluslu şirketlerin satışlarıyla ilgili orana gelince bu da 1970'li yılların başında %15 iken 1988 sonlarında %30'a yükselmiştir.(Dünya gayrı safi hasılası hesaplanırken merkezi planlamalı ekonomiler gözönünde bulundurulmamıştır.)

Böylece Amerikan ekonomisi , daha önce görülmedik ölçülerde dünya pazarıyla bütünleşmiştir. Geçmişe göre çok daha yoğunlaşmış bir dünya ekonomisine...Bu iki gelişmenin aynı noktaya yönelmesi-şimdilik daha az temelli olmayan başka değişiklikler bir yana bırakıldığında- daha büyük bir istikrara yol açmıyor, tam tersine eşitsizlikleri artırıyor.

Ticari çatışmalar artıyor

İki yıldan bu yana yeni merkantilizmin "üretim kapasitesi" korkusunun yeniden canlandığına tanık oluyoruz. Birçok kapitalist ekonomi - ve özellikle de Asya'nın dört "ejder"i - sanayi üretim kapasitelerini şaşırtıcı bir hızla artırdılar. 1988 Aralığında Montreal' de toplanan GATT (Uluslararası Ticaret ve Gümrük Tarifeleri Antlaşması) Konferansı'nın başarısızlıkla sonuçlanması ve ticari çatışmalarla korumacı önlemlerin artışı fırtına habercileridir.1930'lu yıllardakini anımsatan bir kaçan kurtulur politikası gözleniyor.Tehlikeyi artıran başka öğeler de var: Ticaret hadlerindeki istikrarsızlık ve dünya çapında borçların artışı -hizmet borçları, işletmelerin borçları, hükümetlerin borçları , vb.-. Bunlar sermayenin değerini yitirmesinin -borçlanma/öz kaynaklar oranının negatif gelişmesi- işaretleridir. Başka deyişle, kaldıraç etkisi bütün ağırlığıyla dünya ekonomisinin sırtına yaslanmıştır. Yeterli üretken yatırım olanaklarının bulunmamasından ötürü, finans kapitalin para piyasalarında spekülasyon yapmaktan başka seçeneği yoktur. Bu da intihar demektir. Bundan böyle, piyasalar, gerçek mal ve hizmet üretiminden kopmuşlardır.Likidite kaynaklarının yalnızca çok küçük bir bölümü ticaretin ve yatırımların finansmanına gitmektedir. Geri kalan bölümü ise, istihdam ve üretken işletme yaratmakla hiçbir ilgisi olmayan "kumar şirketi"nde oyun oynamaya ayrılmaktadır. Ama finansal araçlarla yapılan düzenlemelerden ve bu alanda dal budak salmaktan karlı çıkan bu bölüm olmaktadır.

İçinde yaşadığımız yeni aşama budur. Bu durumda, kimi Fransız politikacılarının demeçlerine karşın böylesi piyasalara "ahlak kazandırma"nın olanaklı olduğunu öne sürmek doğru olmayacaktır. İngiliz ahlakçısı Samuel Johnson 1763'te şöyle diyordu : "Sokağa çıkın ve bir adama bir ahlak dersi, bir başkasına ise bir şilin verin. Hangisinin size daha çok saygı duyacağını göreceksiniz."

Ahlakla ya da ahlaksızlıkla hiçbir ilişkisi olmayan finans piyasaları yalnızca azami kar peşinde koşan, gün günden daha yoğun hale gelen karmaşık birer ekonomik iktidar kütlesidirler.

Amerikan parasının kalıcı olmayan istikrarı, merkez bankalarının yüz milyarlarca dolara yükselen müdahaleleriyle ve yurtdışından tasarruf ile sermaye akışıyla açıklanabilir. Ancak, artık, önceki yıllarda olduğu gibi,benzeri olgulara yaslanılamaz. ABD Merkez Bankası para politikasını sertleştirerek faiz oranını yükseltiyor, ticari bankalar faiz oranı tabanını yükseltiyorlar. Bunu iki nedenle yapıyorlar : Ekonominin aşırı ısınmasını engellemek ve yabancı tasarrufları çekebilmek. Ancak, faiz oranlarındaki yükseliş talebi azaltacağından ekonominin daralması yönündeki güçleri harekete geçirebilir. Öte yandan, eger ABD Merkez Bankası enflasyonu frenlemezse para piyasaları sinirlenebilir ve dolar da bundan etkilenebilir. Faiz oranlarındaki yükseliş, tehlikeli bir biçimde tüm dünyaya yayılma eğilimi göstermektedir. Böyle giderse Üçüncü Dünya'nın borcu - zaten şimdiden 1 trilyon 300 milyar doları aşmış olan ve yılda ortalama %10 artan bu borç - daha da hızlı artacaktır.

Bay Bush'un açmazları, yalnızca para politikaları açısından değil, daha geniş makro ekonomik uzantılarla, özellikle de yurtdışı sektörü ve federal harcamalarla ve tasarruflarla birlikte analiz edilmelidir. Savaş sonrası yılların çoğunda, ABD,daha önce görülmemiş düzeylerde açıkları üstüste koydu - 1960'dan buyana bütçe açığı, 1958'den buyana da federal açık-. 1988 sonunda federal borçlar 2 trilyon 600 milyar dolardan fazlaydı. GSMH ise 4 trilyon 600 milyar dolardı. Görünürde bu kabustan kurtuluş yok. Finans dünyasına bağlı olan Amerikan politikacıları bu devasa borçları jeo-militer güçleri sayesinde toplayabilmişlerdir. ABD aynı zamanda dünyadaki en önemli tüketim pazarıdır. Psikolojik düzlemde hala para toplayacak bir yer olarak görülmektedir; dışalımlarını ise dışsatımla değil dolar sayesinde karşılamaktadırlar.

Ebedi olamayacak bu durum, yalnızca en güçlü olmanın bir yansımasıdır. Her işi onun sayesinde yaptığı parasının ise hemen hiçbir desteği yoktur. Bu bakış açısından ABD'nin ne müttefiki ne de bir dostu vardır. Alacaklılar tarafından çevrilmiştir. 7 Büyükler bile kendi içinde, borçlu ülkeler ve alacaklı ülkeler şeklinde bölünmüştür, üstelik -Washington ile Bonn arasındaki ilişkilerde görüldüğü gibi- politik karşıtlıklar da barındırmaktadır. "İşbirliği" üzerine ortak açıklamalar bu çatlağı gizleyemeyecek kadar yüzeyseldir . Mitsubishi Ekonomi Enstitüsü üyelerinden birinin de dile getirdiği yargı bu konudaki ortak düşünceyi yansıtmaktadır : "Amerikan ekonomisinin son yıllardaki görünüşteki sağlamlığı borçların birikmesiyle beslenmektedir. Artık Reaganomiklerin faturalarını ödeme zamanlarının geldiğini düşünüyorum."

Savaş sonrası yılların çoğunda, ABD daha önce görülmemiş düzeylerde açıklar üstüste koydu 1988 sonunda federal borçlar 2 trilyon 600 milyar dolardan fazlaydı. GSMH ise 4 trilyon 600 milyar dolardı. Görünürde bu kabustan kurtuluş yok

1988 yılında çıkarılan Ticaret Yasası gibi saldırgan korumacı önlemlere ve Japonya ile Üçüncü Dünya'dan yapılan dışalıma konan vergilere karşın, ticaret açığı dikkat çekecek kadar azalmamaktadır. Ekonomik iktidarın yoğunlaşmasının, borçlanmayı en namuslu biçimde eleştirenlerden biri olan Se-

natör Proxmire (Wisconsin' den, Demokrat) şöyle diyor : " Borçlar konusunda hiçbir zaman böyle bir durumla karşı karşıya kalmadık. Hepimiz biliyoruz ki, ulusal borçlanmamız 2 trilyon 500 milyar dolara ulaşmaktadır. İdarenin borçlarının bundan da fazla olduğunu ise, pek kimse bilmiyor. Bu rakam 3 trilyon doları aşıyor. Şirketlerimizin borçları ise 4 trilyon dolardan fazladır. İnsanlık tarihinde hiçbir zaman, hiçbir ulus bu derecede borçlu olmamıştır. "(9)





Kapitalizmden çağdaş manzaralar

Üstelik belirli bir andaki rakamlardan daha da önemli olan şey bunların birikimli artışlarıdır. Son dönemde GSMH'de görülen artış önemsizdi. Ulusal borçlar iki kat daha hızlı artmaktadır. 1988'de borçların faizi 173 milyar doları bulmakta ve faiz oranlarındaki hızlı yükseliş nedeniyle artmaya devam etmektedir. Aynı Üçüncü Dünya gibi, ABD de bu krizden çıkamaz. Borçlanma ise, ABD ekonomisinin giderek daha çok kolonileşmesine yol açmaktadır.

1987'de 170 milyar dolar tutan firmalar arası kaynaşma ve satın almalar 1988 yılında 230 milyara yükselmiştir. Bu işlemlerin parasal bedeli 450-500 milyar dolayında olacaktır. Bu işlemlerin ekonomi üzerindeki istikrarsızlaştırıcı etkileri, finansman yöntemleri nedeniyle daha da büyümüştür. Borç vererek yönetim altına alma işlemleri de ağırlıkla hisse senedi ve tahvil aracılığıyla finanse edilmektedir. Üstelik bunlar maliyeye gelir sağlamamaktadır. Çünkü vergiden muaftır.

Şu anda kriz göreli olarak uygun bir iç konjonktür tarafından örtülmektedir. Yabancı sermaye de bu durumu güçlendirmektedir. Ancak denge kalıcı değildir ve hızla kötüye gidebilir. Birçok öğenin birbirine eklenmesi tufanı başlatabilir.

Çok öğretici bir örnek : Kapitalizmin tarihinde, en büyük şirket satın alma olayı, açık arayla Kohlberg, Kravis ve Roberts'in 1988'de RJK Nabisco'ya (çokuluslu gıda, işçi ve tütün konglomerası) katılması olmuştur. Tutar 25 milyar dolardır. İşlem sağlanan kredilerle gerçekleştirilmiştir. Finans kapitalin geçerken cebine attığı kar 700 milyon dolar artı şerefiyeler olmuştur. Buna karşılık, yüksek riskli bir borçlanmayı şirket sırtlanmıştır.Ekonominin daralması durumunda şirket -tüm iş dünyası gibi- büyük oranda riske açık olacaktır.

Para kiraları ve işletmelerin riskleri

Son beş yıl boyunca, ABD'nin giderek artan borçlanması nedeniyle, borsaya girişten çok çıkış olmuştur -net kayıp 442 milyar dolardır..Aynı dönemde finansal olmayan şirketler borçlarının yaklaşık 800 milyar dolar arttığına tanık oldular. 1970'li yılların sonlarında bu şirketlerin, gayrısafi otofinansman marjlarının %17'si borç ödemelerine giderken, 1988'de oran %25'e yükseldi. (10) Gayrısafi otofinansman marjı, faiz artı değişik plasmanlarından sağladıkları değer artışlarıdır. Bu kardan daha önemli bir göstergedir. İşte bu gösterge sabit yatırımın 1980'li yıllarda neden daha önceye göre daha zayıf durumda olduğunu açıklar. Kısacası Amerikan şirketlerinin, daralma dönemi olmayan bir dönemde, 1973-1974 daralma dönemine oranla daha çok borçlanma sorunlarıyla karşı karşıya gelmeleri daha büyük bir tehlike işaretidir.

İdareninkiler gibi, şirketlerin borçları da doruklarda bulunuyor. Ağırlıkla oynak faiz oranlarına ve kısa vadeli borçlara dayanan kamu borçlanma senetleriyle finansmanın doğası ve mekanizmaları gözönünde tutulduğunda paranın kirasının önemli oranda arttığı durumda büyük zararlar görecek şirket sayısı pekçoktur.

Borç ve açık yönetimi çıkmazdadır. Borç faizlerini geri ödeme kapasitesi önemli ölçüde tasarruf miktedına dayanmaktadır. Bu miktar 1988 yılı sonunda GSMH'nin %2-8'ini bulmaktadır -gelişmiş kapitalist ülkeler arasında en düşük oran-. Şu anda kriz göreli olarak uygun bir iç konjonktür tarafından örtülmektedir. Yabancı sermaye de bu durumu güçlendirmektedir. Ancak denge kalıcı değildir ve hızla kötüye gidebilir. Birçok öğenin birbirine eklenmesi -Tokyo'daki kurların düşüşü, Üçüncü Dünya'nın yığınsal biçimde borçları ödemeyi reddetmesi, ABD'de bir daralma- tufanı başlatabilir Para piyasalarındaki fırtına, dünya ekonomisinin bütün sektörleri üzerinde etkilerini gösterir. Bay Bush'un iyimserliği hiçbir temele dayanmamaktadır.

(9) *Hearings of the US Congress, New Directions for Dealing with the International Debt Problem, Committee on Banking, Housing and Urban Affairs*, Washington, 2 ve 4 Ağustos 1988

(10) *Fortune*, 13 Şubat 1989

Marksizm-Leninizm yolumuzu bugün de aydınlatıyor (1)

Kemal Bilgi

SBKP MK'ya bağlı Toplumsal Bilimler Akademisi'nce 1980'li yılların ikinci yarısında ortaya atılan tezler, uluslararası komünist harekette canlı bir tartışmaya neden oldu. Dergimiz ilk sayısından başlayarak, "nasıl bir dünyada yaşıyoruz ve bu dünyayı nasıl, hangi güçlerle dönüşüme uğratabiliriz?" sorusuyla bağlantılı olarak doğrudan program sorunuyla içiçelik gösteren bu tartışma konusunda bir diziyi yayınlamaya girişiyor. İlk sayımızda yeralan yazı Ekim 1988'de hazırlanmış. İkinci sayımızda, bu yazının Talat Öz tarafından eleştirilmesi üzerine Aralık 1988'de kaleme alınan "Marksizm-Leninizm Yolumuzu Bugün de Aydınlatıyor II" yer alacak. Üçüncü sayımızda ise, bugüne dek Tezler tartışmasına ülkemizden katılan dergi ve yazarların görüşlerinin irdelendiği ve Yeni Açılım Dergisi'nin Mayıs 1989 tarihli 12. sayısında yayımlanan "Yeni Düşünce Tarzının Işığında Toplumsal Gelişmenin Sorunları (Sempozyum Notları) " başlıklı sempoz - yumda öne sürülen görüşlerin ele alındığı "Marksizm-Leninizm Yolumuzu Bugün de Aydınlatıyor III" yayımlanacak.

Günümüzün yeni olguların analizi sorunuyla bağlı olarak Marksizm-Leninizm'in temel yasallıkları, 1980'li yıllarla birlikte, hem uluslararası komünist harekette, hem de ülkemiz komünistleri arasında tartışma gün-deminin birinci sırasına geldi. Bu durumun kuşkusuz nesnel ve öznel nedenleri var.

Kapitalist dünya ekonomisinde uluslararasılaşma eğilimi son onyıllarda güçlü bir ivme kazandı. Uluslararası, uluslarötesi tekellerin kapitalist dünya sistemi içindeki etkinlikleri ve ağırlıkları arttı. Bunlar ile ulusal devlet biçimindeki egemen örgütlenmeler arasında yeni tipte çelişkiler ortaya çıktı. Yanısıra ulusal devlet biçimlerini aşan uluslarası ölçekte siyasal örgütlenme biçimleri doğdu. Öte yandan sosyalist sistem içinde bütünleşme eğilimleri, özellikle de ekonomik alandaki büyük ortak projeler ve işbölümü gelişti. Bunlara eşzamanlı olarak kapitalist ve sosyalist dünya ekonomileri arasındaki ilişkilerde de "karşılıklı bağımlılık" düzeyinde gelişiyor.

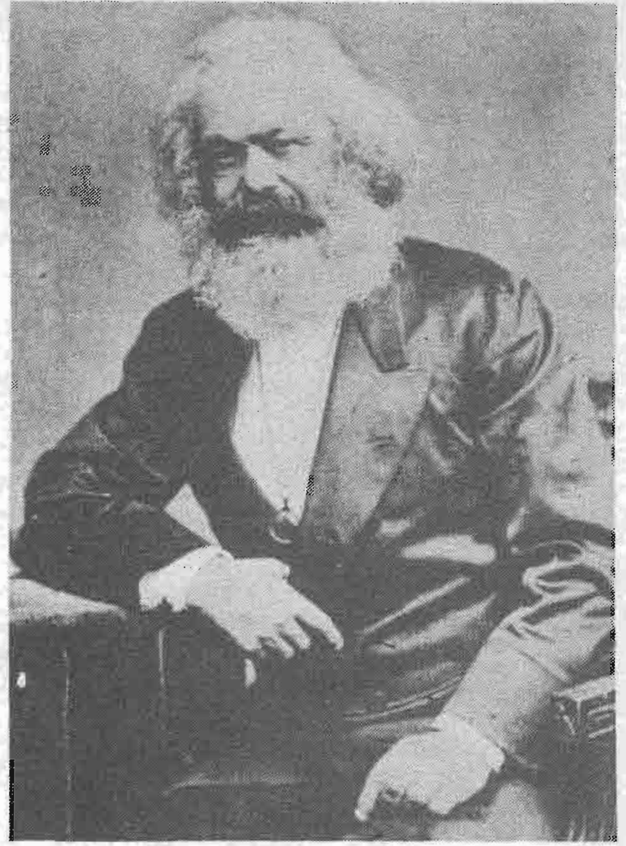
Kitle iletişim araçları günümüzde dev boyutlara ulaştı ve dünyayı çok küçülttüler. Ayrıca kültür, spor vb. gibi alanlarda da uluslararasılaşma yolunda hızlı ilerlemeler olmaktadır. Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler de bu yönde etki yapmaktadır.

Bir diğer önemli olgu da, çözüme kavuşturulmaları tek bir ülkenin sınırlarını, gücünü çok aşan global sorunların ağırlıklı olarak kendilerini belli etmesidir. Gerçekten de tüm diğer global sorunlarda olduğu gibi, özellikle ve öncelikle de barış savaşımı bugün ancak uluslararası dayanışmayla çözümlenebilecek bir nitelik kazanmıştır.

Tüm bu saydığımız etkenler, komünistlerin uluslararası sorunlara, gelişmelere, yeni olgulara duydukları ilginin artmasının nesnel temelini oluşturuyor. İşçi sınıfı zaten uluslararası bir sınıftır ve esas savaşımı uluslararası boyutlarda süregider. Onun görevi tüm dünyayı dönüşüme uğratmaktır. Üstelik günümüzde ekonomik, sosyal, kültürel vb. alanlardaki ilişkilerin uluslararasılaşmasının bu düzeyinde işçi sınıfının uluslararası ilişkilerinin de artması, dünya çapındaki gelişmelere duyduğu ilginin çoğalması kaçınılmaz bir süreçtir. Bu durumda işçi sınıfının komünist öncüsü de gelişmelere daha evrensel bir açıdan yaklaşmak durumundadır. Üretim sürecinde olagelen bilimsel - teknik değişiklikler nedeniyle işçi sınıfının entellektüel yeteneklerinin gelişmesi de, böylesi evrensel bir bakışı daha olanaklı kılmaktadır. Bu olgular, proletarya enternasyonalizminin uygun biçimler altında daha üst bir düzeye çıkarılması gereğini koşullandırmaktadır.

Öte yandan bir takım öznel etmenler de işçi sınıfının komünist öncüsünün uluslararası sorunla-





ra karşı ilgisinin artamasına yolaçmaktadır. Örneğin sosyalist ülkelerde ve özellikle de Sovyetler Birliği'nde 1985'ten bu yana sistemin kimi aksayan yönlerini aşmak için girişilen yeni arayışlar tüm dünyada büyük ilgi uyandırmaktadır. Bu ilgi, bir yandan sosyalizmin saygınlığının arttırılabilmesi için olanaklar yaratırken, öte yandan da tüm komünistlerin uluslararası gelişmelere, "dogmatik, sekter" yaklaşımı terk ederek, "kendilerini yeni dogmalara kaptırmaktan itinayla koruyarak" daha çok dikkat ayırmasını olanaklı ve gerekli kılıyor. Kendisini uluslararası komünist hareketle bağlı gören, onun sorunlarını kendi sorunları sayan tüm komünistler bu sorumluklukla karşı karşıyadır.

Kendini uluslararası komünist hareketlerle bağlı gören, onun sorunlarını kendi sorunları sayan tüm komünistler, Tezler üzerinde süregitmekte olan tartışmada aktif yer almak durumundadırlar.

Öznel etmenler arasında ayrıca şu da yer almaktadır ki, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki komünist partilerin uzun yıllardır ileriye doğru önemli adımlar atamamış olmaları, dahası gerileme içinde olmaları, komünistlerin çağımızı ve görevlerimizi derinlemesine incelemeleri gereğini öne koymaktadır.

Kuşkusuz bu tartışmalar ülkemiz komünistleri arasında da canlı bir yankı bulmaktadır. Üstelik Türkiye'deki kimi odakların, ülke içinde izledikleri politikayı, yeni teorik açılım ve saptamalarını kendi değerlendirmeleriyle açıklayamıyor olmaları nedeniyle, özellikle Sovyetler Birliği'nden bir grup bilim adamının tartışılmak üzere kaleme aldıkları Tezler'i "yeni dogmalar halinde" kendilerine kalkan yapmaları, bu konuda geniş çaplı bir irdelemeyi gerekli kılıyor.

Tezler'in Ortaya Konuş Yöntemi

Tartışmanın merkezinde, Sovyetler Birliği Toplumsal Bilimler Akademisi'nden bir grup akademisyenin tartışılmak üzere hazırladıkları tezler ve bununla bağlantılı olarak yayımlanan yorumlar yer alıyor. Biz de tartışmada bu tezleri ve yorumları temel alacağız. Bu arada ülkemizdeki olumsuz koşullar nedeniyle bu alanda hızlı ve eksiksiz bir bilgilenmeden yoksun olunduğunu da geçerken belirtelim.

Sovyet bilimadamlarının tezlerinde öncelikle göze çarpan şey, yazarların alçakgönüllülüğüdür. Onlar görüşlerini hiçbir yerde dayatmacı bir biçimde öne sürmüyorlar, doğruların tekeline sahip olduklarını iddia etmiyorlar.

Yeni Açılım dergisinin Ağustos 1988 tarihli 4. sayısında yer alan ve SBKP MK'ne bağlı Toplumsal Bilimler Akademisi akademisyenleri tarafından hazırlanmış olan "Günümüz Dünyasında Toplumsal İlerleme" yazısının alt başlığı "Tartışma İçin Tezler"dir. Gene Yuri

Kraşin başkanlığında bir grup akademisyen tarafından kaleme alınan ve *Yeni Açılım*'ın Eylül 1988 tarihli 5. sayısında yeralan "Diyalog - İşbirliği - Ortaklık - Bağlaşıklık" yazısının alt başlığı da "Tartışma Tezleri"dir. Aynı yazının girişinde şöyle deniyor: "Sunulan tezler bu konuyu tümüyle kapsadığı iddiasında değildir. Daha çok bazı sorunları, birbiriyle mantıksal açıdan bağlı bir sistem içine sokmayan, bilinçli olarak *abartılmış* bir biçimde ortaya atıyor. Tezlerin amacı canlı bir fikir değiş tokuşunu sağlamaktır." (1)

Dünyaya Bakış dergisinin Temmuz 1988 tarihli 3. sayısında yayımlanan, komünist partilerinin WMR'deki temsilcileriyle SBKP MK'ne bağlı Toplumsal Bilimler Enstitüsü bilimadamları arasındaki tartışmanın özetinde şu satırları okuyoruz: "Sovyet bilimadamları, tezlerini hazırlarken herkesçe bilinen doğruları yinelememeye çalıştıklarını, canlı bir görüş değiş tokuşu olmasını sağlamak için *bilinçli olarak kimi sorunları sivrilttiklerini* belirttiler."(2) Bu tartışmanın kapanış konuşmasında dergi sorumlusu J. Arisal şöyle diyor: "Tartışmalarda tam bir görüş birliği egemen değildi, tam tersine sert tartışmalar oldu... Toplumsal Bilimler Enstitüsü'nün tezlerinde, belirli bir kuşku uyandıran, hatta itiraz edilen yeni bir dil kullanılıyordu, yeni gelişme ve görüşlere yer veriliyordu.(3)



Gerçekten de bu tartışmada, komünist partilerinin temsilcilerinin büyük çoğunluğuyla Tezler'e kuşkuyla yaklaşmış ve kimi noktalarına kesinlikle karşı çıkmışlardır. Birkaç genel örnekle yetinelim. "Bütünsel ve karşılıklı bağımlılık içinde olan *günümüz dünyası emparyalizmin saldırgan özünü değiştirebilir mi? Kapitalizm yeni-sömürgeciliğin ortadan kaldırılmasına ve yeni uluslararası ekonomik düzen kurulmasına tahammül edebilir mi? Bu* karmaşık sorunlar derin analiz yapılmasını gerektiriyor."(4). "Tezler geçmişte komünistlerin bütün faaliyetlerinin yanlış olduğu izlenimini yaratıyor... Yaptıklarımız her zaman doğruydu demeyeceğim ama yaptıklarımızın tümü de yanlış değildi." (5). *"Bende tezlerin çok soyut bir şekilde hazırlandığını, bunlar hazırlanırken kardeş partilerin onyıllarca biriktirdiği somut deneyimin gözönünde bulundurulmadığı izlenimi doğdu."* (6). "Tezleri hazırlayanların ısrarla sürdürdükleri bir şey varsa, o da Marksizmden uzaklaşan görüşler ileri sürmektir." (7). "Her defa neden yeni bir şeyden söz ediyoruz? *Eski düşünceler ile yeni düşünceler arasında ayrım yapılması, klasik görüşlere karşı önyargıyla yaklaşmaya yol açabilir, revizyonizmi teşvik edebilir.*" (8).

En genel planda "yeni politik düşünce" olarak adlandırılan Tezler'de hareket noktası çağımızın niteliğinin belirlenmesi oluyor.

Örnekleri çoğaltmak olanaklı ancak gereksiz. Yukardaki alıntılardan iki sonuç çıkmaktadır: Birincisi, Sovyet bilimadamları bu tezleri gerçekten tartışmak için ve bilinçli olarak sivriltip, abartarak hazırlamışlardır; ikincisi, dünyadaki birçok komünist partisinin temsilcisi Tezler'deki görüşlere katılmadıklarını belirtmişlerdir. (Buna yeni ve kapsamlı bir örnek olarak *Görüş* dergisinin Ekim 1988 tarihli 23. sayısında WMR 88/5'den çevrilerek yayımlanan ABD KP Genel Sekreteri Gus Hall'in yazısını analım.) Ayrıca Sovyetler Birliği'ndeki kimi bilimadamları da Tezler'de ele alınan kimi sorunlara farklı yaklaşmaktadırlar ; buna örnek olarak daha ileride alıntılar yapacağımız Grigori Vodolazov'un *Yeni Açılım*'ın Ağustos 1988 tarihli 4. sayısında yayımlanan "Yeni Gerçeklikler Dünyasında" başlıklı yazısını gösterebiliriz. Bir başka nokta da, ileride somut olarak göstereceğimiz gibi, Tezler'i savunan yazarların yazılarında da kimi noktalarda çelişkiler -ki bu doğaldır- olmasıdır. Aleksandr Galkin'in de belirttiği gibi, "bu sorunlara ilişkin tartışmaların daha yeni başladığını varsayıyoruz." (9)

Bu uzunca ama bizce gerekli girişi, tartışılmak üzere öne sürülen tezleri kendilerine "yeni dogma-

lar" olarak alanlara, reformist politikalarına kalkan yapmaya kalkışanlara ithaf edip, tezlerin içeriğini incelemeye başlayalım.

Tezlere Toplu Bakış

En genel planda "yeni politik düşünce" olarak adlandırılan Tezler'de hareket noktası çağımızın niteliğinin belirlenmesi oluyor. Bu konuda şunlar söyleniyor: "İnsanlık, nükleer felaket tehlikesinin artması, 'Üçüncü Dünya' ülkelerinin içine düştükleri durumdan kurtulmalarının olanaksızlığı, çevrenin tahrip olması gibi bunalım olgu ve süreçleriyle karşı karşıyadır. Bu olgu ve süreçler çağımızın içeriğine damgasını vuruyor, Marksistlerin dünyanın devrimci yenilenmesinin hızı, içeriği, yolları ve itici güçleriyle ilgili görüşlerinde değişikliğe yol açıyor." (10). "Günümüzde uygarlığın gelişmesinde gözlenen bunalımlara son vermek, özellikle nükleer felaketi önlemek, insanlığın yaşamını korumak için savaşım veren devrimci, demokratik, ilerici güçlerin aktifliği artıyor ve bileşimi genişliyor. *Bu güçlerin ortak eylemlerinin temelini*, toplumun yaşamını sürdürüp sürdüremeyeceğini belirleyen *genel insani değerler oluşturmaktadır. Sınıfsal ve ulusal çıkarlara dayalı anlaşmazlıklara kıyasla bunlar en sıraya geçmekte, öncelik kazanmaktadır.*" (11). "Günümüzde dünya son derece çelişkili fakat aynı zamanda da karşılıklı bağımlı bir bütünlük oluşturmakta, *bilimsel-teknik devrim tarafından teşvik edilen dünya topluluğunun karşılıklı bağımlılığı ekonomiknin çerçevesini aşmakta, ekoloji, politika, kültür, enformasyon ve günümüzde tüm global sorunları kapsamaktadır.*" (12). "Yeni politik düşünceye ana itkiyi veren çıkış noktası, en yeni kitle kırım araçlarının kullanılacağı bir savaşın, insanlığın kendi kendisini yok etmesine götürebileceğinin farkına varılmasıdır." (13).

Tezler'e göre toplumsal gelişme artık sınıf savaşımları ve toplumsal devrimler yoluyla değil, varolan sosyo - ekonomik formasyonların birbini etkilemeleri yoluyla, reformlarla global bir biçimde olacaktır.

Bu arada birçok yazıda da "nükleer çağ", "atom çağı", "atom ve uzay çağı" kavramlarına sıkça rastlanmakta, dahası "atom ve uzay çağında sınıf mücadelesi ve devrim" sorunu ele alınabilmektedir. Burada Marksizmin temel kategorilerinden olan "çağ" kavramının ve çağımızın niteliğinin bilimde pek rastlanmayan bir biçimde kullanılmasını ve yanlış bir biçimde kabalaştırılmasını, vülgarize edilmesini bir tarafa bırakırsak, temel olarak bir "uygarlık krizi"nden sözediliyor. Bu krizin içeriği, nükleer savaş tehlikesi, Üçüncü Dünya ülkelerinin konumları, ekolojik sorunlar, kısacası "global sorunlar"dır. Krizle ilgili olarak da *"Bununla birlikte, uygarlık krizi kapitalizmin kriziyle özdeşleştirilemez ve hatta yalnızca onun doğrudan bir sonucu olarak da düşünülemez."* (14)



Lenin, 19[illegible]'de Petrograd'da (bugün Leningrad). Oktobr Devrimi'nin dolaysız etkileri altında Almanya'da işçi sınıfının iktidarı uğrunda ayağa kalkan Spartakistler'in

denilivor. Bunun dışında dünyada karşılıklı bağımlılığın arttığı ve bir nükleer savaşın insanlığın sonu olacağı belirtiliyor. Bu durumda "genel insanlık değerleri"nin sınıfsal ve ulusal çıkarlara göre öncelik kazandığı öne sürülüyor.

Bu genel çerçevede, çağımızda kapitalizmin özellikleri de şöylece belirleniyor: "Kapitalist ekonomik sistem şimdi teknolojik devrimin yarattığı yeni durumlara kendisini uyarlamak zorunluluğuyla karşı karşıya bulunuyor. Bu çetin süreç büyük olasılıkla uzun sürecektir ve potansiyel boyutları kesinlikle öngörülemez olan önemli ekonomik ve sosyal etkilerle eş gidecektir. *Ağır sosyo-ekonomik çalkantılar da dışlanamaz.* Ama ilk önce teknolojik devrimin başlangıç aşamasına



Burjuvazice katledilen önderleri K. Liebknecht ve R. Luxemburg'un anısına dikilecek anıtın temel atma toplantısında konuşuyor.

uyum sağlamanın kapitalizme ek olanaklar sağladığını ve onun bunları kendi istikrarı için kullandığını saptamak gerekiyor. Bu demektir ki, *işçi hareketi sosyalist amaçlarını muhafaza ederek yakın gelecekte ekonomik ve politik mücadeleyi varolan gerçeklik zemininde, yani kapitalizm koşullarında yürütecektir.*" (15). "İşte özellikle bu koşulların etkisi altında [dünya sosyalizminin kapitalizm üzerindeki etkisi sözkonusu] diğer yandan ise, bilimsel - teknik devrimin etkisiyle günümüz kapitalizmini karakterize eden temel çizgiler ortaya çıkmaktadır. Bu temel çizgilerden biri, *kapitalist sistemin en yüksek ve son aşamasında da, üretici güçlerin yeterince hızlı bir biçimde gelişebilmesinin önkoşullarını yaratabilme yeteneğini koruduğudur.*" (16). "1917 Ekim'i tüm emperyalist sistemi sarstı, egemenlik alanını hızla daralttı. Ancak her şeye rağmen bu sistem bütünüyle 'kendi karşıtına dönüşmedi'. Birinci Dünya Savaşı'nın bunalımlı döneminde bile ayakta kaldı. Ve bugün şüphesiz ki kimi 'ultra-emperyalist' çizgilere sahiptir. Üstelik yukarda belirttiğimiz modern kapitalizmin bağrındaki istikrar sağlayıcı süreçlerin gelişimi, bunların ardıcıl karakteri (bu bizim bilimimizde henüz az işlenen bir konudur) *doğmakta olan komünist formasyonun, eski, bununla birlikte pek çok açıdan biçim değiştirmiş olan kapitalist formasyonla uzun süre bir arada varolmasına ve paralel evrimleşmesine yol açmış...*" (17). "Kapitalizmin alternatifi vardır. Bu alternatif sosyalizmdir. Ancak gelişmenin çok seçenekliliği de ortadan kalkmış değildir. Eski dünyanın güçleri, tarihsel spiralin her boğumunda, o andaki en tehlikeli çelişkiyi ortadan kaldırma ve egemenliklerini uzatma olanaklarına sahiptirler." (18).

Demek ki günümüzde emperyalizm hem istikrar sağlayıcı süreçlere ardıcıl bir biçimde sahiptir, üretici güçleri yeterli hızla geliştirmektedir ve hem de kimi 'ultra - emperyalist' çizgiler kazanmıştır. İki sistem birbirlerini etkileyerek birarada varlıklarını sürdüreceklerdir. O zaman gerçekten Marksizmin toplumsal gelişmeyle ilgili tüm temel çıkarsamalarını (örneğin tarihsel maddeciliğin üretici güçlerle üretim ilişkileri arasında zorunlu uyumluluk yasasını) yeniden gözden geçirmeli ve toplumsal gelişmeyle ilgili yeni yasalar, yeni modeller yaratmalıyız. Tezler'de bu da yapılıyor. Şöyle ki: "*Marksizmin dünya çapındaki zaferinin kaçınılmazlığı şeklindeki en genel çıkarıma gelince, hiç kimse bu sürecin ne uzunluğu, nu biçimleri, hatta* (nükleer silahların varlığı ve emperyalist güçlerce yeni bir dünya savaşının kotarılması olasılığı gözönüne alınırsa) *ne de sonucu hakkında bir öngörüde bulunabilir.* Eğer şöyle söylersek sanırız yanılmış olmayız: Madem ki çağdaş tarihsel dönemin Marksizm tarafından tam ve yapıcı yansıtılmasından bahsediyoruz o zaman temel olarak *tüm dünyanın uzun, çok varyantlı, farklı formasyonlu ve olabildiğince daha uyumlu bir gelişimin teorik modelinin kurulması ihtiyacı doğmaktadır.*" (19). "*Zamanımızın mevcut buyrukları, insanlığın sosyal yenilenmesinin önceden varolan biçim ve yollarını büyük ölçüde değişikliğe uğratıyor, yenilerini yaratıyor. Ulusal devrimci patlamalar sonucu ülkelerin bir sistemden diğerine*

doğru yer değiştirmeleri insanlığın sosyal yenilenmesinin biçim ve yollarının yalnızca 'özel bir olay-ı' durumuna dönüşüyorlar. Anlaşıldığı kadarıyla toplumsal formasyonların yer değişimi çok çeşitli geçiş biçimlerinden ve önceden tahmin edilenden daha geniş bir tarihsel dönemde gerçekleşmekle kalmayacak, aynı zamanda bu süreç, toplumsal yaşamın yeni biçimlerinin üstünlüğünün dünya topluluğunun gözü önünde kanıtlanması yoluyla, uluslararası topluluğun yaşamını her alanındaki bir sıra dönüşümler kanalıyla, global bir düzeyde de yaşanacaktır." (20).

Tüm insanların neden olduğu "uygarlık krizi" sınıfsal ayrılıkları hesaba katmadan tüm insanlığın katkısıyla çözüme kavuşturulabilir denebilmesi için, diyalektik materyalizmin özü olan karşıtların birliği ve savaşımı yasası, çelişki anlayışı da değişikliğe uğratılmalıdır.

Demek oluyor ki toplumsal gelişme artık sınıf savaşımları ve toplumsal devrimler yoluyla değil, varolan sosyo-ekonomik formasyonların birbirini etkilememleri yoluyla, reformlarla, global bir biçimde olacaktır. Bu felsefi temelde işçi sınıfının tarihsel misyonu da "genişlemekte" ve insanlığı nükleer bir felaketten kurtarma" görevi başa geçmekte.

Bu bakış açısından barış savaşımı nasıl görülmektedir?

"İnsanlığın yaşamını sürdürebilmesi için verilen mücadele sınıfsal ve partisel çerçeveleri aşmıştır." (21). Şimdi sözkonusu olan, insanlığın yaşamını sürdürebilmesidir. Bundan dolayı *barış mücadelesinde tüm sınıfsal engeller ortadan kalkmaktadır."* (22). "Bu arada Lenin'in pasifist burjuvazi ile saldırgan burjuvaziye karşı farklı yaklaşımlar gerektiği üzerine uyarısını anımsatmak gerekir, *ancak, açıktır ki, saldırgan burjuvaziyi etkileme de göz ardı edilmemelidir, çünkü hem onun temsilcileri sık sık iktidara gelmekte, hem de burjuvazinin bu kesiminde de belirli bir ayrışma gözlemlenmektedir."* (23).

Bu konu Tezler'de her yerde böylesine açık ve net ortaya konmuyor. Tezler'in kendi içinde çelişen bir yanı da bu. Örneğin şöyle deniyor: "işte bu nedenle, barış savaşımında bizim her zaman belirli bir hedefimizin olması gerektiği; tekelci burjuvazinin, zora başvurulmayan bir dünyanın kurulmasını engellemek için elinden geleni yapan aşırı sağcı kesimine karşı savaşım vermek gerektiği görüşü bence doğrudur." (24).

Barış savaşımının sınıf savaşımından koparılabilmesi, hatta onun karşısına konulabilmesi için kuşkusuz militarizmin emperyalizmin özünde olmaması gerekir: "Günümüzde kapitalist toplumun karakteristiği için ilkesel önemdeki soru, onun gelişmesine eşlik eden militarizasyondur. Bu kapitalizmin doğasından mı kaynaklanıyor sorusuna verilecek yanıt görülüyor ki ikilidir. Hiç kuşkusuz militarizmin yaradılışı, kapitalist toplumun gelişme süreciyle bağlıdır. Bununla birlikte bu sonuç, günümüz koşullarında kapitalizm militarizm olmadan varolamaz anlayışı ile aynı anlama gelmiyor. Bilindiği gibi , sermaye dünyasında çeşitli ülkelerin ekonomik ve politik yaşamının militarizasyon düzeyinin eşit olmaktan uzak olduğu gözleniyor. Tekelci devlet kapitalizminin yüksek derecede gelişmiş olduğu bir dizi Batı Avrupa devleti kendi ekonomik yapılarında geniş ölçekli bir militarizasyona sahip değiller. Savaş sonrası Japonyası, askeri hazırlıkların arttırılması eğilimini taşımış olsa da, yine de kendi örneğiyle kapitalizmde militarizmin üretici güçlerin büyümesine zorunlu biçimde eşlik etmediğini kanıtlamıştı. Tüm bunlar, bize göre, ekonominin militarizasyonunun ciddi biçimde gelişmiş olduğu kapitalist ülkelerde bile bu sürecin tersine çevrilebileceği konusunu gündeme getirmeyi olanaklı kılıyor. Kuşkusuz buralarda askeri üretimin sivil üretime çevrilmesi kolay bir sorun değildir. Ancak *sağduyulu realist bir çözüm bulunabilir."* (25). "İnsanlığın sağ kalması, yalnızca nükleer silahların kontrolü, azaltılması ve hatta yok edilmesi yoluyla garanti altına alınmıyor. Ekonomik yapıda da militarizmi tümüyle yok eden derin bir yeniden yapılandırma (perestroyka) gereklidir." (26). Ne ki çelişkili görüşlere aynı yazarın aynı yazısında bile rastlanıyor: "Birincisi, militaristleşmenin ve savaş tehlikesinin kaynağı, sürekli olarak uluslararası gerginlikleri keskinleştiren militarist eğilimlere ve silahlanma yarışına yol açan emperyalizmdir. *Militarist eğilimler*, uluslararası politikada emperyalist güçlerin yayılma çabalarıyla bağlıdır, zor kullanan *emperyalizmin* öz doğasından kaynaklanmaktadır." (27). "Anti-tekel demokrasiden önce gelen, onun için elverişli koşulları yaratan, *kapitalist gelişmenin militarist olmayan bir 'modeli' uğruna mücadele stratejik konseptinin* ana doğrultuları burada belirginleşiyor." (28).

Emperyalizme bağımlı az gelişmiş ülkeler için de görev şöyle tespit ediliyor: "Bu ülkelerde işçi hareketi ve geniş anlamda demokratik hareket, gündelik mücadele, işgücünün satışı için koşulların giderek iyileştirilmesini dayatmak ve politik yapıların derinlemesine demokratikleştirilmesine yönelmek görevine sahiptir."(29)

Öz olarak söylenen şudur: "Fakat siyasi olarak kapitalizmin varolmaya hakkı vardır ve biz bu hakkı tanıyoruz." (30).

Sağduyulu, gerçekçi ve militarist-olmayan emperyalizmle elele barış savaşımı veriliyor, hatta bu alanda somut adımlar atılıyor: "Tarihte ilk kez silahlanma yarışını geriye döndüren bir belge imzalanmış durumda. Yeni politik düşünce, *genel insanlık çıkarlarının mantığı, dar anlamda anlaşılan ulusal ve sınıfsal çıkarların merkezkaç etkisi karşısında ilk kez böylesine net bir biçimde ağır bastı. Mantık bu çıkarların çatışmasının kuvvetinden daha güçlü çıktı."* (31).

Tüm insanlığın neden olduğu "uygarlık krizi"

sınıfsal ayrılıkları hesaba katmadan tüm insanlığın katkısıyla çözüme kavuşturulabilir denebilmesi için, diyalektik materyalizmin özü olan karşıtların birliği ve savaşımı yasası, çelişki anlayışı da değişikliğe uğratılmalıdır. Nitekim Tezler'de bu da gerçekleştirilmiş: "Günümüz koşullarında devrimci görevin yerine getirilmesi sınıf kökenine bakmaksızın herkesi ilgilendiren, insanlığın yaşamını sürdürmesi için verilen savaşımla birlikte ele alınmalıdır. İlerleme olanağının korunması, yani sosyal-sınıfsal ödevlerin çözümü için sınıfsal duvarlarla birbirinden ayrılmış toplumsal güçler arasında *işbirliği ve uzlaşma* gereklidir. Durumun tuhaflığı şuradadır: Sınıf karşıtımız bütün insanlığı ilgilendiren sorunların çözümünde partner olacaktır."(32). "80'li yılların ortalarında G.H. Şahnazarov, tepesinde yok olma tehditi asılı duran dünyamızdaki politik ve askeri düşüncenin mantığının yeniden gözden geçirilmesi sorununu ortaya attı. *Bizim görüşümüze göre bu gözden geçirme yalnızca savaş ve barış sorunlarını değil, gezegenimizin toplumsal yenilenmesi sorunlarını da kapsamalıdır. Burada da, yeni vurgulamalar yapmanın çerçevesi dışına çıkan düzeltmeler, Marksist-Leninst teorik bilginin önemli bir bölümünü oluşturan kavram dağarcığının temellerine inen düzeltmeler gerekmektedir.*" (33).

Bu mantık içinde, insanlığın önündeki en büyük sorun olan "uygarlık krizi"nin aşılmasında işbirliği yapan güçlerin, ikinci planda kalan sınıfsal çatışmaları da sorun olmakta, bu alanda da "uygarlaşmak" gerekmektedir: "Ve devlet içi ilişkiler alanında da komünist partileri şiddeti en gerekli asgariye indirmeye, olanakların olduğu yerde savaşımın en başarılı [barışçıl olmalı], en insancıl yöntemlerini uygulamaya yönelmektedirler... Bir başka deyişle bugün halklar arası ilişkilerin ve sınıf savaşımının uygar biçimleri sorunu gündeme gelmektedir." (34). "Ancak bizzat çağın kendisi devrimci proletaryaya askersel cephleleşmelerden kaçınmayı, savaşımın uzlaşmacı biçimlerini işlemeyi... öğretmektedir." (35). "Sosyal dönüşümlerin tercih edilen yöntem ve biçimleri *kararlaştırılırken, aynı koşullarda barışçıl, demokratik araçlara öncelik vermenin* önemi de bu yüzden çok fazladır."(36)

Şimdiye dek geniş bir biçimde aktarmaya çalıştığımız alıntılar, sanırız tartışmaya sunulan "yeni politik düşünce" anlayışı hakkında toplu bir fikir veriyor. Tezler konusundaki düşüncelerimizi belirtmeden önce diyalektik materyalizmden uzaklaşmanın ("pratik, toplum ve insan biliminin Marksizmin dışında da geliştiğini kanıtlamıştır. Mutlaka ampirik düzeyde değil... ama gerçeği anlamada diğer metodların da sonuç alıcı olabileceğini görmek yararlıdır." (38) insanı, dünya görüşü olarak nerelere götürdüğünü çok güzel gösteren son bir alıntı yapmadan geçemeyeceğiz: " Doğada her şeyin düzeni, milyonlarca yıldır işleyen olağanüstü bir zekanın varlığını kuşku bırakmayacak bir şekilde kanıtlamaktadır... Sanıyorum birçok insan böyle bir aklın varolduğu sonucunu çıkarmaktadır." (39).

Marksizm - Leninizm ve Çağımız

Yeni politik düşüncenin mantığını adım adım izleyelim. Tezler'de haklı olarak işe çağın analizi ile başlanmaktadır. Çağ kavramı tarihsel materyalizmin temel kategorilerinden biridir. Hiçbir Marksist bu kavramı gelişigüzel kullanamaz. "Nükleer uzay çağı", "teknoloji çağı", "uzay ve atom çağı" gibi adlandırmalara teorik - politik metinlerde yer veremez.

Marksistler, insanlığın gelişimini ve toplumsal ilerlemenin içinde bulunduğu dönemi açıklarken çağ kavramını kullanırlar. Bu kavramın temel içeriği, sosyo - ekonomik formasyonla doğrudan bağlıdır. Marks, insanlığın evrensel gelişimini ele alırken, belirli bir çağda belirli bir toplumun temel işleyişinin, o toplumda gelişen tüm süreçlerin, o toplumsal formasyonda neyin hangi araçlarla üretildiğine değil, nasıl üretildiğine bağlı olduğunu vurguluyordu. Nitekim kapitalist sosyo - ekonomik formasyonun temel belirleyicisi de, bilimsel buluşlar, yeni teknoloji, atom enerjisinin kullanımı,iletişim alanındaki büyük gelişmeler vb. değil,



ücretli emeğin sömürüsüdür. V.İ. Lenin de bu anlayışla çağ kavramını şöyle dile getiriyordu: "... her çağda kimi vakit ileriye yönelmiş, kısmi, özel hareketler olmuştur ve olacaktır; hareketin ortalama tipine ve ortalama temposuna oranla uzaklaşmalar olmuştur ve olacaktır. Belirli bir çağın toplumsal hareketlerinin hangi yönde ve hangi başarılarla yayılacağını bilemeyiz. Ama şu ya da bu çağın merkezinde hangi sınıfın bulunduğunu ve çağın temel içeriğini, gelişiminin başlıca yönelimini, tarihsel çerçevesinin belli başlı özelliklerini vb. hangi sınıfın belirlediğini bilebiliriz ve biliyoruz." (40)

Bu çerçevede Lenin Oktobr Devrimi'nden sonra yeni çağı şöyle niteledi: "Kapitalizmin ve kalıntılarının ortadan kaldırılması, komünist düzenin temellerinin kurulması, başlamakta olan evrensel tarihin yeni çağının içeriğini oluşturmaktadır ve çağımızın belgileri kaçınılmaz olarak şöyledir: Sınıfların kaldırılması, bu hedefin gerçekleşmesi için proletarya diktatörlüğü, eşitlik ve özgürlük hakkındaki küçük burjuva demokratik önyargıların hiç durmaksızın teşhiri, bu önyargılara karşı acımasızca savaşım." (41). Gene Lenin'e göre bu çağ "Bütün kapitalist ülkelerdeki ezilmiş ve her yerde yeni bir yaşama doğru, burjuvazi üzerinde utkuya doğru, proletarya diktatörlüğüne doğru, insanlığın sermayenin boyunduruğundan, emperyalist savaşlardan kurtarılmasına doğru ilerleyen yeni bir sınıfın egemenliği" çağıydı. (42).

"Şu ya da bu çağın merkezinde hangi sınıfın bulunduğunu ve çağın temel içeriğini, gelişiminin başlıca yönelimini, tarihsel çerçevesinin belli başlı özelliklerini vb. hangi sınıfın belirlediğini bilebiliriz ve biliyoruz."

Çağ kavramı Lenin'den sonra da komünist harekette aynı çerçevede kullanılmış, her çağın sosyo - ekonomik formasyonların birbirini izlemesi süreciyle bağlantısı kurulmuş, çağın merkezindeki sınıf vurgulanmıştır. Komünist ve işçi partilerinin 1957 Konferansı'nda bu konuda şöyle denmektedir: "Çağımızı esas olarak nitelendiren şey, Rusya'daki Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'yle başlayan kapitalizmden sosyalizme geçiştir." (43) 1960 Konferansı'nda ise şöyle denmektedir: "Temel içeriği; Büyük Ekim Sosyalist Devrimi tarafından başlatılan kapitalizmden sosyalizme geçiş olan çağımız..." (44).

1969 Konferansı'nda da çağımız aynı biçimde tanımlanmıştır: "Çağımız sosyalizmden kapitalizme geçiş çağıdır." (45).

Ve eğer şimdi biz, ilkel komünal toplumdan bu yana insanlığın evrensel gelişiminin sınıf savaşları tarihi olduğu gerçeğini hala kabul ediyorsak, çağımızı sosyo - ekonomik formasyonların birbirini izlemesi açısından değerlendirmek ve çağın merkezinde yeralan sınıfı belirlemek durumundayız. Bu bağlamda *çağımızın kapitalizmden sosyalizme geçiş çağı* olduğunu saptamak durumundayız. Bunun tersini ileri sürebilmek için, ya çağ kavramının kendi içeriğinin, sınıfsal özünün boşaldığını, ya da çağ kavramının içeriği aynı kalmakla birlikte, bugün içinde yaşadığımız çağın içeriğinin değişikliğe uğradığını söylemek ve dahası bunu kanıtlamak gerekiyor.

Global Sorunların Sınıfsal Analizi

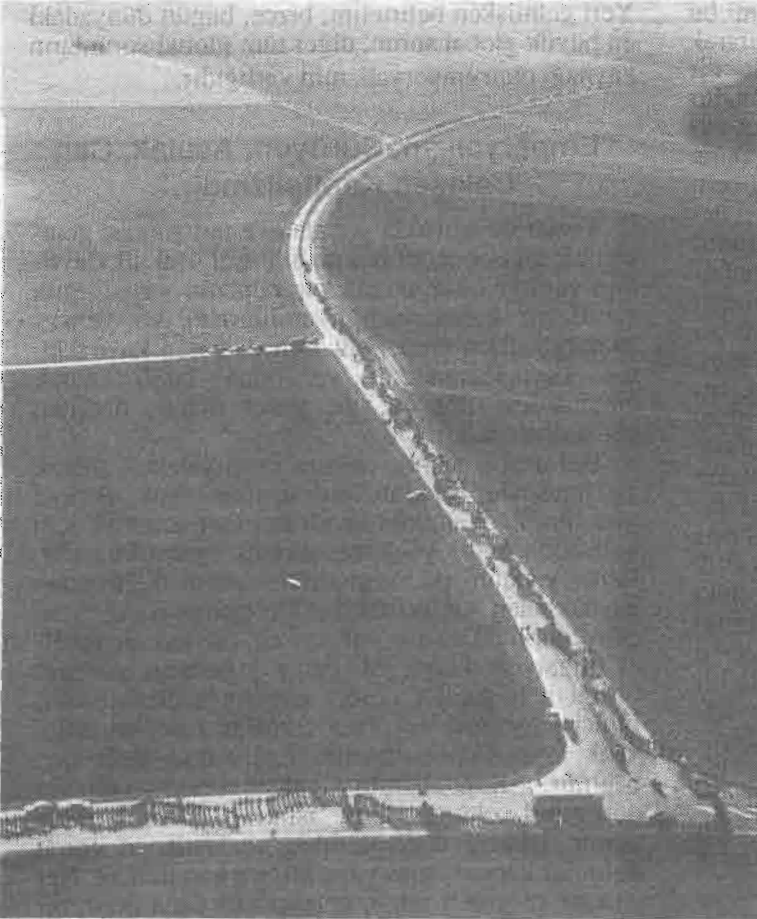
Çağ konusundaki bu belirlemeden sonra, şimdi de "uygarlık krizi"ni ve genel olarak "global sorunlar"ı ele almak yerinde olacaktır. Sorunların insanlık açısından taşıdıkları önem ve genişlik bakımından, bu tür sorunların "global" olarak adlandırılması anlaşılabilir bir şeydir. (Burada uzunca bir parantez açıp, bu konuda genellikle kullanılan arpa tanesinin gelişmesiyle ilgili örnek konusuna bir açıklık getirelim. Örnek Engels'indir. Özet olarak bir arpa tanesini toprağa gömerseniz normal sürecin sonunda arpa bitkisi büyür ve birçok arpanız olur; ama sürece dışsal bir güç müdahale ederse, örneğin biri ekilen arpayı çiğnerse, artık süreç kesilir ve arpa marpa kalmaz. Bu örnek yeni politik düşüncenin savunucuları tarafından birçok yerde global sorunları anlatmak için verilmektedir ve global sorunlar arpa tanesini çiğneyen çizmeye benzetilmektedir. Bu örneğin çağımızdaki "uygarlık krizi"ne, genel olarak global sorunlara uygulanması felsefi düzlemde doğru değildir. Eğer ele aldığımız süreç insanlığın avrensel gelişimiyse -ki öyle, global sorunlar, yani nükleer silahlanma, Üçüncü Dünya ülkelerinin dış borçları, açlık, ekolojik sorunlar vb., bu sürece dışsal sorunlar değildir; tam tersine bu sürecin doğal gelişiminin ürünleridir. Tüm bu sorunlar, toplumsal gelişmeye dışarıdan sokulmamış, bu gelişmenin belli bir uğrağında, kapitalist - emperyalist düzenin yasallıklarına uygun işleyişleri sonucunda kaçınılmaz olarak ortaya çıkmıştır. Arpa tanesi örneğine uyabilecek bir dışsal etki, örneğin çok büyük bir göktaşının, Halley kuyruklu yıldızının vb. dünyamıza çarpması, ya da güneşimizin sönmesi olabilirdi. Ancak Tezler'de söz edilen global sorunlar böylesi sorunlar değil, üstelik bu tür sorunlar politikadan çok bilimin alanına girerler. O yüzden global sorunlardan söz ederken arpa tanesi örneğini vermek yanlıştır. *Bu bağlamda, global sorunları toplumsal gelişmenin içsel olguları olarak ele almak ve global adını yalnızca bu sorunların çapını belirtmek üzere kabul etmek doğru olacaktır.*)

Dünyadaki karşılıklı ilişkilerin ve bağımlılığın geliştiği doğrudur. Bir yandan buna bağlı olarak, öte yandan da nükleer silahlanmanın, ekolojik sorunların vb. ileri boyutlara ulaşması nedeniyle global sorunların, özellikle ve öncelikle de bir dünya savaşının önlenebilmesi sorununun büyük önem kazandığı bir gerçektir. *Ancak eğer global sorunlar insanlığın evrensel gelişmesi sürecinin iç dinamikleri sonucunda ortaya çıkmış sorunlarsa* - ki bize göre öyledir- *gene bu sürecin iç dinamikleriyle çözüme kavuşturulabilirler*. Bu sürecin iç

dinamikleri ise, birer sistem olarak kapitalizmin ve sosyalizmin her alanda olduğu gibi barış alanındaki savaşımları, kapitalist ülkelerdeki sınıf savaşımları (barış savaşımında da böylesi bir karşılıklı sınıfsal yeralım nesnel olarak vardır, bunun öznele yansıtılması komünistlerin görevidir) ve Üçüncü Dünya halklarının emperyalizme karşı yürüttükleri savaşımdır. Hala sınıfların varlıklarını ve savaşımlarını sürdürdükleri bir dünyada toplumsal gelişmelerin iç dinamiklerini sınıf çelişkilerinin dışında ya da üstünde aramak Marksist bir yaklaşım değildir ve olamaz. Marksist bir yaklaşım olmaması da lafta kalmaz, doğru analizler yapılamaması ve doğru politikalar üretilememesi pratik sonucunu verir.

Yeni politik düşüncenin global sorunlarla ilgili görüşünü barış savaşımı somutunda ele alalım. Barış savaşımının sınıfsal sınırları aştığı tespiti doğru değildir. Kapitalist toplumda insanların davranışları genel olarak sınıfsal çıkarlarıyla bağlıdır. Sınıflar kendi sınıflarının çıkarlarının ne denli çok bilincindelerse sınıfsal çıkarlar ile sınıfsal tutumlar o denli birbiriyle çakışır. Kuşkusuz ki emperyalist ülkelerdeki tekelci oligarşi,

1983'de . Federal Almanya'da . 1.5 milyar insan 'Silahsızlanma için ve NATO üslerine karşı Eylem Haftası'na aktif olarak katıldı. 22 Kasım günü Neu-Ulm ile Stuttgart arasında 220 bin insan tarafından oluşturulan 108 kilometrelik barış zinciri.



çıkarlarının en çok bilincinde olan zümredir. Bunu bizden öğrenmeye hiç ihtiyacı ve niyeti yoktur. Peki bu zümrenin silahlanmadan çıkarı var mıdır? Sanıyoruz ki, silah üretiminin kapitalizmin en karlı alanı olduğunu kimse reddedemiyecektir. Bu dalda hem emek üretkenliği çok yüksek olduğundan artı-değer üretimi çok yüksektir, hem devlet siparişleriyle çalışıldığı için pazar sorunu çok azdır, hem de ürünlerin alıcısı tek tek tüketiciler olmadığı için yığınların satınalma gücündeki düşmelerden etkilenmez. Buradan çıkan sonuç silahlanmadan doğrudan sınıfsal çıkarları olan bir zümrenin varlığıdır. Bu zümre de hem ekonomik olarak kapitalist sınıfın en güçlü odağını, hem de en dinamik ve etkin bölüğünü oluşturduğundan kapitalist ülkelerde politik erki de elde tutabilmektedir. Bu zümre de ne "sağduyu" ne "gerçekçilik" adına sınıfsal çıkarlarına aykırı bir davranışta bulunmaz.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, barış savaşımı öz olarak sınıfsaldır. Bu gerçek kimi Sovyet bilimadamlarınca da vurgulanmaktadır: "Evet bugün barış sorununun taşıdığı bağımsız önem ve onun çağdaş dünyanın demokratik, komünist, devrimci güçlerin genel mücadelesindeki ağırlığı oldukça artmıştır. *Ancak barış mücadelesi günümüzün sosyal çalışmalarından apayrı, soyut bir göreve dönüşmemektedir.* Barış mücadelesi toplumsal ilerleme yolundaki genel hareketten bağımsız değildir. Soyut çağrılara ve hümanist açıklamalara indirgenemez. Barış mücadelesi herşeyden önce silahlanma yarışında ve uluslararası gerginliğin korunmasından çıkarı olan politik ve toplumsal güçlere karşı verilen (ve elbette politik araçlarla sürdürülen) bir mücadele demektir." (46).

Barış savaşımı sınıfsal engelleri aşamamıştır, bizzat kendisi sınıf savaşımının bir biçimidir. Somut bir sınıfsal karşıtı vardır. (Zaten karşıtı olmayan bir 'savaşım' da anlamsızdır.)

Barış global bir sorundur, ama tüm insanlığın işbirliğiyle değil, insanlığın büyük bir çoğunluğunun, sayıca az ama çok güçlü bir zümreye karşı verdiği ve vereceği bir savaşımla aşılabilir.

Yukarıdaki alıntıda dikkat çeken bir nokta da barış savaşımının politik araçlarla sürdürülen politik bir savaşım olduğudur. Politik savaşım öz olarak erk savaşımıdır. Barış savaşımının kesin utkusu silahlanmadan çıkarı olan toplumsal güçlerin erkinin alaşağı edilmesiyle sağlanabilir. Kapitalist ülkelerde erk sorunundan, dünya çapında da anti - emperyalist savaşımdan kopuk bir barış savaşımı olabilir

mi? Elbette olur, olmaktadır da. Ama bu durum işçilerin ekonomik mücadelesine, hak grevlerine benzer. Ekonomik grevler kapitalizme, sömürüye karşı savaşımın bir biçimidir, ancak tek başlarına ne kapitalizmi, ne de sömürüyü yok edebilirler. Sınıfsal özünden ve erk perspektifinden kopuk bir barış savaşımı da silahlanmayı ve savaş tehditini ortadan kaldıramaz. Komünistler grevleri destekledikleri gibi, barıştan yana her türlü girişimi de desteklerler. Ama onların görevi, barış savaşımında en geniş güçlerin birliğini sağlayarak bu savaşıma anti - emperyalist, anti - oligarşik bir öz kazandırmak ve erke yönlendirmektir.

Barış savaşımında elde edilen kazanımlar (örneğin 1960'lı yıllarda detant, 1970'li yıllarda bunun taçlanması olarak Helsinki Senedi, Reagan - Gorbaçov Zirvesi ve INF Antlaşması gibi) oligarşinin barış güçleriyle yaptığı bir işbirliğinin sonucu değil, söke söke elde edilen kazanımlardır. Nasıl ki ekonomik savaşımda elde edilen haklar işçi sınıfının burjuvaziyle işbirliğini göstermiyorsa.

Bu noktada Marksizmin özü, yöntemi olan diyalektik materyalizmin temel yasalarından biri olan karşıtların birliği ve savaşımı yasası ile ilgili birkaç değinme yapmak gerekiyor. Doğada, toplumda ve insan düşüncesinde işleyen süreçler ve varolan çelişkiler birbirine girmiş, birbiriyle kesişen, biribirini koşullandıran bir yumak oluştururlar. Biz herhangi bir süreci ve bu süreçteki birçok çelişkiyi çözümlerken yüksek düzeyde soyutlama yaparız. Bir süreci diğerlerinden, bu süreçteki bir çelişkiyi de diğerlerinden kopararak ele alırız. Temel çelişki kavramı da böyle bir soyutlamanın ürünüdür ve ele alınan somut sürecin başından sonuna dek varolarak o sürecin gelişimini belirleyen çelişkiye verilen isimdir. Karşıtlar, çelişen yanlardan her biridir. Karşıt kavramının genel ve soyut bir içeriği yoktur. Evrendeki her nesne, olgu ve süreç potansiyel birer karşıttır. Dolayısıyla karşıt kavramı ancak bir süreci diğerinden soyutlayıp özel olarak incelediğimizde somut bir içerik kazanır. Bu temel yasayı barış savaşımına uyguladığımızda ne görüyoruz? Ele aldığımız süreç barış savaşımı olduğuna göre, bu süreçteki karşıtlardan biri barış güçleri, diğeri de silahlanmadan çıkarı olan dar bir zümredir. Her süreçte o sürece özgü karşıtlar bir arada olurlar ama hiç bir zaman *o süreçte* işbirliği yapmazlar. Barış savaşımı sürecinde *o süreçte* karşıtımız olan güçle işbirliği yapamayız. Ama belki örneğin büyük bir göktaşının dünyaya çarpmasını önlemek konusunda işbirliği yapabiliriz; çünkü bu süreçte artık karşıt değilizdir. *Özcesi sınıfsal sorunların çözümünde sınıfsal karşıtımız partner olamaz.*

Eğer global sorunlar insanlığın evrensel gelişmesi sürecinin iç dinamikleri sonucunda ortaya çıkmış sorunlarsa -ki bize göre öyledir- gene bu sürecin iç dinamikleriyle çözüme kavuşturulabilirler.

Barış savaşımıyla ilgili olarak ortaya koyduğumuz gerçek, tüm diğer global sorunlar için de geçerlidir. Üçüncü Dünya ülkelerinin dış borçları da, ekolojik sorunlar da özünde toplumsal gelişmenin sorunlarıdır ve sınıfsaldır.Gene yukarıda sayılan nedenlerle işbirliğiyle değil, savaşımla çözüme kavuşturulabilirler ve bu süreçlerin herbirinde gelişimi belirleyen sınıfsal karşıtlıklar vardır.

Global sorunların nedeni "uygarlık" ya da "tüm insanlık" değil, bu sorunların doğduğu çağda egemen olan sosyo - ekonomik formasyondur. Çağımızdaki global sorunların kaynağı emperyalizmdir. Üçüncü Dünya ülkelerinin dış borçlarının taşınmaz bir yük haline gelmesinde sosyalist sistemin ya da Üçüncü Dünya ülkeleri halklarının suçu olduğu nasıl söylenebilir?

Tarihsel bir örnekle konuya daha da açıklık getirmeye çalışalım. Sömürgecilik altın çağını yaşadığı dönemde yaygınlığı açısından global bir sorundu. Sömürgeciliğin tasfiyesi, global bir sorun olması, nedeniyle sömürgeci ülkelerle sömürge ülkelerin işbirliği ile sağlanmadı. Anti - sömürgeci savaşımla (ki bu savaşım özde ulusal - sınıfsaldır) sağlandı.

Global sorunlarla sınıfsal-ulusal çıkarlara dayalı anlaşmazlıkları karşı karşıya koymak ve bunlardan birine diğerine göre öncelik vermek, global sorunların özünde sınıfsal olmadıklarını ileri sürmek olur. Global sorunların gerçek çözümü bu sorunlar çerçevesinde sınıf savaşımına hız vermekten geçer. Yeri gelmişken belirtelim, bizce, bugün dünyadaki en büyük global sorun, diğer tüm global sorunların kaynağı olan emperyalizmin varlığıdır.

"Emperyalizm, Çürüyen, Asalak, Can Çekişen Kapitalizmdir."

Tezler'de ağırlıkla yer alan ve tartışılması gereken bir diğer önemli nokta, bilimsel - teknik devrimin vardığı bu aşamada kapitalizmin yaşarlılığını kanıtlayıp kanıtlamadığı, militarizm ve yeni - sömürgeciliğin emperyalizmin özünden kaynaklanıp kaynaklanmadığı ve buna bağlı olarak önümüzdeki dönem için genel olarak önerilen gelişme modelidir.

Bilimsel - teknik devrim de diyalektik olarak gelişmesinde iki yönelimi birlikte taşır. Birinci yönelim, kapitalizmin kendi ömrünü uzatmak için kullanabileceği yeni olanakların yaratılmasıdır. İkinci yönelim ise, kapitalist sistemin doğasından kaynaklanan çelişkileri keskinleştirmesi ve yeni çelişkilerin doğuşuna yol açması, böylece de tekelci oligarşiye karşı çok geniş yığınların savaşım birliği için gerekli nesnel temelin sağlanmasıdır. İkinci yönelimin ön plana çıkması öznel etmenin, yani komünist partisinin faaliyetine doğrudan bağlıdır. Kapitalizmin gelişmesinde bunalım dönemleri olduğu gibi, istikrar dönemleri de vardır. İstikrar dönemlerinde gözlemlenen göreli atılımlar kapitalizmin yaşarlılığını kanıtlamaz. Her istikrar ve göreli refah, gelecekteki daha derin bir

bunalımın başlangıcıdır. Ancak kapitalizm en ağır bunalımlarını yaşarken bile, eğer biz onu alaşağı etmezsek, o, Lenin'in de belirttiği gibi kendi kendine yıkılıp gitmeyecektir. Marksçı - Leninci öğretinin toplumsal gelişmede öznel faktörün, kapitalizmin yıkılmasında komünist partisinin rolüne ilişkin öğretisi de bu noktadan kaynaklanır. Eğer biz kapitalizme siyasi olarak varolma hakkı tanır ve onu alaşağı etmeye çalışmazsak, o zaman kapitalist sistem gerçekten yaşarlık kazanır ve bunun nedeni de biz oluruz.



Günümüzde emperyalizmin, özellikle de en gelişmiş emperyalist ülke olan ABD'nin ekonomik durumuna bir göz atalım. 1983 yılında ekonomi dalında Nobel Ödülü sahibi olan Chicago Üniversitesi'nin muhafazakar iktisatçılarından George Stigler, ABD ekonomisinin tümüyle bunalıma düştüğünü resmen açıkladı. "Üçyılı aşkın bir süredir artık stagnasyon (durgunluk) hüküm sürüyor. Reel büyüme sıfırdır... Sanayi üretimi düşmektedir... Federal Rezerv Bankası'na göre, işsizlik % 10'un altına düşmeyecektir... Şirket iflaslarının günümüzdeki yıllık ritmi 80/1000'dir, yani kara yıl olarak adlandırılan 1933 yılından bu yana en yüksek rakam... 1979'dan bu yana çiftçilerin ortalama geliri % 50 düşmüştür." (47). ABD'nin ekonomik sorunları bugün de çözülmüş olmaktan uzaktır. "ABD en büyük dış açığı veren ülkedir. ABD bu dış ticaret açığını Japon ve Batı Avrupa sermayelerinin kendi ülkesine akışıyla karşılamaktadır. ABD'nin bütçe açığı ise 1986 mali yılında 221.1 milyar dolardır, 1987 mali yılı için beklenen açık ise 148 milyar dolar dolayındadır." (48)

ABD'nin iç borçlanması geçtiğimiz 8 yıl içinde 1000 milyar dolardan 2500 milyar dolara yükselmiştir. Fransız Hazine Müdürü Jean-Claude Trichet şöyle diyor: "ABD'de tasarruf açığı, koşulların iyi ya da kötü olmasına bakılmaksızın 140 Milyar dolardır." (49)

ABD'nin etkin politikacılarından Henry Kissinger emperyalizmin kısa vadeli perspektifleri konusunda şöyle diyor: "Batı'da yakında son on yılların ihmallerinin açıkça ortaya çıkacağı, pazarların çözemeyeceği büyük bir ekonomik bunalımla hepimiz kuşkusuz karşı karşıya geleceğimiz için bu son dediğim özellikle önemlidir." (50)

Görüldüğü gibi emperyalizm yaşarlılığını kanıtlamak bir yana çok derin bir ekonomik bunalımın eşiğinde bulunmaktadır. Bu konuyu, sorunu komünist partilerinin politik yönelimleriyle de ilgili olarak ortaya koyan G. Vodolazov'dan uzunca bir alıntıyla noktalamak istiyoruz: "Bununla birlikte komünist partiler çağdaş kapitalizmin güç ve olanaklarının abartılmasından da kaçınmaya çalışıyorlar. Sermayenin ileri sürdüğü kaynaklar onun çelişkilerinin gerçek anlamda çözülmesi sonucunu doğurmamaktadır. Üstelik komünist partilerinin de belirttiği gibi, uluslararası sermaye insanlık için mahvedici gücü ve tehlikesi geçmiştekilerle kıyaslanmayacak ölçüde büyük olan yeni çelişkiler ve felaketler doğurmaktadır. Bunlar arasında üretimin militarist karakterinin görülmemiş ölçüde buyumesi, ekonomik yükseliş dönemlerinde kaybolmayan ve kriz dönemlerinde artan işsizlik, gelişmekte olan ülkeler ile tekelci merkezler arasındaki ekonomik uçurumun derinleşmesi ve üçüncü dünya halklarına yönelik yeni - sömürgeci sömürünün şiddetlenmesi sayılabilir.

"Yeni çelişkiler yumağını inceleyen komünistlerin vardığı sonuç, sözkonusu değişmelere karşın dünya ekonomisinin gelişmesinin tüm mantığının ve kapitalist ülkelerdeki ulusal üretici güçlerin emekçi insanın çıkarına olan ve onun yönetiminde yürütülebilecek planlı bir toplumsal üretimi talep ettiği yönündedir. Bir başka deyişle, sosyalizmi talep ettiği yolundadır.

"Bu sonuç ilkesel bir karakter taşıyor. Çünkü son zamanlarda (kapitalizmin doğrudan devrimci yoldan alaşağı edilmesine yönelik sekter çağrılara bir tepki olarak) 'kapitalizmin yaşamını uzatma kaynakları bulabilmesine' ve bu kaynakların tüketilmiş olmaktan çok uzak olmasına dayandırılarak doğrudan sosyalizm yolunda mücadele vermenin oldukça uzak bir geleceğin görevi olduğunu iddia eden görüşler giderek daha sık ve daha yüksek sesle ifade edilmeye başlandı. Bununla bağlı olarak şimdilik sosyalizm mücadelesi belgisini kaldırıp kapitalizm çerçevesi içinde toplumsal sorunların çözümü yolunda verilen mücadelede yoğunlaşmanın daha uygun olup olmayacağı tartışmaya açıldı. Şunu belirtmek gerekir ki, komünist partiler bu türden görüşlerin mantığını reddetmişlerdir." (51)

Emperyalist tekellerin gerek ekonomik bunalımın yıkıcı etkilerini azaltmak, gerekse azami kar sağlamak için bir kaldıraç olarak kullandıkları militarizm emperyalizmin özünde vardır. Militarizm yalnızca savaşlar ya da silah üretimi değildir. Militarizm, sınıflı toplumda egemen sömürücü sınıfın iç ve dış politik çıkarlarını hakim kılmaya çalıştığı, gerici, saldırgan erk ve örgütlenme sistemidir. Tüm sömürüye dayalı düzenlerin en üst ve son basamağı olan emperyalizmde militarizm son derece büyük bir belirginlik kazanmış, Lenin buna "modern militarizm" adını vermiştir. Modern militarizm, tekelci burjuvazinin iç sınıfsal düşmanlarına ve dış karşıtlarına karşı emperyalist politikanın saldırgan biçimidir. Bu

politika, tekelci burjuvazinin en saldırgan kesiminin çıkarlarını temsil eder. Lenin "modern militarizm kapitalizmin bir sonucudur" diye yazmıştır; "her iki biçimi içinde kapitalizmin yaşamının bir dışa vurumudur, askeri erk olarak kapitalist devletin dış çatışmalarında kullandığı askersel güç olarak [dışa doğru militarizm] ve egemen sınıfların elinde işçi sınıfı hareketinin (ekonomik, politik) baskı altında tutulması için bir silah olarak [içe doğru militarizm]". (52). Günümüzde sanayileşmiş Batı Avrupa ülkeleri, ABD, Japonya ve ABD emperyalizmiyle bağlaşıklık içindeki öteki ülkelerde devlet tekelci kapitalizmi militarizmin genel temelini oluşturmaktadır.

Şimdi bugün, emperyalizmin militarist olmayan (hatta giderek yeni - sömürgeci de olmayan) bir modelinden söz edenlere ne demeli? Her niteliğin değişmeyen bir özü, genişleyip değişebilen ama temel noktaları saklı kalan bir içeriği ve çeşitli dışa vurma biçimleri vardır. Bir niteliğin özü değişiyorsa o nitelik artık eski nitelik olmaktan çıkar.

Özünde militarizm ve yeni - sömürgecilik olmayan bir nitelik de artık empreyalizm olmaz. Bu anlamda emperyalizmin militarist ve yeni - sömürgeci olmayan bir modelinden söz etmek teorik olarak anlam taşımıyor. Pratik olarak baktığımızda da emperyalist sistemde militarizmin dozunun giderek arttığını, yeni - sömürgeciliğin günden güne yoğunlaştığını büyük bir açıklıkla görüyoruz. Militarizmin emperyalist gelişmeye zorunlu olarak eşlik etmediğini öne sürerken buna örnek olarak da çoğu kez Japonya gösteriliyor. "Japonya'nın askersel bütçesi dünyada üçüncü sırada gelmektedir." (53). Aynı yazı şöyle devam ediyor: " Silah sanayiinde kullanılan yarı iletkenlerin % 80'i pasifik ötesinden (Japonya'dan) gelmektedir ve Japonya Yıldız Savaşları Programının yaşama geçirilmesi için gerekli yaşamsal malzemeleri sağlamaktadır." Aynı konuda Henry Kissinger'in daha önce atıfta bulunduğumuz yazısında da şöyle denmektedir: "...Kanımca, Japonya, gayrisafi ulusal hasılanın en az % 2'sini askeri harcamalara ayırmaya doğru gitmektedir. Japonya'nın gayrisafi ulusal hasılası arttığına, teknolojisi de ilerlediğine göre, 21. yüzyılın başı geldiğinde,dikkate değer bir askeri güç olacak ve bu temelde hızla büyümeye devam edecektir." (54).

ABD ise kuşkusuz militarizmin en gelişmiş olduğu ülkedir. Burada militarizm sanayinin hemen hemen tüm ana dalları için vazgeçilmez bir kaldıraç işlevi üstlenmektedir. Nitekim bu nedenle ABD ekonomisi için haklı olarak askersel - sanayi kompleksi denmektedir. 8 Şubat 1982 tarihli Business Week dergisinde yayınlanan bir makalede gelecek 5 yıl içinde silahlanma harcamaları için öngörülen 1600 milyar doları aşan bütçeden *doğrudan* yararlanacak olan *otuz ana sanayi dalının* listesi verilmektedir. Bu listede diğerleriyle birlikte şu sanayiler yer almaktadır:



Militarizm, sadece savaşlar ya da silah üretimi değildir

Sanayi Dalı	Askerî siparişler (milyar dolar) 1981	1987
Radyo ve tv donanımı	12.1	25
Ham petrol ve doğal gaz	3.2	5.1
Uçak	7.8	16.4
Uzaktan kumandalı füzeler	6.2	12.8
Gemi yapımı	4.9	7.6
Karayolu taşımacılığı	2.9	4.6
Elektrik enerjisi	2.8	5
Elektronik donanımı	2.6	6
Kimyasal ürünler	2.1	4
Tank	1.5	3.7

(55).

Tarihsel materyalizmin temel yasalarından biri üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki zorunlu uyumluluk yasasıdır. Bu yasa uydurulmamış, diyalektik materyalist yöntemin insan toplumunun gelişmesine uyarlanmasıyla keşfedilmiş ve tüm insanlık tarihinin gelişiminin incelenmesiyle doğruluğu kanıtlamıştır. Marks ve Engels'ten sonra da tarihsel gelişme bu yasa çerçevesinde süregelmiştir. Bu yasaya göre üretici güçlerin gelişmesinin belli bir aşamasında varolan üretim ilişkileri üretici güçlerin daha da gelişmesini engellemeye başlarlar. Üretim sürecinin dinamik öğesi

olan üretici güçlerin gelişimi toplumsal devrimlere yol açarak eski üretim ilişkilerini parçalar ve üretici güçlerin hızla gelişmesine olanak verecek yeni üretim ilişkilerinin kurulmasını koşullandırır. Bu süreç sınıf savaşımından geçerek varolur. Kapıtalizmin en üst ve son gelişim aşamasında bile üretici güçleri yeterli hızla geliştirebildiğini öne sürmek bu temel yasayı, Marksizmin özünü inkar etmek anlamına gelir.

Kapitalizmin önünde hala ömrünü uzatacak çok sayıda olanak varsa, bu olanaklar herhalde 1917 ya da 1945 yıllarında çok daha fazlaydı. Buna karşın bir dizi ülkede kapitalist üretim ilişkileri parçalanarak yerine daha ileri, sosyalist üretim ilişkileri geçirilmiştir. *Günümüzde toplumsal devrimler insanlığın gelişmesinin 'özel durumları' değil, genel yasallığıdır. Sınıflı toplumların varlığı koşullarında evrensel gelişmeyi toplumsal devrimlerden koparарак 'iki sistemin paralel evrimleşmesi' diye açıklamaya çalışmak Marksizm alanını terketmektir.*

Marksist felsefe doğanın, toplumun ve insan düşüncesinin düşüncesinin en genel yasalarını ortaya koyar. Bu felsefi öğretinin değişmeyen yöntemi diyalektik materyalizmdir. Diyalektik materyalizmin temel yasalarından biri de nicelik birikiminin nitelik değişikliğine yol açması yasasıdır. Bu yasa, gelişmenin sürekliliğinin ve kesikliliğin açıklamasıdır. Toplumsal gelişmeye uygulandığında evrim ve devrim kavramlarında ifadesini bulur. Her toplumun gelişmesinde ilerlemenin sürekliliğini gösteren evrim dönemleri olduğu gibi bu sürecin kesikli, sıçramalı yanını dile getiren devrim uğrakları da vardır. Evrim ile devrim arasındaki diyalektik ilişkinin doğru kavranamaması gelişmenin bu nitelikçe farklı iki biçimi arasında net bir çizgi çizilememesi hem sağ, hem sol sapmaların ortak felsefi temelini oluşturur. Bu sapmalar politik planda goşizm ve reformizm olarak belirir. Bir kez devrim ile evrim içiçe geçirildi mi, artık ya her an devrimci durumun koşullarının varolduğu kabul edilir, ya da uzay çağında devrimlerin uzun bir sürede adım adım, reformlarla içiçe geçmiş bir biçimde olacağı, reformlar ile devrim arasındaki sınırların çok silikleştiği öne sürülür. Kapitalizmin toplumsal devrimlerle değil, kendi içinde dönüşümlerle kapitalizm olmaktan çıkacağını söylemek evrimci bir felsefi anlayışın sonucudur.

Görüldüğü gibi toplumsal gelişmenin günümüzdeki içeriğini açıklamak amacıyla öne sürülen tarihsel gelişmenin yeni teorik modeli, hem diyalektik ve tarihsel materyalizmin en temel yasalarına aykırıdır, hem de pratik tarafından doğrulanmamaktadır. Nitekim Sovyet bilimadamları da bu modeli tartışmaktadır. G. Vodolazov, "Yeni Gerçeklikler Dünyası" adlı yazısında bu konuda şöyle diyor: "... hiçbir komünist parti, perspektif amacı olan sosyalizm belgisini mücadele bayrağından indirmemektedir. Ancak bu amacın süresine, biçimlerine ve yöntemlerine ilişkin olarak, komünist harekete farklı yaklaşımlar vardır. Kuşkusuz burada sözkonusu olan, belirli zamana kadar devrimci dönüşümlerin gerçekleştirilmesi değildir. Komünistler dönüşümlerin, gelişmeleri aritmetik hesaba vurulamayacak kadar çok objektif ve subjektif etkene bağlı olduğunu biliyorlar. Her türlü sekter ve komplocudan, Marks'ın deyimiyle devrim 'simyacıları'ndan Marksistleri ayıran budur. Ancak herşeye rağmen, mücadelenin yaklaşık zamansal sınırlarıyla ve şu ya da bu toplumsal sınırlara ulaşılma sınırlarıyla ilgili genel bir yaklaşımda bulunmak fütürolojik bir ilgi konusu değil, tümüyle gerçekçi ve zorunlu bir tavırdır. İşte böylesi yaklaşımlar, bugünkü mücadelenin tipine, yöntemlerine,karakterine ve enerjisine, onun perspektifsel, nihai amaçlarla bağlarının içe-riği ve biçimlerine önemli etki yapmaktadır. Demek ki bu, teorinin zorunlu bir kısmıdır. Bu nedenle işçi ve komünist hareketinde şu sorun tartışılıyor: Kapitalizmin yeni gerçekleri, ona karşı kazanılacak zaferin yaklaşık tarihsel süresini uzatıyor mu (önemli ölçüde mi uzatıyor) yoksa yaklaştırıyor mu? Bu basit bir sorun sayılamaz, ortaya atılan sorular hafife alınacak cinsten değildir.Arayış devam etmektedir, sonuçlar henüz çıkarılmamıştır. Bazı teorisyenler kapitalizmin sahip olduğu çok sayıdaki 'yaşam' kaynağına işaret ederek, önümüzdeki birkaç onyıl boyunca mücadelenin içeriğinin tekelci devlet kapitalizmisınırları içinde reformların yapılmasını savunmak olduğunu vurguluyorlar. Diğer bazı teorisyenlerse, gelişmiş kapitalist ülkelerde sosyalizm mücadelesinin dolaysız olarak gündeme girmediğini kabul etmekle birlikte, bu mücadelenin somut biçimlerde gelişmesinin sağlanmasını, ona içinde bulunulan anda olabildiğince güçlü bir ivme kazandırılmasını öngörerek sürenin daha sonra pratik içinde belirleneceğini söylüyorlar. Herhalde böyle bir yaklaşım girşimciliğe daha fazla olanak vermektedir ve enerjik eylemler için daha fazla istek yaratmaktadır. (eylemlerin enerjikliği onların gerçekçi olmasını engellemiyor)." (56)

Global sorunların nedeni "uygarlık" ya da "tüm insanlık" değil, bu sorunların doğduğu çağda egemen olan sosyo-ekonomik formasyondur. Çağımızda global sorunların kaynağı emperyalizmdir.

Marksizm - Leninizm ve Savaşım Biçimleri

Gerek global sorunlara -özellikle de nükleer savaş tehlikesinin bertaraf edilmesi sorununa- yanlış yaklaşılmasının, gerekse de buna bağlı olarak yeni bir toplumsal gelişme modelinin önerilmesinin sonucu olarak, yeni politik düşünce savaşım biçimleri konusunda Marksist öğretiyi

kabalaştırıyor. Savaşımın "uygar", "demokratik", "barışçıl" biçimleri mutlaklaştırılıyor. Sanki demokratik olan savaşım barışçıl olmak zorundaymış gibi yanlış eşitlemelere gidiyor. Dahası, savaşım biçiminin "kararlaştırılması" gibi, "aynı koşullarda farklı savaşım biçimleri arasında seçim yapılabileceği", gibi Marksizme ve materyalizme tümden aykırı konumlara sürükleniyor. Bu konuda Lenin'in söyledikleri yine son derece uyarıcı oluyor: "Mücadele biçimleri sorununun incelenmesinde bir Marksist hangi temel gerekleri gözönünde bulundurmalıdır? Birinci olarak, Marksizm, sosyalizmin bütün ilkel biçimlerinden hareketi tek ve belirli bir savaş biçimine bağlamamasıyla ayrılır. En değişik savaşım biçimlerini kabul eder ve onları 'icat' etmez; kendini devrimci sınıfların, hareketin akışı içinde kendiliğinden ortaya çıkan savaşım biçimlerini genelleştirmeye, örgütlemeye, bilinçli kılmaya hasreder. Bütün soyut formüllere, bütün doktriner reçetelere kesinlikle karşı olan Marksizm, süregelen ve hareket geliştiği, yığınların bilinci yükseldiği, ekonomik ve politik krizler keskinleştiği ölçüde, hiç durmaksızın gitgide daha değişik yeni saldırı ve savunma usullerini, doğrudan kitle savaşımının dikkatli bir biçimde ele alınmasını ister. Bu yüzdendir ki marksizm hiçbir savaşım biçimini mutlak olarak reddetmez. Hiçbir durumda, kendini, belli bir anda olanaklı olan ve varolan savaşım biçimleriyle sınırlandırmaz; bir toplumsal konjonktür değişikliğinin*kaçınılmaz olarak*, henüz verili dönemin militanlarınca bilinmeyen yeni savaşım biçimlerinin ortaya çıkmasına yol açacağını kabul eder. Bu açıdan Marksizm, deyim yerindeyse, kendini yığınların pratik okulunda eğitir; o, "sistem imalatçıları" tarafından çalışma odalarında düşlenen savaşım biçimlerini kitlelere önererek onlara *ders vermek* iddasından uzaktır.

"İkinci olarak, Marksizm, savaşım biçimleri sorununun tarihsel görünümüyle ele alınmasını mutlak olarak gerekli görür. Bu sorunu, somut, tarihsel durum ve koşulların dışına koymak, diyalektik materyalizmin abc'sini bilmemek demektir. Ekonomik evrimin farklı dönemlerinde, politik durumlardaki, ulusal kültürlerdeki, yaşam koşullarındaki vb. çeşitli şartların değişmelerine uyarak farklı savaşım biçimleri ön plana çıkar, başlıca savaşım biçimleri haline gelirler ve arkasından ikincil, tamamlayıcı biçimler de kendi paylarına gelişirler. Belirli bir savaşım aracını benimsemek, sorunu, kendini ortaya koyduğunda, ulaştığı gelişme derecesinde hareketin somut durum ve koşullarını ayrıntılı bir biçimde incelemeden evet veya hayır diye yanıtlamaya kalkışmak, Marksist alanı terketmek olurdu." (57)

Şimdi denebilir ki, çok yeni olgular ortaya çıktı. Lenin'in bu sözlerini tekrarlamak papağanlık olur, yeni zamanlar yeni türküler söylemeyi gerektiriyor. Oysa yeniliğin göze çarptığı ve teorik düşüncenin önüne çözümü devrimci sürecin yakın gelecekteki yazgısıyla sıkı sıkıya bağlı olan birçok



197[illegible], Nikaragua

sorunların çıktığı günümüz gibi dönemlerde, tarihsel değişimlere bilimsel, Marksist yaklaşımı öngören Leninci uyarı özellikle güncel oluyor. Lenin, "bu yeni değişmeleri hesaba katmanın, bunlardan 'yararlanmanın', deyim yerindeyse, bunları kavramanın ve bununla birlikte kendini eli kolu bağlı akıntıya salıvermemenin, eski birikimi bir yana itmemenin, yalnız teoride propoganda ve politika ilkelerine değil, eylem biçimlerinde de temel doğrultuyu korumanın" gereğini vurguluyor. (58)

Tarih Tekerrür Etmez Ama...

Tarih tekerrür etmez ancak sınıflı toplumda belli sınıfların çıkarları düşünsel ifadelerini farklı dönemlerde farklı kişilerin ağzından yinelerler, ta ki o sınıflar ortadan kalakana ya da yaygınlık ve etkinlikleri son bulana dek. Bu anlamda Lenin'in daha 1908'lerde kaleme aldığı *Marksizm ve Revizyonizm* yazısı da öne sürülen tezlerin benzerliği ve Lenin'in bunlara verdiği yanıt bakımından son derece güncel ve öğreticidir. Bu yazıdan genişçe bir alıntı yapmayı gerekli görüyoruz. "...Felsefe alanında... revizyonizm Yeni - Kantçıların peşisıra sürüklenmektedir... Profesörler Hegel'i 'ölmüş köpek' olarak ele alıyorlar, diyalektik konusunda küçümser bir havada omuz silkiyorlar, oysa kendileri idealizmi, Hegel'inkinden bin kat daha yüzeysel ve bayağı bir idealizmi vaz'edeyorlardı ve revizyonistler 'arı' (ve devrimci) diyalektiğin yerine 'basit' (ve sakin) 'evrimi' koyarak bilimin felesefe yoluyla yüzeyselleştirilmesi çamurunda onların peşinden gidiyorlardı...

"Ekokomi politik alanında özellikle revizyonistlerin 'düzeltme istekleri'nin çok daha çeşitlendirilmiş ve inceltilmiş olduğuna işaret edelim; kamuoyu üzerinde 'ekonomik gelişmenin en yeni verileri'yle etkide bulunulmaya çaba harcanmıştır. Üretimdeki yoğunlaşmanın ve küçük üretimin büyük üretim tarafından parçalanmasının tarımda kesinlikle gözlemlenmediği, ticarette ve sanayide ise son derece ağır bir biçimde gerçekleştiği ileri sürüldü. Bunalımların günümüzde daha

seyrek, daha zayıf oldukları ve görüldüğü kadarıyla, kartellerin ve tröstlerin sermayeye bunları [bunalımları] tümüyle ortadan kaldırma olanağı vereceği ileri sürüldü. Kapitalizmin yaklaşmakta olduğu 'çöküş [iflas] teorisinin' dayanaksız olduğu, sınıf antagonizmalarının yumuşama, zayıflama eğilimi gösterdiği ileri sürüldü... Revizyonistlerin kanıtları, sayıların ve olguların yardımıyla çürütüldü... Çürütülemez bir takım veriler, gerek sanayide, gerekse tarımda büyük üretimin küçük üretime teknik ve ticari üstünlüğüne tanıklık ediyor... Bilim ve teknikte ileriye doğru atılan her adım, kaçınılmaz olarak, engellenemez bir biçimde kapitalist toplumda küçük üretimin temelini oyuyor. Dolayısıyla sosyalist ekonomi biliminin görevi, bu süreci çoğu kez karmaşık ve birbiriyle sarmaşmış tüm biçimleriyle analiz etmek, küçük üreticiye kendisinin kapitalist rejimde ayakta kalmasının olanaksız olduğunu, kapitalizmde köyle ekonomisinin çıkışsız bir durumda bulunduğunu, köylü için proleterin bakış açısını kucaklamanın zorunlu olduğunu göstermektir... Bunalımlar ve çöküş teorilerinde revizyonizmin durumu daha da kötüdür. Birkaç sınai atılım ve refah yılının etkisiyle Marks'ın öğretisinin ilkelerinin yeniden oluşturulmasını düşünebilecek olanlar, yalnızca ileri görüşlülükten en yoksun olanlardır. Gerçeklik revizyonistlere bunalımlar çağının ömrünü tamamlamamış olduğunu göstermekte gecikmedi: Refahın ardından bunalım geldi. Kimi bunalımların biçimleri, birbirin izlemesi, fizyonomisi değişikliğe uğradı; ancak bunalımlar kapitalist rejimin bütünsel, kaçınılmaz parçaları olarak kaldılar. Karteller ve tröstler, üretimi birleştirerek, aynı zamanda, herkesin gözünde üretim anarşisini derinleştiriyor, proletaryanın zorlu varlık koşullarını ve sermayenin baskısını ağırlaştırıyor; böylece sınıf antagonizmalarını o zamana dek görülmemiş ölçüde keskinleştiriyor. Tastamam çağdaş dev tröstler çarpıcı bir biçimde ve görülmedik bir boyutta gösterdi ki, kapitalizm, gerek farklı ekonomik ve politik bunalımlar açısından, gerekse kapitalist düzenin topyekun yıkılışı bakımından çöküşe [iflasa] doğru gidiyor...

"Politika alanında, revizyonizm Marksizmin temel ilkesini, yani sınıf savaşımları teorisini fiilen revize etmeye yeltendi. Siyasal özgürlük, demokrasi, genel oy, sınıf savaşımını her türlü zeminden yoksun kılar ve *Komünist Manifesto*'nun "işçilerin vatanı yoktur" biçimindeki eski ilkesini çürütür deniyordu bize. Demokraside egemen olanın "çoğunluğun iradesi" olduğu andan itibaren, sözü mona ne devlet bir sınıf egemenlği organizması olarak ele alınabilir, ne de gericilere karşı ilerlemeden yana, sosyal - reformcu burjuvaziyle bağlaşıklık reddedilebilir.

"Söz yok revizyonistlerin bu eleştirileri oldukça bütünlüklü bir görüşler sistemi, yani uzun süredir bilinen liberal burjuva anlayışlar sistemi sistemi biçiminde kendini ortaya koyuyordu. Liberaller, burjuva parlamentarizminin sınıfları ve sınıflar halinde bölünmüşlüğü ortadan kaldırdığını, zira istisnasız her yurttaşın oy hakkından, kamusal şeye katılım hakkından yararlandığını her zaman ileri sürmüşlerdir. XIX. yüzyılın ikinci yarısının Avrupa tarihi, XX. yüzyıl başlarındaki Rus devriminin tarihi bu görüşlerin ne denli saçma olduklarını açığa çıkarmıştır. "Demokratik" kapitalizmin özgürlüğüyle, ekonomik farklılıklar azalmak bir yana, yoğunlaşır ve derinleşir. Parlamentarizm en demokratik burjuva cumhuriyetlerinin baskı organları olarak özünü ortadan kaldırmak bir yana, bu özü açığa çıkartır. Geçmişte siyasal olaylara aktif olarak katılan yığınlardan çok daha geniş yığınların aydınlatılmasına ve örgütlenmesine yardımcı olarak parlamentarizm, böylece bunalımların ve politik devrimlerin ortadan kaldırılmasını değil, bu devrimler sırasında iç savaşın azami derinleşmesini hazırlar... Yığınlara karşı uygulanan şiddetle geçmişten çok daha keskin hale gelmiş olan çatışmanın çözümüne yol açan parlamentarizmin ve burjuva demokratizminin kaçınılmaz iç diyalektiğini anlamayan kimse, bu parlamentarizm zemininde bizim ilkelerimize uygun ve işçi yığınlarını bu "çatışmalara" utkan biçimde katılmayı hazırlayıcı bir propaganda ve ajitasyonu yapmasını hiçbir zaman başaramaz. Batı'da sosyal - reformist liberalizmle, Rus devriminde liberal reformizmle (kadetlerle) yapılan bağlaşıkların, anlaşmaların, kurulan blokların deneyimi ikna edici bir biçimde gösterdi ki, bu anlaşmalar yığınların bilincini bulandırmaktan, onların savaşımının gerçek çapını, savaşçıları mücadeleye en az yetenekli, teslimiyete ve ihanete en yatkın olan öğelerle birleştirmekle arttırmak bir yana zayaflatmaktan başka bir şeye yaramıyor...

"Revizyonizmin ekonomik ve politik eğilimlerinin doğal bütünleyicisi sosyalist hareketin sonal hedefi konusunda aldığı tutum oldu. 'Hareket her şeydir, sonal hedef hiçbir şey', Bernstein'ın bu ünlü sözü, revizyonizmin özünü birçok uzun açıklamadan daha iyi anlatır. Tutumunu duruma göre tanımlamak, gündelik olaylara, gündelik siyasal olaylardaki değişikliklere kendini uydurmak, proletaryanın yaşamsal çıkarlarını, kapitalist düzenin bütününün, tüm kapitalist evrimin temel çizgilerini unutmak, bu yaşamsal çıkarları gerçek ya da sözde gündelik avantajlar uğruna feda etmek: İşte revizyonist politika budur. Ve bu politikanın bizzat özünden şu açık olgu kaynaklanır ki, revizyonist politika sonsuz değişik biçimler alabilir ve biraz "yeni" her sorun, olaylarda bir

"Tutumunu duruma göre tanımlamak, gündelik olaylara, sıradan siyasal olaylardaki değişikliklere kendini uydurmak, proleteryanın yaşamsal çıkarlarını, kapitalist düzenin bütününün, tüm kapitalist evrimin temel çizgilerini unutmak, bu yaşamsal çıkarlarıgerçek ya da sözdegündelik avantajlar uğruna feda etmek: işte revizyonist politika ..."



1989, Türkiye. Karabük demir-çelik işçileri yürüyor.

"Revizyonist politika sonsuz değişik biçimler alabilir ve biraz 'yeni' her sorun, olaylarda bir ölçüde beklenmedik ya da öngörülmedik bir değişiklik (...) kaçınılmaz olarak ve her zaman revizyonizmin şu ya da bu çeşidini doğuracaktır."

ölçüde beklenmedik ya da öngörülmedik bir değişiklik (...) kaçınılmaz olarak ve her zaman revizyonizmin şu ya da bu çeşidini doğuracaktır..." (59).

Sonsöz Yerine

"...insanlık şöyle bir seçimle karşı karşıyadır: Ya yok olmak, ya da en hızlı ve en radikal şekilde daha yüksek bir üretim tarzına geçmek için yazgısını en devrimci sınıfa teslim etmek... Yok olmak ya da her zaman ileriye yönelmek. Sorun tarih tarafından böyle ortaya konmuştur." (60)

Dipnotlar:

(1) Y.A., s.5: 68, altını biz çizdik.
(2) D.B. s:3, sf.:31, abç.
(3) D.B., s.:3, sf.:50.
(4) Antonio Diaz Ruiz, Küba KP, agy, sf.:34, abç
(5) Donalt Ramotar, Guyana İlerici Halk Partisi, agy, sf.: 43
(6) Essop Pahad, Güney Afrika KP., agy, sf.: 43 abç.
(7) Bert Ramelson, İngiltere KP., agy, sf.: 43 abç.
(8) Jose Lava, Filipin KP., agy, sf.: 45 abç.
(9) Y.A., s.: 5, sf.: 57
(10) Tezler, D.B., S.: 3, sf.:44
(11) agy, sf.: 31, abç
(12) Diyalog - İşbirliği ...., Y.A. S.: 5, sf.: 68, abç
(13) Prof. Aleksandr Galkin, Yeni Politik..., Y.A., S.: 5, Sf.: 57
(14) Tezler, Y.A., s.: 4, sf.:35, abç
(15) A. Galkin, agy, sf.: 60, abç
(16) Y. Primakov, Karşılıklı Bağımlı Bir Dünyada Kapitalizm, Y.A., s.: 1, sf.:75, abç
(17) Y.G. Plimak, Yeni düşünce ..., Y.A., s.: 1, sf.: 56, abç
(18) Gorbaçov'dan aktaran Tezler, Y.A., s.: 4, sf.: 39
(19) Y.G. Plimak, agy., Y.A., s.: 1, sf.: 57, son cümlenin altını yazar çizmiş, abç
(20) Tezler, Y.A., s.: 4, sf.: 43, abç
(21) H. Mies, Savaş İşçi Sınıfına..., D.B., s.: 1, sf.:5
(22) H. Mies, agy, D.B., s.: 1, sf.: 10, altını yazar çizmiş
(23) Y.G. Pilimak, agy, Y.A., s.: 1, sf.: 52, abç
(24) Y. Krasin, D.B., s.: 3, sf.: 49
(25) Y.Primakov, Y.A., s.: 1, sf.:76-77, abç
(26) Tezler, Y.A., s.: 4, sf.: 40
(27) Y. Krasin, Y.A., s.: 4, sf.: 60, abç
(28) Y. Krasin, Y.A., s.: 4, sf.: 62, abç
(29) A. Galkin, Y.A., s.: 5, sf.: 23
(30) A. Bovin, The Imperative of The Nuclear Age, [Nükleer Çağın Buyruğu], Moskova, 1986, s.: 39, Aktaran Gus Hall, Görüş, agy, sf.: 23
(31) Tezler, Y.A., s.: 4, sf.: 35, abç
(32) Tezler, D.B., s.: 3, sf.: 35, abç
(33) Y.G. Plimak, agy., Y.A., s: 1, sf.: 49, abç
(34) Y.G. Plimak, agy., Y.A., s: 1, sf.: 50, abç(35) Y.G. Plimak, agy., Y.A., s.: 5, sf.: 59, abç
(36) A. Galkin, agy., Y.A. s.: 5, s.: 59, abç.
(38) Y. Afanasyev, Gerçeğin Kriteri, Y.A., s.: 3, sf.: 63
(39) D. Lihaçev, WMR, s.: 5/58, sf.: 68, aktaran Gus Hall, Görüş, agy., s.: 23
(40) V.İ. Lenin, Tüm Yapıtları, C.21, sf.: 144
(41) V.İ. Lenin, Tüm Yapıtları, C.31, sf.: 47
(42) V.İ. Lenin, Tüm Yapıtları, C. 33, sf.: 47
(43) Barış, Demokrasi ve Sosyalizm İçin Savaşım Program Metinleri, Moskova, 1964, sf.: 5
(44) Age., sf.: 41-42
(45) Uluslararası Komünist ve İşçi Partileri Konferansı, Moskova, 1969, sf.: 12
(46) G. Vodolazov, Yeni Gerçeklikler Dünyasında..., Y.A., s.: 4, sf.: 71, abç
(47) Aktaran Mark Hertsgaard ve Kevin Danaher, Le Monde Diplomatique, Ocak 1983
(48) Liberal Star, Liberal Demokrat Parti'nin aylık yayın organı, Tokyo, 10 Haziran 1988, aktaran Le Mond Diplomatique, Eylül 1988
(49) Le Monde Diplomatique, Eylül 1988
(50) D. B., s.: 2, sf.: 62
(51) G. Vodolozov, agy, Y.A., s.: 4, sf.: 7
(52) V.İ. Lenin, Tüm Yapıtları, C. 17, sf.: 187
(53) Jacques Decornoy, Amerikan ve Japon Çıkarları Arasındaki Giderilemez Karşıtlık, Le Monde Diplomatique, Eylül 1988
(54) D.B., s.:2, sf.: 63
(55) Aktaran Schofield Coryell, Silahlanma Yarışının Güçlü Ekonomik Nedenleri, *Le Monde Diplomatique*, Eylül 19823
(56) G. Vodolazov, agy, Y.A., s.: 4, sf.: 73-74
(57) V.İ. Lenin, Tüm Yapıtları, C.11, sf.: 215-216
(58) V.İ.Lenin, Tüm Yapıtları, C. 120, sf.: 188
(59) V.İ. Lenin, Tüm Yapıtları, C. 15, sf.: 21,28
(60) V.İ. Lenin, Tüm Yapıtları, C. 34, sf.: 198

Dünya ekonomisinin yeniden yapılandırılması

Joyce Kolko
Çev: İsmail Kaplan

Somut koşulların somut tahlili Marksizmin yaşayan ruhudur. Son 15 yılda dünya ekonomisinde ortaya çıkan yeni eğilimlerin değerlendirilmesi, kapitalist sistemdeki yeni gelişmelerin toparlanması, sermayenin ve devletin bu dönemdeki stratejilerinin irdelenmesi, sosyalist ülkelerdeki yeni düzenlemelerin anlaşılması, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ekonomideki etkilerinin incelenmesi, işçi sınıfının strateji ve taktiklerinin, polikasının belirlenmesi açısından vazgeçilmez bir önem taşıyor. Son 15 yılın gelişmeleri, kapitalist dogmalara sarılan yeni reformistlerin iddia ettiği gibi Marksist teoriyi geçersiz mi kılıyor? Yoksa bütün bu gelişmeler Marksizm-Leninizm'in güçlü ve canlı bir öğreti olduğunu mu doğruluyor? Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, kapitalist sistemin bunalımını mı çözüyor, yoksa bu sistemin iç çelişmelerini ve bunalımını daha da keskinleştirerek yeniden mi üretiyor? Amerikalı Marksist araştırmacı Joyce Kolko, *Dünya Ekonomisinin Yeniden Yapılandırılması* adlı kitabında son 15 yılın gelişmelerini ayrıntılarıyla inceliyor. Dergimiz bu kitabın çeşitli bölümlerini çevirerek okuyucularına sunacaktır. İlk sayımızda kitabın teorik çerçevesini açıklayan giriş bölümünü sunuyoruz.

İnsan soyunun sağkalması sorunu 80'li yıllarda milyonlarca kişiyi harekete geçiri-yor. Ne var ki, içinde bulunduğumuz gerçeğini henüz kıyamet sözcüğüyle adlandıramayacağımız felaketler belirliyor. Savaşların yolaçtığı ölüm ve yıkım, baskı ve açlık hergün sayısız insanı etkiliyor. Milyonlarca kişi zarzor geçinmeye çalışırken, sayıları yine milyonları bulan başka bir kesim uzun süreli işsizlik, yoksunluk ve güvensizlikle yüzyüze bulunuyor.

On yılı aşkın bir süredir evrensel bir ekonomik bunalımın yaşanmakta olduğu gözlemcilerin çoğu tarafından kabul ediliyor. Kimileri bu olguyu enerji, para sistemi, borç, ticaret, besin gibi alanları kapsayan bir bunalımlar dizisi olarak görüyor; kimileri onu genel dönemsel, yapısal veya sistemsel bir bunalım olarak nitelendiriyor. Ekonomi politiğin tek bir alanı bile bunalımın dışında kalamamıştır.

Bütün gözlemciler ağır ekonomik sorunlarla dolu bir on yıl yaşandığını kabul ediyor, ama kimileri bunalım sözcüğüne itiraz ediyor. Onlar *bunalım (kriz)* sözcüğünü ekonominin toptan durması veya çökmesiyle bir tutuyorlar. Ama bu terim daha sınırlı bir ekonomik anlamda kullanılabilir. *Webster* sözlüğündeki tanımla, kriz, geçmişle geleceği, değişik dönemleri birbirinden ayıran kritik dönüm noktasıdır. Kapitalizmde bunalım bir birikim bunalımıdır, birikim sorununun ve biçiminin üretken genişleme olmaktan çıktığı noktada meydana gelir. Kimi akademisyenler on yılı aşkın bir süredir devam eden bu bunalımın farkında olmayabilirler, ama kapitalist ülkelerdeki kapitalistler ve hükümetler durumun farkındadır. Kapitalistlerin ve hükümetlerin dünya ekonomisini "yeniden yapılandırma" ihtiyacını duymaları bunun kanıtıdır. Sermayeninin üretken genişlemesindeki duraklamanın kurbanları da bunalımın farkındadırlar.

Kuşkusuz 1974'ten bu yana üretimde dönemsel yükselme ve düşüşler - canlanma ve gerileme dönemleri- kaydedilmiştir. Üstelik 1975-80 yılları arasındaki canlanmanın 1933-37'den beri görülen en uzun canlanma dönemi olduğunu hoşnutlukla belirten iktisatçılara hala rastlamak mümkündür. Ne var ki, "canlanma" dönemleri sırasında dünya ekonomisi bir yandan da yıkımın eşiğinde bulunuyordu. İleri ölçüde bütünleşmiş bu sistemde zincirleme bir reaksiyon başlatabilecek sayısız hassas nokta vardı. Bu noktalar sayıca arttığı gibi, sürekli olarak daha kötüye gitmiştir. Ama 1929-33 yıllarına benzer bir çöküş meydana gelmemiştir. Hangi karşı böyle bir çöküşe engel olmuştur?

Bu bunalım genel hatlarıyla bile olsa önceden niçin görülememiştir? Bu miyopluk sorunun önemli bir ögesidir. Çünkü tek tek işletmelerden hükümetlere, özel yatırımcılardan toplumsal hareketlere kadar ekonomide yer alan bütün güçlerin beklentileri, öngörüleri, tahminleri ve varsayımları bu güçlerin bugünkü eylemlerini belirlemede kritik bir rol oynar. Bu eylemler de kısmen geleceği biçimlendirir. Davranışları öncelikle belirleyen şey, bugünün algılanışı ve bu algılayışlara dayalı tasarılardır. Ekonomiye ilişkin birçok kritik inceleme belirli yapısal özellikler -tekel, uluslararası işbölümü, borç krizleri, hegemonyalar vb.- üzerinde yoğunlaşarak geleceğe yönelik kestirimlerde bulunmaya devam ediyor. Geçmişi ve bugünü anlamakta ve geleceğe yö-

nelik beklentileri belirlemede bu tür incelemeler son derece etkili bir hale gelmişlerdir. Sözünü ettiğimiz incelemelerin çoğu yeni amprik araştırmaların çerçevesini belirleyen mini-teoriler, zihinsel modeller veya paradigmalar oldular. "Tekelci sermaye", "yeni kapitalizm", "sanayi ötesi toplum", "karşılıklı bağımlılık", "konverjans" (yakınsama), "askeri sınai kompleks", "mucize ekonomileri" (önceleri Federal Almanya ve Japonya için kullanılan bu kavram, günümüzde yeni sanayileşmiş ülkeler için de kullanılıyor) ve benzeri kavramları bu duruma örnek olarak gösterebiliriz.

Kapitalistler uzun dönemli stratejilerini geliştirirken dahi kısa görüşlü davranırlar. Bu, ekonomiyi düzenlemek veya reforma tabi tutmak isteyenlerin bütün gayretlerini boşa çıkaran sistemsel bir özelliktir

İncelemelerin çoğu yapısal bir değişiklik olan pahalı enerji olgusunu gelecek için de geçerli bir model saydılar. Daha da önemlisi, sermayenin ve devletlerin politikası da bu varsayıma dayandırılmıştı. Dolayısıyla bu politikalar ekonomide yeni yapısal değişikliklere yol açtı. Söz konusu politikaların hepsi geçici ve değişken etkenlere sıkıca bağlıydı.

Gerçekçi olmayan çıkar beklentileri bile bu konuda belirli bir rol oynar. Kapitalistler uzun dönemli stratejilerini geliştirirken dahi kısa görüşlü davranırlar. Bu, ekonomiyi düzenlemek veya reforma tabi tutmak isteyenlerin bütün gayretlerini boşa çıkaran sistemsel bir özelliktir. Anlayışların ve nesnel ortamın ortamın değişme hızı da önemli bir etkendir. Nesnel etkenler ve bu etkenlerin algılanışı ile öznel davranış arasında temel bir etkileşme süreci vardır. Algılar yanlış istatistiklere veya gerçek deneyimlere dayalı olabilir. Ne var ki, kapitalist sistemde davranışları belirleyen şey, doğrusuyla yanlışıyla bu algılardır. Bu nedenle elinizdeki incelemede, algılar sorunu nesnel gerçekten ayrı çok önemli bir etken sayılmıştır. Algılara dayalı eylemler nesnel gerçeği etkileyebilir veya biçimlendirebilir. Sözgelimi, yatırım kararlarında veya devletlerin kalkınma startejilerinde, geleceğe ilişkin tahminler belirleyici rol oynar.

Tahminler

Güncel durumun yanlış anlaşılması, gözlemlenen yapısal koşulların gelecekte de devam edeceği varsayımına dayalı tahminlere yol açar. Bu durumun sayısız örneği vardır.

İtibarlı hükümetleri ve iktisat bilgilerini bir araya getiren Roma Klübü 1972'de sanayileşmiş ekonomilerde hüküm süren etkenleri anlamak yeteneğinden tümüyle yoksun olduğunu gösterdi. Fiziksel kaynakların olası tükenmesi dışında hiçbir etkenin durduramayacağı bir sürekli büyüme dönemine girileceği tahminínde bulundu. Aynı şekilde, Birleşmiş Milletlerin İkinci Kalkınma On Yılı olarak ilan ettiği 1970'ler için tahminde bulunan bütün kalkınma uzmanları, OECD üyesi sanayileşmiş ülkelerde 1960'larda kaydedilen gelişmenin hiç azalmadan devam edeceğini iddia ettiler. Birçok solcu da sürekli silahlanmayı, tüketim toplumunu ve emperyalizmi gerekçe göstererek kapitalizmin bunalım sorununu esas itibariyla çözüme kavuşturduğu sonucuna vardı.

1977 yılında Massachusetts Institute of Technology (MIT) himayesinde biraraya gelen, onbeş ülkeden otuzbeş "uzman", petrol talebinin durmadan artışına karşılık arzının düşmesi nedeniyle bir "felaket"in yaklaşmakta olduğu tahmininde bulundu. Merkez bankalarının bankası olan Uluslararası Ödemeler Bankası 1980'de, görünür bir gelecek boyunca OPEC ülkelerinin elinde her yıl 120 milyar dolarlık bir fazla oluşacağı tahminini yaptı. OPEC ülkelerinin parlak geleceği konusundaki bu tahminin daha mürekkebi kurumadan, yeni sanayileşen ülkelerin ileride ne kadar güçlü olacağına dair kehanetler ortalığı sardı.

1979'da anlı şanlı kurumlar, 80'li yıllarda ekonomik ve politik güç odağının Avrupa'dan Brezilya ve Meksika'ya kayacağını tahmin ediyorlardı. 1980'lerin modası, Japonya'nın ekonomik başarısını yönetim tekniklerine bağlamaktır. Amerikan çağı olarak adlandırılan 1960'larda da aynı şey olmuştu: Amerikan başarısının sırrı uygulanan yönetim tekniklerindeydi. Bu algılamaların her ikisi de ekonomi üzerinde etkide bulunmuştur, çünkü herkes bu "başarı sırrı"nı taklit etmeye çalışmıştır.

İleri derecede bütünleşmiş bir dünya ekonomisinde iktidar dizginlerini ellerinde tutan güçlerin geleceğe yönelik açığa vurulmayan varsayımları geniş kapsamlı sonuçlar doğurur. Kapitalistlerin tahminleri kâr beklentisine ilişkindir. Kapitalistlerin davranışını rekabetin günlük zorunlulukları -pazar payını korumak veya yükseltmek ve maliyetleri azaltmak-biçimlendirir. Merkezi planlı ekonomilerde ve az gelişmiş ülkelerde devletler dünya piyasasının genişleyeceği tahmininde bulundular. Kendi iç gelişme süreçlerini bozma pahasına ihracata yönelik sanayiler kurmak için borçlandılar. Enflasyonun "sonsuza dek" süreceğini tahmin eden sanayi işletmeleri borca girerek yatırım yaptılar. 1980'de pahalı petrol fiyatlarına göre yapılan tahminler, kömür gibi hammaddelerin durumunu etkileyerek dünya ekonomisinin bütününde yansımalara yol açtı. İki yıl sonra durum tersine döndü; sanayiler, bankalar, hükümetler ve bu yanlışların bedelini ödemek zorunda bırakılan dünya emekçileri ağır bir sonuçla karşı karşıya kaldılar.

Geriye bakıldığında şunlar şunlar tahmin edilebilirdi demek kolaydır. Ama günün ve geçmişin eğilimlerinden yola çıkarak yapılan kestirimler ve belirlenen davranışlar çoğu kez geleceğin gerçeklerine uygun çıkmaz.

Hiç kuşkusuz, geleceğin kestirimlerine dayalı davranış yaşamın gereğidir. Bütün kurumlar geçmişin ve günün algılanması temelinde geleceği planlamalıdırlar. Olağanüstü yanlışlar yapıldığını söylemek, kimilerini geleceğe hazırlanmak, kimilerini de geleceği öngörmek yükümünden kurtarmaz. Bütün güçlüklere ve tehlikelere rağmen şu ya da bu biçimde öngörüde bulunamazsak bunalımı tahlile kalkışmak anlamsız olurdu. Gelecek herkesi ilgilendirir. Belirli olayları tahmin etmek mümkün olmasa da, bunalımın ampirik özelliklerini, hatta genel nedenlerini ve koşullarını ele almakla yetinemeyiz. Daha öteye gitmek, olayların yönünü kestirmek için bir yöntem belirlemeye çalışarak neyin muhtemel, neyin mümkün olduğunu çıkarmak zorundayız. Bu yüzden belirli bir yapısal koşul üzerinde değil çeşitli etkenlerin etkileşimi üzerinde durmalı ve süreci bir bütün olarak görmeliyiz.

Ekonomik sorunlar gün geçtikçe dünya kapsamında -dünya piyasası, dünya fabrikaları, dünya sistemi*- ele alınıyorlar. Toplumlar hiç bir dönemde bu kadar birbirine yakın ve bütünleşmiş değillerdi. Dünya ekonomisinin evrenselliğe yaklaşan bu bütünleşmesi, ulusal kapitaliz-

min temel çelişmesiyle diyalektik etkileşim içinde bulunuyor. Kapitalist devletlerin özgül ulusal gelişim düzeyi değişiklik gösterse de, ABD'den Japonya ve İsveç'e, Hindistan'dan Federal Almanya Cumhuriyeti'ne veya Şili'ye kadar uzanan bu yelpazenin ortak paydasına bunalım dönemlerinde yaklaşabiliyoruz. Dünya ekonomisinin nesnel bütünleşmesi ulusal özgünlükleri sınırlandırıyor. Üstelik bir zamanlar devletin yetki alanına giren bir çok önemli konu -ulusal maliye, para arzı, ekonomi politikası, ticaret ve hatta istatistik- artık önemli ölçüde ulusal kontrol dışında kalmış bulunuyor.

Yöntem

Elinizdeki kitap dünyanın her yanında şaşırtıcı bir benzerlikle hüküm süren kapitalist sistemin bunalımını ele alıyor. Bunalımın kimi özelliklerini bağlantıları ve ilişkileri içersinde tanımlıyor ve *enlemesine* inceliyor. Bu olanağı sağlayan şey, dünya ekonomisinin, kapitalizmin geleneksel toplumsal ilişkilere tamamen yabancı olduğu, IMF politikalarının emperyalizmi ve/veya devlet/şirket güdümlemesi yoluyla dıştan dayatıldığı kapitalist olmayan toplumları bile kapsayacak derecede fiilen bütünleşmiş olmasıdır. Dünya ekonomisini, sözgelimi, ABD'nin dünyanın çeşitli bölgelerine yönelik dış politikasını araştırır gibi inceleyebiliriz. Bunun için ayrı ayrı her bölgenin uzmanı olmak gerekmez.

Kuşkusuz bir tercih yapmamız gerekecek: Ekonomi politiğin belirli bir sorununu mikroskopla inceler gibi mi ele alacağız, yoksa bir dizi etkenin ilişkiler ağını kavramaya mı çalışacağız? Her iki yaklaşımın lehinde ve aleyhinde bulunmak mümkündür. Birinci yaklaşım bir sorunun tüm yönlerini derinlemesine anlama olanağını verir, ama diğer sorunlardan nasıl etkilendiğini ve onları nasıl etkilediğini yeterince değerlendiremeyebilir. İkinci yaklaşım belirli konularda yüzeysellikle suçlanabilir. Ama günümüzde teknolojik değişim nedeniyle maliye, üretim ve ekonomi politikasının tüm yönleri ulusal sınırları bir soyutlamaya çevirecek derecede içiçe geçmiştir. Diğer yandan da uluslar hala güçlüdürler ve dünya çapında keskinleşen rekabet ortamı içersinde mücadele ediyorlar. Bu çelişmeler ve değişmeler ekonomiyi *nesnel olarak* yeniden yapılandırmıştır. Ticaret sorunları ile borç sorunlarını birbirlerinden kopuk olarak nasıl inceleyebiliriz? Dünya ekonomisinin bütünleşmesi toplu (global) bir incelemeyi mümkün hatta zorunlu kılmıştır. Parçaları eksiksiz anlamak için bile toplu incelemeye ihtiyaç vardır. Bu inceleme birbirlerini etkileyerek siyasal ve ekonomik ortamı oluşturan sistemsel ve yapısal nesnel etkenlerin tanımlanmasını içerir. Bütün hareketli; etkileşen parçalar dinamiktir. Ne var ki, bütün bu benzemez öğeler birbiriyle ilintili ve etkileşim içinde olmakla birlikte tutarlı bir global stratejiye duyarlı değillerdir. Ayrıca, bu bütünüyle nesnel bütünleşmenin doğurduğu çelişmeler bir dağılmaya yol açar. Sonuçta ortaya çıkan tablo bireylerin, sınıfların, devletlerin eylem, algı ve tepkilerinin bir diyalektiği, sürekli mücadelenin dinamiğidir.

Kapitalizm evrensel bir sistemdir; ama bir doğa olayı değil, sınıflararası/içi bir ilişki olduğu için, bu ilişkiyi dinamik bir süreç olarak incelemek ve zayıf noktalarla çelişmeleri bulmaya çalışmak zorunludur. Günümüzdeki bunalımın bileşenlerini incelerken *sistemsel* (içkin) ve *yapısal* (geçici) öğeleri ayırdetmek yararlı olabilir. Sistemsel özelliklerin günlük etkileşimini gözden kaçırmak geleceğin olasılıkları ve olanakları konusunda yanılma tehlikesini içinde taşır. Sistem ve yapı terimleri çok farklı anlamlara geldiği için kimi tanımlar vermek gerekiyor. Sözünü ettiğim terimler bu incelemede kullanılan yöntembilimin en güç noktasını oluşturuyor.

Sistemsel özellikler

Dünya kapitalizminin ekonomik bunalımı esas olarak sistemseldir. Aynı zamanda, çelişme ve uzlaşmazlıkların kapitalist sisteme içkin olması anlamında kaçınılmazdır. Bu terimle şu temel özellikleri anlatmak istiyorum:

1- Sermaye birikimini başlı başına amaç edinerek örgütlenmiş bir toplum,

2- Kapitalistlerin kararlarını günün ve/veya geleceğin kâr beklentilerine göre belirlemesi,

3- Rekabet,

4- Sömürüye ve emeğin metalaştırılmasına dayalı üretim ilişkileri ve buna bağlı sınıf mücadelesi,

5- Sistemin koruyucusu ve kollayıcısı olarak devlet, ve

6- Piyasa ilişkilerinin anarşisi.**

Çoğu kişi sıraladığımız sistemsel özelliklerin kapitalist sistemi bir ölçüde tanımladığını kabul edecektir. Ama geleceği tahlil etmek ve öngörmek için bu sistemsel özelliklerin hakimiyetini ve ekonomi politiğin yapısal özellikleriyle diyalektik bir etkileşim içinde olduğunu kavramak gerekir. Sistem varolduğu sürece bu içkin özellikler sabit kalacaktır. Demek ki bu ekonomi reforma tabi tutulamaz, yani onun içkin özellikleri değiştirilemez; buna karşılık yeniden yapılandırılabilir ve şu anda zaten yeniden yapılandırılıyor. Bu söylediklerim gereksiz bir tekrar gibi görünebilir. Ne var ki, günümüzü anlamak ve özellikle de geleceği öngörmek açısından vazgeçilmez olan bu özelliklerin etkileşimi iktisat araştırmacıları tarafından sık sık unutuluyor. İktisatçıların çoğu bu özelliklerin varlığını kabul ederek işe başladıkları halde teorilerini veya tahlillerini yapısal bir özellik üzerine kuruyorlar, sistemsel ve yapısal özellikler arasındaki etkileşimi ve gerilimi gözardı ediyorlar. Kâr peşinde koşan tek tek kapitalistlerin, günlük faaliyet kararlarıyla dünya çapında reform şöyle dursun, ülke çapında reforma yönelik bütün gayretleri bile boşa çıkarması örneğinde görüldüğü gibi, sistemsel özelliklerin hakimiyeti büyük önem taşır. Analitik kavrayışta görülen savrulmalar, dikkat odağının sistemsel özelliklerden kayarak kimi zaman hızla, kimi zaman yavaşça değişen yapısal özellikler üzerinde sabitleşmesinin sonucudur.

Kapitalizm evrensel bir sistemdir; ama bir doğa olayı değil, sınıflararası/içi bir ilişki olduğu için, bu ilişkiyi dinamik bir süreç olarak incelemek ve zayıf noktalarla çelişmeleri bulmaya çalışmak zorunludur.

---

*Marksizmin eski ve yeni kuşakları gerçeği çözümlemek ve kavramlaştırmak için dünya sistemi, bütünlük ve ekonomi politiğin çeşitli öğelerinin diyalektik etkileşimi kavramlarını kullandılar. Bununla birlikte bu kavramlarla günümüzde "dünya sistemleri" ekolü adı verilen akımı artık birbirinden ayırdetmek gerekiyor.

**Marks bu özellikler için *yapı* terimini kullanmıştır. Ama ben kitabımın yöntembilimsel amacını ve *yapısal* ve *yeniden yapılanma* terimlerinin yaygın kullanımını göz önünde tutarak, kapitalist ekonomi sisteminin içersindeki sürekli ve geçici özellikleri ayırdetmek istiyorum. Sürekli özellikler için *sistemsel*, geçici özellikler için *yapısal* terimini kullanıyorum.

Yapısal özellikler

Yapısal özellikler kapitalist sisteme içkin olmayan, ekonomik ve politik etkenlerin dinamik etkileşiminin ürünü olan özelliklerdir. Yapısal özellikler belirli dönemlere özgüdürler ve durmadan değişirler.

Bu özellikler, nesnel güçler veya öznel planlarla "yeniden yapılandırılabilir", ama istenen sonuca pek seyrek olarak ulaşılabilir. Sömürgecilik, yeni sömürgecilik, yeni uluslararası işbölümü, tekel, ucuz veya pahalı enerji, teknolojik gelişmeler, ulusal hegemonyalar, sanayi alanındaki değişmeler, parasal ve ticari yapılar, enflasyon, deflasyon, borç, yavaş gelişme ve benzerleri kapitalizmin yapısal özellikleri arasındadır. İşçi sınıfının yapısındaki değişiklikler, ekonomiye devlet müdahalesi, "silahlanma ekonomisi", mali bunalım ve durgunluk da yapısal özellikler arasındarı. Görüldüğü gibi, belli bir dönemde ekonomide yapılan ve toplumu önemli ölçüde etkileyen bütün düzenlemeler yapısal özellik terimiyle ifade edilmiştir.

Geleceğe yönelik tahlillerde diyalektik bir yöntem kullanmalı, yani mevcut yapısal koşulların sürekliliğini varsaymak yerine, ekonomik, politik ve sosyal sürecin bütün yönleri arasında uzlaşmaz çelişmeleri aramak ve izlemek büyük önem taşır

Yapısal özellikler savaş, devrim, depresyon gibi büyük tarihi olayların, bilim ve teknoloji alanındaki önemli gelişmelerin veya ekonomi politik alanındaki daha yavaş değişimlerin sonucu olarak ortaya çıkabilir. Ne var ki ekonomi alanındaki tek bir yapısal özelliğe dayanarak teori kurmak tehlikelidir, çünkü yapısal özellikler on yıldan on yıla önemli oranda değişmişlerdir. Hatta petrol bunalımı döneminde olduğu gibi bu değişim çoğu kez daha da hızlı olmuştur. Ayrıca pek çoklarının sürekli bir özellik saydığı devletin ekonomik yaşamdaki rolünün artışı eğilimi bile mali bunalımla birlikte çelişmelerle karşılaştı ve geriledi. Belirli ülkelerde yaşam standardının durmadan yükseleceği görüşü de günümüzde kitlelerin yaşam standardında görülen düşüş ve yüksek işsizlik oranlarının resmen benimsenmesi gerçeğiyle karşı karşıya bulunuyor.

Ekonomi tahlil yaparken, ekonomi politik alanında, değişik dönemlerin ve bunalımların özgül niteliğini belirleyen eğilimleri ve yeni yapısal koşulları ortaya çıkarmak mümkün ve gereklidir. Ne var ki kapitalist sistemde bu eğilim ve koşullar düz bir hat izlemezler, birbirlerini karşılıklı etkileyerek yeni bir şeye dönüşürler. Söz gelimi, tekele, yeni bir uluslararası işbölümüne, durgunluğa, enflasyona veya deflasyona yönelik eğilimler ekonomi politiğin sistemsel özellikleri ve diğer yapısal bileşenleriyle diyalektik bir etkileşime girerler, böylece yeni ve değişik bir ortama yol açarlar. Ama bu, gözleme ve geleceğe yönelik kestirimlere izin veren evrimsel bir süreçle değil, çelişik, zikzak bir gelişimle gerçekleşir. Bu süreç bütünüyle bireyler, sınıflar, sektörler, uluslar, çıkarlar ve bunların ekonomi politiğin mikro ve makro düzeyde yarattığı nesnel güçler arasında mücadele ve değişim sürecidir. Ortaya çıkan çelişmeler üzerinde öncelikle durmak gerekir. Elde edeceğimiz sonuç sürekliliğin ve değişimin bir diyalektiğidir. Ama bu süreklilik sistemin *ömrüyle sınırlıdır*. Ekonomi politiğin belli bir yapısal özelliğine ilişkin olarak hiç bir zaman "asla" veya "sonsuza dek" sözcüklerini kullanamayız. Buna karşılık sistemsel özellikler sabittirler ve her zaman aktif etkenler olarak sürece katılırlar. Yalnızca sistemsel özelliklerin sürekliliğini varsayabiliriz. Kapitalist sistemde varolan bütün "yasaları" sadece ve sadece sistemsel özellikler belirler.

Geleceğe yönelik tahlillerde diyalektik bir yöntem kullanmalı, yani mevcut yapısal koşulların sürekliliğini varsaymak yerine, ekonomik, politik ve sosyal sürecin bütün yönleri arasındaki uzlaşmaz çelişmeleri aramak ve izlemek büyük önem taşır. Çünkü statükoyu değişmez saymakla dinamik kabul etmek arasında önemli bir fark vardır.

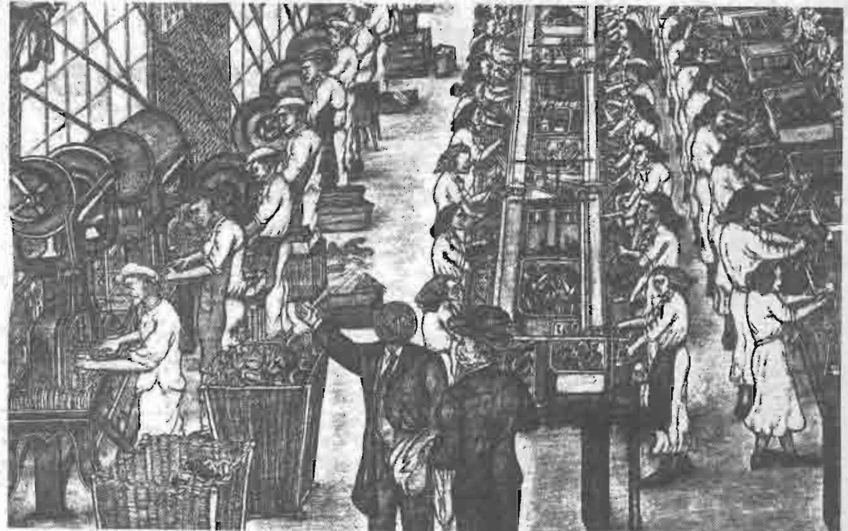
Sistemsel olanla yapısal olan, nesnel olanla öznel olan arasındaki etkileşim her şeyden önemlidir. Çünkü bu ilişki diyalektiktir: yapısal özellikler sürekli bir değişime uğrarken, sistemsel özellikler aşarlar ve sürerler. Ve bu ilişki,devletlerin özünde anarşik olan bir sistemi yeniden yapılandırma, planlama,reforma tabi tutma veya yönetme gayretlerini boşa çıkarır. Kapitalizmin işleyişi kavranabilir ama kontrol altında tutulamaz.

Kuvvet görünümünün ardındaki zayıflıkları ve çelişmeleri, zayıflık görünümünün ardındaki kuvveti, yapısalı aşan sistemseli ve öznel politikalarla nesnel süreç arasındaki diyalektiği aramak zorundayız.

Yeniden yapılandırma

Dünya ekonomisini yeniden yapılandırma başlığı altında hem sistemsel ve yapısal özelliklerin etkileşimiyle ekonomi politiğin yeniden yapılandırılmasını, hem de sermaye ve devletin, bunalımı algılayışlarına göre oluşturdukları öznel yeniden yapılandırma startejilerini inceleyebiliriz. Bütün hükümetler ve birçok önemli sanayi dalı, günümüzün kalıcı bunalımını çözmek için "karşılıklı bağımlı" bir dünya ekonomisinin gerçeklerine uyum sağlayıcı bir yeniden yapılanmadan söz ediyor. Çeşitli çıkar ve ideolojileri yansıtan bu planlar, ekonominin nesnel özellikleriyle başlangıçta amaçlanmamış biçimlerde etkileşirler.

Yeniden yapılanma kavramı, bi-





rikim bunalımı, rekabet, sınıf mücadelesi, devletin rolü, piyasanın nesnel anarşisi ile öznel planlama veya stratejilerin diyalektiği gibi konuların bütün esaslarını incelememizi sağlar. Ayrıca bize, dinamik ve diyalektik bir etkileşim olan sürecin hareket ve değişimin toplumsal gerçeğini sunar. 1980'lerde iktidarı ellerinde tutan güçlerin dillerine doladıkları yeniden yapılanma kavramı az çok yeni bir kavramdır. Büyük depresyon döneminde hiç kimse dünya ekonomisini yeniden yapılandırmayı düşünmüyordu. Sanayinin sürekli planlı bir indirime tabi tutulması veya yeniden düzenlenmesi kavramı da yoktu. Sadece canlanma kavramı vardı ortalıkta. Aynı durumu İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra da görüyoruz: Hedef canlanmaydı. Halbuki imar hareketi günümüzde yeniden yapılandırma olarak adlandırılan kapitalist planlama sürecinin bir önceki halkasıydı.. Savaştan sonra Avrupa aslında ekonomisini Amerikan modeline göre yeniden yapılandırmıştı. *Yeniden yapılandırma* teriminin içinde bulunduğumuz dönemin gerçeğini niçin verebildiği önemlidir. Nesnel gelişmeler çerçevesinde yeniden yapılandırma kavramının nasıl ortaya çıktığını birinci bölümde inceleyeceğim.

Dolaysız algılara dayalı anlık tepkilerle strateji belirlemelerini ayırdetmenin de önemli olduğunu düşünüyorum. Belli bir strateji güttükleri sanılan devletler bile aslında çıkarlarına yönelik güncel tehditlere göre anlık tepkiler vermekten başka bir şey yapmıyorlardı. Devletler gerçek dünyanın içinde hareket ederler, ama politikaları istedikleri sonuçları vermez. Yine de devletlerin eylemleri ve stratejik planları nesnel yeniden yapılandırma sürecinde belirli bir rol oynar. Sistemin bütünü kısımlar üzerindeki hükmünü sürdürür. Bununla birlikte bütün kapitalist devletlerin dünya ekonomisini yeniden yapılandırmaya yönelik tutarlı bir stratejisinden söz edilebilir.

Yeniden yapılandırma stratejileri çeşit çeşittir ve sistemin sınırlarını ve bu sınırlar içerisindeki seçeneklerinin çoğunu gözler önüne sererler. Ekonomik koşulları restore etmek, eski haline getirmek veya değiştirmek isteyen ortodoks politikalar bu stratejiler arasındadır. OECD ve IMF stratejileri, geleneksel kalkınma stratejileri ve ABD ile İngiltere'de girişilen daha kaba parasalcı denemeler sözünü ettiğimiz ortodoks politikaların örnekleridirler. Bu stratejiler, sadece piyasa güçlerine dayanan stratejilerden, süreci yönlendirmek üzere değişik ölçülerde devlet müdahalesini öngören stratejilere kadar uzanarak geleneksel ideolojik yelpazeyi bütünüyle yansıtırlar.

Uluslararası Keynesçi reformist yeniden yapılandırma stratejileri de vardır. Bunlar yeni uluslararası ekonomik düzen önerilerinde ve Fransa, Yunanistan ve İspanya sosyal demokrat hükümetlerinin programlarında somutlanmıştır. Bu stratejilerle daha öncekiler arasında, pratikte, ne gibi ayrımlar vardı? Reformist yeniden yapılandırma stratejilerini belirleyen sistemsel ve yapısal sınırlar nelerdi? Dahası var. Merkezi planlı ekonomiler, kendilerini egemen durumdaki dünya kapitalist piyasa ekonomisiyle bütünleştirmek yolunda hızla ilerliyorlar. Bu gelişme nereden kaynaklanmış ve ne sonuç vermiştir?

İktidarda bulunanların durumu algılayışları, devletlerin son yıllardaki politikalarını kesin olarak etkilemiştir. Bütün ülkeler, ard arda, ekonomilerini yeniden yapılandırma yolunda önlemler alarak ekonomik bunalımı çözmeye ve uluslararası piyasalarda daha iyi rekabet etmeye çalışmıştır. Bütün bu çabalar anlaşmazlıklara yol açtığına göre, değişik ülkelerin nesnel manevra alanı ne kadardır?

Gelişmiş kapitalist ekonomilerin hizmet ekonomisine göre yeniden yapılanarak "sanayi ötesi" bir çağa girdikleri veya yeni bir uluslararası işbölümüne gidildiği gibi yaygın görüşlerin temeli var mıdır? Yeniden yapılanma dünya çapında piyasa güçlerine daha fazla yönelme anlamına mı geliyor? Yeniden yapılanma emekle olan ilişkilerin yeniden düzenlenmesi mi demektir? Yoksa teknolojik devrimin bir sonucu mudur? Borçlar ve açıklar ekonomiyi ve siyasal ilişkileri *nesnel olarak* ne ölçüde yeniden yapılandırabilir? Demek oluyor ki "yeniden yapılanma" konusu, içinde bulunduğumuz dönemde dünyanın değişik bölgelerinde sermaye, devlet ve emek arasındaki asli ilişkileri ortaya koyabilecek bir dizi can alıcı sorunu kapsıyor.

Son olarak, sınıf mücadelesi olarak yeniden yapılanmadan söz etmeliyiz. Yeniden yapılanma, emeğin geçmişte sermaye ve devletten kopardığı nesnel kazanımları temelden değiştirmiş midir? Bunalım, başından sonuna dek, üretim ilişkileri çevresinde, sınıflararası ilişkiler çevresinde cisimleşir. Marks'ın yüz yılı aşkın bir süre önce dile getirdiği gibi, parçaları bütünle olan ilişkisi içinde kavrama olanağını veren bu merkezi toplumsal ilişkiyi dikkat merkezimizde tutmalıyız. Hiç kuşkusuz, içinde bulunduğumuz dönemde sermayenin ve devletin dikkat merkezinde bu ilişki bulunuyor. Tek başına bu ilişki bunalımı kaçınılmaz hale getiriyor. Elinizdeki incelemenin kategorilerini belirleyen de işte bu ilişkidir.

Kategoriler

En temel kategoriler -sermaye, devlet ve emek- ekonomi politiğin yatay düzlemde tahlili için tamamıyla verimli bir işlev görmeye devam ediyor. Çünkü sermaye, dev-

let ve emek arasındaki ilişki dünyamızın toplumsal gerçeğini belirliyor. Sözü edilen temel kategorilerin her biri sistemsel ve yapısal özelliklere sahiptir. İncelememde 1- ekonomi politiğin bunalım sırasında nesnel işleyişi ile, 2- sistemin içersinde iktidarı elinde tutanların öznel tepkileriyle bu süreç ve politikalara ya karşı koymak ya da bu süreç ve politikaların kurbanı olmak durumunda olanların öznel tepkilerini biçimlendiren algılayışlar ve 3- sözü edilen tepkilerin ekonomi politikle ve ekonomi politiğin çerçevesi içersindeki etkileşimi arasındaki ilişkileri vurgulamaya çalışacağım.

Çoğu kez, sermayenin ve devletin yeniden yapılandırma stratejilerinin, sermaye ve devletin işçi sınıfına kaptırılmış saydıkları şeyleri geri almak üzere düzenlediğini ve uyguladığını görüyoruz; yeni yeniden yapılandırma stratejileri sınıf mücadelesinde açık bir saldırı anlamına geliyor.

Birinci bölümde bunalımın başlangıcı olan 1974'ten itibaren önemli faktörlerin etkileşimini tarih sırasıyla inceleyeceğim. Bu faktörler birbirlerini nasıl etkilediler? Başlıca aktörler bunalımın çeşitli aşamalarında nasıl bir tutum aldılar, devlet politikalarıyla sistemsel bir özellik olan özel sermayenin anlık tepkileri arasındaki çelişmelere nasıl yaklaştılar? Tutumlar, politikalar ve nesnel ekonomi nasıl yeniden yapılandırıldı?

Temel gelişmeleri tarih sırasına göre inceledikten sonra bunalım ile sistemin esas kategorileri olan sermaye, devlet ve emek arasındaki ilişkileri tahlil edeceğim.

Sermaye birikimi sistemin özüdür. Sermaye birikiminin yeni biçimleri bizzat birikim sürecini tehlikeye düşürmüş müdür? Özel sektörün gerçek yatırım stratejileri var mıdır? Sermaye yeniden yapılanmayı sınıf mücadelesinde bir silah olarak nasıl kullanır? Bu bunalım devlet/şirket ilişkilerinde neyi açığa vurmuştur? Kimler niçin kazanacak, kimler niçin kaybedecektir? Sanayi alanındaki yapısal değişimler, fabrikaların taşınması, küçük ve ayrı birimlere bölünmesi, eskimesi, uluslararası işbölümünün etkisi ve hizmet ekonomisine dönüşüm konusunda bir çok genellemeler yapılmıştır. Bütün bunları belirleyen etkenler nelerdir? Bu etkenlerin birbirleriyle ve bunalımla bağlantısı nedir? Çeşitli sektörlere ilişkin kimi can alıcı sorunlar üzerinde durarak söz konusu ilişkileri irdeleyebiliriz. Değişiklikler geçici midir, kalıcı mıdır? Rekabet ve tekel sistemsel/yapısal ikiliğine örnek olarak verilebilir. Hangisi sistemsel, hangisi yapısaldır? Hangisi sistemin temel güdüsü ve dürtüsüdür? Bunlardan hangisi geleceğe daha çok ışık tutar?

Bankacılık, çelik, tarım, kaynak ve silahlanma sektörlerindeki bunalımın genel bunalım içersindeki yeri nedir? Özel sermaye açısından dünyanın her bir bölgesinin -OECD üyesi sanayileşmiş kapitalist ülkeler, azgelişmiş ülkeler ve merkezi planlı ekonomiler- özgül niteliği nedir?

Kapitalist ülkelerde sermaye ile devleti, özellikle emeğe karşı tutumları itibarıyla, birbirinden ayırmak hemen hemen olanaksızdır. Ayrım stratejiye ilişkindir. Sermaye kâr peşinde koşar ve süreç içinde yeniden yapılandırır; devlet ekonominin bütününü veya sektörlerini yeniden yapılandırmak için plan ve politikaları hazırlar.

Çeşitli devletler sınai, teknolojik ve coğrafi yeniden yapılanma için kendi önlemlerini alıyorlar. Kimi zaman tek başlarına hareket ediyor, kimi zaman birlikte davranıyorlar; kimi zaman işbirliği yapıyor, kimi zaman çatışıyorlar. Bu alandaki belli başlı çelişmeler nelerdir? Karışık güdüler ve ideolojiler nelerdir? Borçlar, açıklar, mali bunalım nedeniyle bizzat devletin birikim ihtiyacı bunalımı nasıl yoğunlaştırmıştır? Tek tek ülkelerin elinde başka ülkeleri yeniden yapılanmaya zorlayacak, sözgelimi IMF türünden, hangi araçlar ve yollar vardır? Borçlar, parasal ilişkiler ve ticaret alanındaki değişimlerin önemi nedir? Ulusal yeniden yapılanma programlarının yol açtığı uluslararası çatışmaların niteliği nedir? Değişen kuvvet ilişkilerinin ve kalıcı ekonomik bunalımın damgasını taşıyan bu istikrarsız dönemde, ekonomi hangi anlamda uluslararası, hangi anlamda ulusaldır? Devletin ekonomideki rolü hem artıyor, hem de azalıyor. Bu çelişmenin sonuçları nedir? Nesnel yeniden yapılanma süreci devletlerin gücünü etkilemiş midir? Savaştan sonra devletin ekonomideki rolü büyümüştü, günümüzün "özelleştirme" yönündeki uluslararası tutkusu nereden kaynaklanıyor?

Çoğu kez, sermayenin ve devletin yeniden yapılandırma stratejilerinin, sermaye ve devletin işçi sınıfına kaptırılmış saydıkları şeyleri geri almak üzere düzenlendiğini ve uygulandığını görüyoruz; yani yeniden yapılandırma stratejileri sınıf mücadelesinde açık bir saldırı anlamına geliyor. İşçi sınıfı tanımının sistemsel ve yapısal özellikleri nelerdir? Sanayileşmiş ülkelerde bizzat istihdamın niteliğinde bir yeniden yapılanmadan söz edilebilir mi? "Yeni" bir işçi sınıfıyla mı karşı karşıyayız? Yüksek oranlı işsizliğin sonuçları nelerdir? Bu işsizliğin ne kadarı sistemin nesnel işleyişinin sonucu, ne kadarı devletlerin yeniden yapılandırma stratejilerinin ürünüdür? Ekonomik bunalımın bu döneminde işçi sendikaları nasıl yeniden yapılandırılmıştır? Yaşam standardının düşmesi ne gibi sonuçlara yol açıyor? Bu konudaki tepkiler neler oldu?

İçinde bulunduğumuz dönemde bilimin ve teknolojinin kritik bir rolü vardır: hem ekonomik yapıyı yeniden biçimlendiren nesnel bir güç olarak, hem de sermayenin ve devletin, ekonomiyi yeniden yapılandırmak ve/veya bunalımı çözmek için sarfettikleri bilinçli gayretler çerçevesinde kullandıkları stratejik bir araç olarak. Yeni bilimsel ve teknolojik gelişmeleri (ekonominin bütününde büyümeye yol açan buharlı makina, demiryolları ve otomobil sanayii gibi) bir devrim saymak mümkün müdür? Yoksa bu gelişmeler emek maliyetlerini düşürmek ve merkezi kontrol alanını genişletme gayretlerinin bir devamı olarak ekonominin genelinde daralma sonucunu mu veriyor? Bunalımın bu dönemi -sanayi, hizmet ve tarım sektörlerinde- emek açısından ne gibi sonuçlara yol açıyor?

Bu sorular, her şeyin birbirine bağlı olduğu, uyumla değil çatışmayla belirlenen, bunalım sürdükçe şiddetlenen, öznel yeniden yapılandırma stratejileri sonucunda çözüm şansını elinden kaçırdığı gibi daha da kötüye giden bir süreci gözler önüne seriyor. Amacım bütün bu sorulara eksiksiz yanıtlar vermek değil, bu ilişkilerin hangi özelliklerinin bize geleceğin olasılıkları konusunda daha anlamlı bilgiler sunduğunu göstermektir. Bu özelliklerin hangileri yapısal ve değişken, hangileri sistemsel ve kalıcıdır? Hangi özellikler kapitalist sistemdeki yeniden yapılanma sürecinin sınırlarını belirliyor?

Program sorunu üzerine

(1)

Kemal Bilgi

Komünist harekette"Birlik" sorunu herşeyden önce ideolojik-teorik düzlemde tartışmaları, ortak "evet" ve "hayır"ların saptanmasını gerekli kılıyor. Komünistlerin ideolojik-politik-örgütsel birliğinin ifadesi olacak komünist partisinin programı bu temel "evet" ve "hayır"lara dayanacak. Şu anda komünist hareketin önüne getirilen TBKP Programı, bugün reformist anlayışın yetkin bir örneği olmakla kalmıyor, aynı zamanda, Lenincilerin temel "hayır"larının saptanması bakımından da elverişli bir malzeme sunuyor. Program sorunu üzerine başlıklı yazımızın ikinci ve son bölümünü önümüzdeki sayıda sunacağız.

Türkiye komünist hareketinin önüne bir program getirildi: TBKP programı.

Bu program ülkemiz işçi sınıfının politik hareketinde bir dönüm noktasına işaret ediyor. Keskin bir yol ayrımındayız: Ya Marksizm-Leninizm'in devrimci yolunda yürüyerek emperyalizme ve kapitalizme kârşı sosyalizm savaşımını sürdüreceğiz ya da uzlaşma ve reformizm çizgisini benimseyerek burjuva kampının bataklığına gömüleceğiz. Üstelik komünist hareketin böylesi bir yol ayrımına, işçi sınıfının, diğer emekçi katmanların, gençliğin ve Kürt halkının savaşımının yeniden yükselmeye başladığı, toplumsal protesto ve hareketliliğin arttığı, Türkiye toplumunun yeni bir devrimci yükseliş döneminin eşiğinde bulunduğu bir sırada geldiğini de belirtmeliyiz.

Söz yok, Türkiye komünist hareketinin önünde bir program sorunu vardır. Dünyadaki ve Türkiye'deki yeni gelişmeler, emperyalizme bağımlı Türkiye kapitalizminin evrimi ve buna bağlı olarak sınıf güçlerinin kârşılıklı yeralımındaki değişiklikler ve geçmiş programın kimi yetersizlikleri yeni bir programı zorunlu kılıyordu. Peki TBKP programı bu zorunluluğu gidermek amacıyla mı hazırlanmış? TBKP programını kaleme alanlar, bu programı her şeyden önce TKP ile TİP'in birleşmesinde bir kaldıraç olarak gördüklerini belirtiyorlar (sf. 6). Bir başka deyişle nesnel - bilimsel yaklaşım bir yana bırakılarak pragmatik anlayış benimsenmiş; program, yani işçi sınıfı partisinin ideolojik - politik zemini örgütsel - pratik bir gereksinimi kârşılamak amacıyla kurban edilmiştir. Nitekim TBKP ile TSİP'in birliği gündeme gelince programı yeniden kaleme alma çalışmalarının başlatılması, bu pragmatik anlayışı çarpıcı biçimde bir kez daha ortaya koymuştur. TBKP programını kaleme alanlar, bilimsel yaklaşımı, Marksizm-Leninizm'i değil pragmatizmi kendilerine bayrak yapmışlardır. Bu nedenle de TBKP programı, işçi sınıfının ve komünist hareketin bugünkü gelişmişlik düzeyini yansıtmıyor, dolayısıyla da komünist hareketin birliğini sağlayacak bir platform olamıyor; bu program, sınıfın yolunu aydınlatmıyor, kârartıyor.

Ülkemiz bugün tarihsel açıdan çok önemli bir uğrakta bulunuyor. 12 Eylül 1980 faşist kârakterli askeri darbesi, finans oligarşinin mutlak egemenliğinin hukuksal çerçevesini belirleyen 1982 Anayasasını yürürlüğe soktu. İşçi sınıfının ve emekçi yığınların en temel demokratik hakları gaspedildi. Bir yandan işkence ve zorbalık, öte yandan toplumsal demagoji, bireyciliğin yaygınlaştırılması, "köşeyi dönme", "her koyun kendi bacağından asılır", "gemisini kurtaran kaptan" anlayışının körüklenmesi, komünistlerin doğru örgütlenme ve savaşım taktiklerini oluşturup yaşama geçirmekte başarısız kalmalarıyla birleşince korkunç bir yıkıma yol açtı. Politika alanı tekelci burjuvazinin dikensiz gül bahçesi haline getirildi. Ne var ki, yığın eylemleri (işçi grev, gösteri ve yürüyüşleri, Kürt yurtsever hareketi, gençliğin akademik-demokratik haklar savaşımı, cezaevlerindeki devrimcilerin 1980'den beri süren direnişi, kadın hareketi vb.) ve burjuvazinin iç çelişmelerinden kaynaklanan sürtüşmeler nedeniyle rejim "istikrar" bulamadı. Ekonomik bunalım

Kendini işçi sınıfımıza ve emekçi halkımıza kârşı sorumlu hisseden tüm komünistlerin önünde ertelenmez bir görev duruyor: Reformizmi teşhir etmek ve kârşısına işçi sınıfının bağımsız, devrimci çizgisini çıkármak.

aşılamadı. Rejimin manevralarına rağmen, ne işçi ve emekçi yığınlar "cansız bir kütle" durumunda tutulabildi; ne de burjuva muhalefetin güçlenmesi engellenebildi. Bu durum, ülkemizdeki finans oligarşinin mutlak erkinin "istikrar" kazanmasının uzun vadeli olamayacağını ve derinleşen ekonomik bunalımın da eklenmesiyle siyasal bunalımın olası ortaya çıkışını koşullandırıyor. Dolayısıyla komünist hareket, bunalımı devrimci yoldan aşma programını işçi sınıfına ve geniş emekçi yığınlara benimsetme, diğer politik akımlarla bu biricik olumlu çözüm etrafında bağlaşıklar kurma tarihsel fırsatına sahiptir. Komünist hareketin bu konudaki her gecikmesi, toplumsal muhalefetin burjuvazinin şu ya da bu sosyal demagojik programının kuyruğuna takılmasına yol açabilir. Komünist hareket, kapitalizme son vermeyi amaçlayan devrimci bir program çerçevesinde güçlü bir alternatif olmalı, işçi ve emekçi yığınları kendisine çekmelidir.

İşçi sınıfının sınıfsal programı, tarihsel olarak, tüm emekçilerin ve toplumun kurtuluş programıdır.

Bu sonuç bizi, kendilerini işçi sınıfının enternasyonalist hareketiyle, Marksizm-Leninizm'le ve ülkemiz işçi sınıfıyla bağlı gören tüm komünistleri devrimci bir program etrafında birleştirme savaşımıyla yüzyüze getiriyor. Ülkemizde bu ölçütlere uyan çok sayıda devrimci örgüt ve çevre vardır. Bu yoğunlukların, bilimsel - teorik bir platform üzerinde, birlik sürecinin örgütsel - yöntemsel gereklerine de saygı göstererek anlaşabileceklerine inanıyoruz. Bu noktada temel ortak "evet" ve "hayır"ların belirlenmesi ilk adımı oluşturabilir. TBKP Programı, gerek ideolojik-politik zemini, gerekse oluşum sürecinin pratik-yöntemsel yanı açısından özellikle temel "hayır"ların somutlanabileceği bir örnek niteliğindedir. TBKP Programı'yla reformist çizgi kendisini somut ve net olarak ortaya koymuştur. Kendisini işçi sınıfımıza ve emekçi halkımıza kârşı sorumlu hisseden tüm komünistlerin önünde ertelenmez bir görev duruyor: Reformizmi teşhir etmek ve kârşısına işçi sınıfının bağımsız, devrimci çizgisini çıkârmak. Hareketimizin bu dönüm noktasında işçi sınıfının devrimci politikasını somutlaştırmak ve temellendirmek için atılması gereken ilk adım, TBKP Programı'yla köklü ve nihai biçimde hesaplaşmaktır. Bu hesaplaşma devrimci programın ana noktalarıyla belirlenmesi sonucunu da verecektir.

Yazımızda öncelikle, Marksizm-Leninizm'in genel teorik belirlemelerine, temel ilkelerine değinmek, komünist hareketin geçmişte bu soruna nasıl yaklaştığını ortaya koymak istiyoruz. Program konusundaki genel yaklaşımı ve bir komünist parti programının vazgeçilmez esaslarını açıkladıktan sonra TBKP Programı'nı ele alacağız. Bu programın tek tek her noktasını teorinin ışığında, somut olarak değerlendireceğiz. TBKP Programı'nı kaleme alanların bugünkü dünyaya ve özellikle de ülkemizin dünya içersindeki yerine nasıl baktıklarını, ülkemizin tarihsel gelişimi konusundaki görüşlerini, günümüz Türkiye'sinde toplumsal güçlerin kârşılıklı yeralımına nasıl yaklaştıklarını ve somut olarak neleri önerdiklerini irdeleyeceğiz. Ayrıca, programın genel teorik çerçeveye sığmayan özgünlüklerine, iç tutarsızlıklarına, çelişme ve eksikliklerine ve belirsiz noktalarına değineceğiz. Son olarak da TBKP Programı'nı bir bütün olarak değerlendireceğiz.

TBKP'nin genel tutumunun zaten bilindiği, izlediği gündelik politikanın çeşitli yönleriyle hem bizler, hem diğer çevreler tarafından bir çok kez eleştirildiği, bu nedenle *yeni* TBKP Programı'nın böylesine ayrıntılı biçimde irdelenmesinin acil bir teorik-ideolojik görev olmadığı ileri sürülebilir. Bu görüşü Lenin'in sözleriyle yanıtlamak istiyoruz: "Şu anda hareketimizin acil sorunu, bundan önceki dağınık, 'amatör' eylemlerin geliştirilmesi değil, birlik-örgütlenme sorunudur. Bu, programı zorunlu kılan bir adımdır." (1). Yani sağlam bir birliğe giden yol, herşeyden önce program konusunda netliğe ulaşmaktan geçmektedir. Öte yandan bir partinin gerçek bir parti sayılması için, Marks ve Engels'in dediği gibi, "halkın elinde bayraklaşan" (2) ve "parti hareketinin düzeyini" (3) ortaya koyan bir programa sahip olması gerekir. Engels ekliyor: "Genel olarak bir partinin resmi programının, o partinin hareketlerinden çok daha az önemli olduğu doğrudur. Ama *yeni* bir program herkesin gözü önünde yükseklere çekilen bir bayrak gibidir ve herkes parti hakkında hükmünü buna göre verir." (4).

Tarihten Süzülüp Gelen

İşçi sınıfının ayrı bir politik programa sahip olması, onun, toplumun diğer sınıf ve katmanlarından ayrı, bağımsız çıkârları olması nesnelliğinden kaynaklanır. Program bu nesnelliğin bir ifadesidir ve işçi sınıfının tarihsel misyonunu somut olarak ortaya koyar. Kapitalist toplumun sömürülen ve ezilen sınıfı temel olan proletarya aynı zamanda toplumun tümünü sömürü ve ezgiden kurtarmadıkça, kendisini burjuvazinin sömürü ve ezgisinden kurtaramaz. Dolayısıyla işçi sınıfının çıkârları geniş emekçi yığınların çıkârlarıyla bağdaşır. Emekçi yığınlar bakımından ise, kapitalist sömürü ve ezgiden kurtulmanın biricik yolu gelecekteki çıkârlarını savunmaya hazırlanarak proletaryanın bakış açısını benimsemekten ve onun savaşımına bağlanmaktan geçer. Bu bağlamda işçi sınıfının sınıfsal programı, tarihsel olarak, tüm emekçilerin ve toplumun kurtuluş programıdır. İşçi sınıfının

---

(1) Lenin, *Partimizin Program Taslağı*, Aydınlık Sosyalist Dergi, Sayı 28, Sayfa 323
(2) *Seçilmiş Yazışmalar*, Moskova, 1965, S. 295, aktaran V. Aşanin, *Leninci Parti İlkeleri*, S. 12
(3) aynı yerde, s. 297
(4) Marks-Engels, *Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi*, Sol Yayınları, Sf. 61, altını Engels çizmiş

a) Açılım sayı 17. 1-Tez H. Kutlu, "Örgütlenme Üzerine" 'den

bağımsız politikası, bu misyonu, bu programı gerçekleştirme savaşımıdır. Program, işçi sınıfının bağımsız bir politik güç olarak politika sahnesinde yer almasının temelini oluşturur. Program, aynı zamanda, burjuvazinin egemenliğinden ideolojik düzeyde net bir kopuşu dile getirir.

İşçi sınıfının bağımsız bir politik programa sahip olması gereği bir kez belirlendikten sonra tutulması gereken halka, hangi göstergelerin hareket noktası olarak alınacağıdır: İşçi sınıfının kapitalist üretim biçiminde, bir sınıf olarak tuttuğu yerden ve bu yerin doğrudan bir sonucu olan sınıfsal çıkârlarından, amaçlarından ve tarihsel misyonundan mı hareket edilecek; yoksa bu nesnelliği ölü bir tarihsel gerçek olarak bir yana atıp, gerçekçilik adına sınıfın bugünkü bilinç düzeyi, onun güncel toplumsal psikolojisi mi temel alınacak? Bu ayrım, öncülük ile kuyrukçuluk arasındaki ayrımdır.

Marksizm-Leninizm, daha en başta bu sorun kârşısında net bir tavır alışla belirlenmiştir: "...sorun bir proleterin veya bütün proletaryanın şu anda kendi amacını nasıl *gördüğü* değildir. Sorun, *proletaryanın ne olduğu* ve bu *oluşun* kaçınılmaz sonucu olarak neyi yapmak zorunda olacağıdır. Proletaryanın amacı ve tarihsel eylemi, onun kendi hayat konumunda ve bir bütün olarak günümüzün burjuva toplumu düzeninde inkâr edilmez bir şekilde açıkça bellidir." (5).

Nesnellikten yana konulan bu açık ve bilimsel tavır, bir yandan hazırlanacak programın özünü belirlerken, öte yandan da partinin, işçi sınıfının bir adım önünde olmasını gerekli kılar.

Bu çerçevede program toplumsal gelişme süreçlerinin bilimsel bir genellemesidir. Programda hem partinin önüne koyduğu amaçlar, hem de bu amaçlara ulaşmayı olanaklı kılan görevler belirlenir. Öngörülen amaçlara ulaşmak ve belirtilen görevleri yerine getirmek için ne gibi nesnel olanaklar bulunduğuna işaret eder.

İşçi sınıfı partisi için hazırlanan ilk kapsamlı programatik belge Komünist Partisi Manifestosu'dur. Bu temel yapıtta bugün güncelliğini yitirmiş kimi saptamalar ve istemler de yer almakla birlikte, esas olarak bugün ve işçi sınıfı tarihsel misyonunu yerine getirene kadar her zaman geçerli olacak temel belirlemeler, ana ilkeler ve yönelimler somutlanmıştır. Bunları şöyle sıralayabiliriz:

"Şimdiye kadarki bütün toplumların tarihi, sınıf savaşımları tarihidir." (6).

"Burjuva sınıfın varlığının ve egemenliğinin esas koşulu sermayenin oluşması ve çoğalmasıdır; sermayenin koşulu ücretli emektir. Sanayiin, burjuvazinin elinde olmayarak teşvik ettiği ilerleyişi, emekçilerin rekabetten ileri gelen yalıtılmışlıklarının yerine birlikteliklerinden ileri gelen devrimci dayanışmalarını kor. Demek ki, modern sanayiin gelişmesi, burjuvazinin ayaklarının altından, bizzat ürünleri ona dayanarak ürettiği ve mülk edindiği temeli çeker alır. Şu halde, burjuvazinin ürettiği, her şeyden önce, kendi mezar kazıcılarıdır. Kendisinin devrilmesi ve proletaryanın zaferi aynı ölçüde kaçınılmazdır."(7).

"Komünistler öteki işçi sınıfı partilerinden yalnızca şunlarla ayrılırlar: 1. Farklı ülke proleterlerinin ulusal savaşımlarında, her türlü milliyetten bağımsız olarak, tüm proletaryanın ortak çıkârlarına işaret eder ve bunları öne sürerler. 2. İşçi sınıfının burjuvaziye kârşı savaşımının geçmek zorunda olduğu çeşitli gelişme aşamalarında her zaman ve her yerde, tüm hareketin çıkârlarını temsil ederler." (8).

"Komünistlerin acil hedefleri, bütün öteki proleter partilerininkiyle aynıdır: Proletaryanın bir sınıf olarak oluşması, burjuva egemenliğinin yıkılması, siyasal gücün proletarya tarafından ele geçirilmesi." (9).

"Kısacası komünistler her yerde mevcut toplumsal ve siyasal düzene kârşı her devrimci hareketi destekliyorlar." (10).

Bu temel yapıtta yer alan hiç bir cümle, hatta

Manifest

der

Kommunistischen Partei.

Veröffentlicht im Februar 1848.

Proletarier aller Länder vereinigt Euch!

London.

Gedruckt in der Office der „Bildungs-Gesellschaft für Arbeiter" von J. E. Burghard.

46, Liverpool Street, Bishopsgate.

---

(5) K.Marks-F. Engels, *Kutsal Aile*, Moskova, S.53, Aktaran, P.N. Fedoseyev, *Günümüz Dünyası ve Leninciliğin Sosyalist Devrim Teorisi.* Konuk Yayınları, S. 236-237

(6) K. Marks-F. Engels, *Komünist Partisi Manifestosu*, Marks-Engels, Seçme Yapıtlar 1, Sol Yayınları, S.132

(7) age, s. 146
(8) age, s. 145
(9) age, s.146
(10) age, s.168

hiç bir sözcük yersiz ya da rastgele kullanılmamıştır. Bunun bilinçli bir eylem olduğu, Marks'ın, Gotha ve Engels'in Erfurt Programlarına yaptıkları eleştiriler okunduğunda açıkça görülmektedir. Marks ve Engels, bu eleştirilerinde her sözcüğü, her kavramı tek tek süzgeçten geçirmişlerdir. Eşanlamlı gözükse bile, gereksiz yere farklı sözcükler kullanılmasına kârşı çıkmışlardır. Burada hem program metnine verilen önemi görüyoruz ve hem de bu metnin dilbilimi kurallarına varıncaya dek nasıl büyük bir titizlikle hazırlanması gerektiğini öğreniyoruz.

> **"Program, bizim temel görüşlerimizi formüle etmeli; acil politik görevlerimizi kesinlikle ortaya koymalı; ajitasyon eylemlerimizin alanını tayin edecek acil taleplerimizi (...) göstermelidir."**

Komünist Partisi Manifestosu kısa, açık ve özlü bir broşürdür. Bu da önemli bir noktadır. Engels, Erfurt Programı'nı eleştirirken, bu konuda şöyle diyor: "Bence program mümkün olduğu kadar kısa ve sınırları belli, açık seçik olmalıdır." (11) Ve ekliyor: "Oysa bir programda fazla şeylerin bulunması o programı zayıflatır." (12).

Komünist Partisi Manifestosu'nda, broşürün merkezinde yer alan düşüncelerden biri *proletarya enternasyonalizmi*dir. Bu ana vurgu Marks ve Engels'in tüm temel yapıtlarında da yer almaktadır. Marks ve Engels, proletarya enternasyonalizmi anlayışının programda mutlaka gerçek anlamiyla yer almasından yanaydılar. Gotha Programı'nın eleştirisinde Marks bunu açıkça belirtiyor:" Besbelli ki, işçi sınıfı mücadele edebilmek için *sınıf olarak* kendi ülkesinde örgütlenmelidir, ve her ülke ayrı ayrı bu sınıf mücadelesinin sahnesidir. İşte işçi sınıfının mücadelesi bu anlamda ulusal nitelik taşır, içerik açısından değil, ama Komünist Manifesto'nun da dediği gibi 'şekil bakımından' ulusal." (13).

Marks ve Engels'in temelini attıkları dünya görüşünün kilit noktalarından biri *proletarya diktatörlüğü*dür, proletaryanın egemen sınıf olarak örgütlenmesidir. Marks ve Engels, *Manifesto*'da şöyle yazıyorlardı: "proletarya siyasal egemenliğini, tüm sermayeyi burjuvaziden derece derece koparıp almak, bütün üretim araçlarını devletin, yani egemen sınıf olarak örgütlenmiş proletaryanın elinde merkezileştirmek için ve üretici güçlerin tamamını olabildiğince çabuk arttırmak için kullanacaktır." (14). Her ne kadar Kautsky gibi dönekler ve kimi Marksologlar, Marks'ın bu terimi yanlışlıkla, 'rastlantı' olarak kullandığını öne sürmüş olsalar ve bunun proletarya diktatörlüğü olmadığını söyleseler de, Marks'ın kendisi, 1852 yılında Weydemeyer'e gönderdiği ünlü mektupta şöyle diyordu:"...Ve bana gelince, modern toplumdaki sınıfların ya da bunlar arasındaki savaşımın varlığını keşfetmiş olma onuru bana ait değildir. Burjuva tarihçileri bu sınıf savaşımının tarihsel gelişimini, burjuva iktisatçılar da sınıfların ekonomik anatomisini benden çok önce açıklamışlardı. Benim yeni olarak yaptığım: 1. *Sınıfların varlığının* ancak *üretimin gelişimindeki belirli tarihsel evrelere* bağlı olduğunu; 2. Sınıf savaşımının zorunlu olarak *proletarya diktatörlüğüne* vardığını; 3. Bu diktatörlüğün kendisinin *bütün sınıfların ortadan kaldırılmasına* ve *sınıfsız bir topluma* geçişten başka bir şey olmadığını tanıtlamak olmuştur." (15).

Marks, ayrıca Gotha Programı'nın Eleştirisi'nde de bu noktaya değinir. "Kapitalist toplumla komünist toplum arasında, birinden ötekine devrim yoluyla geçiş dönemi girer. Buna bir siyasi geçiş dönemi tekabül eder ki, burada devlet *proletaryanın devrimci iktidarı*ndan başka bir şey olamaz." (16).

Konunun, hem işçi sınıfının ilk bağımsız politik programı sayılabilecek olan Manifesto'da yer alması, hem de Marks'ın Gotha Programı'nın eleştirisinde bu noktaya değinmesi, proletarya diktatörlüğünün komünist partisinin programında yer alması gereken temel ilkelerden biri olduğunu açık bir biçimde gösteriyor.

Son olarak, Manifesto'da devrimde öncülük konusunda ne söylendiğini de görelim: "Bugün burjuvazi ile kârşı kârşıya gelen bütün sınıflar içersinde yalnızca proletarya gerçekten devrimci bir sınıftır. Öteki sınıflar modern sanayi kârşısında erirler ve nihayet yok olurlar; proletarya ise onun özel ve temel ürünüdür." (17).

Lenin döneminde işçi sınıfının iktidar perspektifinin güncelleşmesiyle birlikte parti programı konusu daha da önem kazanıp somutlaştı. Lenin programla ilgili çalışmalarına 1895-1896 yıllarında sürgündeyken başlamış ve bu çalışmaların sonucu olarak 1899 yılında "Partimizin Program Taslağı" adlı yazıyı kaleme almıştır. Lenin, söz konusu yazıda, programın gerekliliğini ve acilliğini belirttikten sonra, Emeğin Kurtuluşu grubunun 1885 tarihli program taslağını ele alarak şunları söylemektedir:

"Taslak, diğer ülkelerde olduğu gibi Rusya'da da sosyalizm için bağımsız olarak savaşabilme yeteneğine sahip tek sınıf olarak işçi sınıfını, 'sanayi proletaryası'nı göstermektedir. Bu sınıfın amacını da ortaya koymaktadır: 'Bütün üretim araçlarının toplum mülkiyetine geçirilmesi', 'meta üretimine son verilmesi' ve 'bu üretimin yerini yeni bir toplumsal üretim sisteminin alması'. Taslak, 'toplumsal ilişkilerin yeniden düzenlenme-

(11) Marks-Engels, *Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi*, Sol Yayınları, S.98
(12) Marks-Engels, *aynı yer*, S.99
(13) Marks-Engels, *aynı yer*, s. 36
(14) Marks-Engels, *Komünist Partisi Manifestosu*, age, s.153

(15) Marks-Engels, *Seçme Yapıtlar* 1, Sol Yayınları, s. 637
(16) Marks-Engels, *Gotha ve Erfurt Programlarının Eleştirisi*, Sol Yayınları, s. 44
(17) Marks-Engels, *Komünist Partisi Manifestosu*, agy, s. 143

si için', 'kaçınılmaz ilk şartın', 'siyasi iktidarın işçi sınıfı tarafından ele geçirilmesi' olduğunu belirtmekte; proletaryanın enternasyonal dayanışmasını ve 'her ülkenin sosyal demokratlarının programlarında, kendi özel şartlarına bağlı olarak, farklılıklar' olması gerektiğini ortaya koymakta; Rusya'nın bir özelliği olarak 'gelişmekte olan kapitalizm ve can çekişen ataerkil ekonomi gibi ikili bir boyunduruk altında, emekçi halk kitlelerinin acı çektiği'ni belirtmekte; Rus devrimci hareketi ile 'en hassas, en hareketli ve en gelişmiş yeni bir sınıfın, sanayi proletaryasının' (gelişen kapitalizmin güçleri tarafından) yaratılması süreci arasındaki bağıntıyı göstermekte; 'devrimci bir işçi sınıfı partisinin' kurulmasının gerekli olduğuna işaret etmekte ve 'bunun ilk siyasi görevinin mutlakiyeti yıkmak' olduğunu belirtmekte; siyasi mücadelenin araçlarını göstermekte ve bunun temel taleplerini kesin ve açık bir şekilde anlatmaktadır. Kanımızca bu unsurların hepsi, bir sosyal demokrat işçi sınıfı partisi programı için mutlaka gereklidir". (18).

Lenin aynı yazıda program konusundaki kendi görüşlerini de çok net bir biçimde şöyle formüle etmiştir:

"Öyleyse, kanımızca, şu hususlar Rus Sosyal Demokrat İşçi Sınıfı Partisi'nin programının ana unsurları olmalıdır: 1. Rusya'nın ekonomik gelişmesinin temel özelliklerini belirten bir açıklama; 2. Kapitalizmin kaçınılmaz sonuçlarını belirten bir açıklama; yoksulluğun artması ve işçilerin gittikçe artan öfkeleri; 3. Hareketimizin temel unsuru olarak, proletaryanın sınıf mücadelesini belirten bir açıklama; 4. Sosyal demokrat işçi sınıfı hareketinin nihai amaçlarını -bu amaçlara varmak için siyasi iktidarı kazanma mücadelesini- ve hareketin enternasyonal niteliğini belirten bir açıklama; 5. Sınıf mücadelesinin özünde siyasi bir nitelik taşıdığını belirten bir açıklama; 6. Halkın haklarından yoksun olmasını ve ezilmesini sağlayan ve sömürüyü himaye eden Rus mutlakiyetinin işçi sınıfı hareketi için en büyük engel olduğunu ve dolayısıyla toplumsal gelişimin sağlanması için siyasi özgürlüğün kazanılmasının Parti'nin en acil görevi olduğunu belirten bir açıklama; 7. Partinin otokrasiye kârşı mücadele eden ve hükümetimizin demagojik entrikalarıyla savaşan bütün partileri ve kesimleri destekleyeceğini belirten bir açıklama; 8. Temel demokratik taleplerin tek tek sıralanması; ve ardından 9. İşçi sınıfı yararına öne sürülen talepler; ve 10. Köylülük yararına öne sürülen talepler ve bu taleplerin genel niteliklerinin açıklanması." (19).

Lenin bu ayrıntılı değerlendirmeyi şöyle genelliyor: "Program bizim temel görüşlerimizi formüle etmeli; acil politik görevlerimizi kesinlikle ortaya koymalı; ajitasyon eylemlerimizin alanını tayin edecek acil taleplerimizi... göstermelidir". (20). Bu acil taleplerle ilgili olarak da Lenin şunları söylüyor: "Demek oluyor ki programın bu bölümü hazırlanırken iki tip aşırılıktan kaçınmaya gayret etmeleyiz: Bir yandan *tüm* işçi sınıfı için büyük önem taşıyan hiç bir temel talebi ihmal etmemeli; öte yandan programı lüzumsuz yere dolduracak ufak ayrıntılara girmemeliyiz." (21).

Programda mutlak yer alması gereken noktaları belirtirken, Lenin, programda bulunmaması gereken şeylere de değiniyor: "(otokrasiyle mücadele eden diğer savaşçılara kârşı tutumuz gibi prensiple ilgili en önemil sorunlar hariç olmak üzere) Taktik sorunlar programda yer almamalıdır". (22). Çünkü programda ayrıntılara girmek partinin elini kolunu



bağlamak demektir.

Marksizm-Leninizm'in bu temel programatik tespitlerinden bu yana çok zaman geçti. Ana ilkeler geçerliliğini korumakla birlikte, bu ilkelerin yanına kimi eklemeler yapmak da zorunlu duruma geldi. Sosyalizm, o günden bugüne, önce tek ülkede, sonra da dünya çapında bir sistem olarak yaşayan bir gerçeklik oldu. İlk sosyalist devrimin zafere ulaşmasıyla yeni bir nitelikle boy atan ulusal kurtuluş savaşları, sosyalist sistemin kurulmasının ardından emperyalizmin klasik sömürgeci-

(18) Lenin, *Partimizin Program Taslağı*, agy, s.324
(19) V.I.Lenin, *Partimizin Program Taslağı*, agy, s. 338
(20) V.I.Lenin, *agy*, s. 323

(21) V.I.Lenin, *agy*, s. 329-330
(22) V.I.Lenin, *agy*, s.328

lik sisteminin çözülüşüne yol açtı. Sosyalist ülkeler, kapitalist ülkeler işçi sınıfı hareketi ve ulusal kurtuluş hareketleri bileşenlerinden oluşan dünya devrimci süreci, emperyalist-kapitalist sistemin dünya ölçüsündeki mutlak egemenliğine son verdi. Dünya devrim sürecinin bileşenleri arasındaki dayanışma, proletarya enternasyonalizminin daha etkin ve üst biçimlerde kendini göstermesine zemin oluşturdu. Ulusal bağımsızlığına yeni kavuşmuş ülkelerin oluşturduğu Bağlantısızlar Hareketi uluslararası arenada etkin ve saygın bir güç olarak yerini aldı. Bu büyük deneyimler boyunca, komünistlerin programatik ilkelerinin doğruluğu kanıtlandı. Böylelikle bu konudaki ilkesel bilimsel öngörüler birer yasallık düzeyine yükseldi. Öte yandan, sosyalist sistemin bir



gerçeklik haline gelmesi, işçi sınıfının taleplerinin somutlaştırılmasını kolaylaştırdı. Soyutlamaların yerini somut göstergeler aldı. Bunun yanı sıra reel sosyalizmin etkilerinin doğrudan bir sonucu olarak, kapitalist ülkelerde, tekelci burjuvazinin sınırlı da olsa reformcu politikalar izlemek zorunda kalması, sosyalizmden planlama gibi kimi ekonomik araçları -kendi çıkârlarına uygulama temelinde- ödünç alması, bu tür reformların derinleştirilmesiyle sistemin sosyalizme "dönüşebileceği" yolundaki reformist aldanmaları güçlendirdi. Bu durum komünist partilerinin saflarında reformizmin boy verme tehlikesini arttırdı. Bu tehlikeye kârşı kârarlı bir savaşım yürütme gereği daha da belirginleşti.

İnsanlık tarihi faşizm belasını tanıdı. Toplumsal yaşamın her alanında köklü geri gidişler ve kazanılmış mevziilerin yitirilmesi anlamına gelen bu devlet tipi, komünist partilerinin programlarının acil politik görevler bölümünde kimi değişiklikler yapılmasını gerekli kıldı, cephe anlayışına temel oldu.

Kapitalist sistem içinde tekellerin egemenliklerinin kesinlik kazanması kapitalist sisteme kârşı verilen savaşımın anti-tekel bir biçim almasına neden oldu. Tekellerin devletle bütünleşmesi ve devletle bütünleşmiş tekelci kapitalizm biçimini almasıyla devletin kapitalist düzendeki rolü daha da somutlandı, tekellere kârşı atılan her adım doğrudan kapitalist devleti kârşısında bulur oldu. Uluslarötesi tekellerin emperyalist-kapitalist sistem içinde egemen konumlara gelmesi, işçi sınıfı savaşımının enternasyonal kârakterini daha net bir biçimde ortaya koydu, komünist partilerinin enternasyonalist dayanışmalarının düzeyinin yükseltilmesini gerekli kıldı.

Kapitalist-emperyalist sistemdeki bu değişikliklerin sonucu olarak, işçi sınıfının yapısında da önemli değişiklikler oldu. Bir yandan yeni yeni katmanları da giderek işçi sınıfının saflarına katılmasıyla, işçi sınıfının sayısında önemli artışlar oldu. Bilimsel-teknik devrimin de etkileriyle işçi sınıfının entellektüel düzeyi gelişti. Böylelikle bir yandan işçi sınıfının kapitalist toplumdaki yeri ve rolü hızla büyür ve potansiyel gücü çoğalırken, bir yandan da sınıf içindeki ayrışmalar daha belirgin hale geldi, işçi sınıfının değişik katmanlarının farklılaşması gözlendi. Bu durumda tüm sınıfın ortak programatik taleplerinin saptanması çok daha özenli bir çabayı gerektirir oldu.

Kapitalist-emperyalist sistem içinde emperyalist odaklar arası çelişkiler keskinliğini sürdürürken ve yeni sömürgeci paylaşım sürecinde belirgin bir biçimde dışa vururken A.B.D. emperyalizmi başat konumunu korudu. Yanı sıra kapitalist-emperyalist sistem içinde entegrasyonun (bütünleşmenin) boyutları büyüdü. Bu ekonomik, politik ve askersel entegrasyonun örgütleri olan IMF, OECD, Dünya Bankası, AET, NATO vb. gibi birliklerin sistem içinde oynadıkları rol arttı. Kapitalist-emperyalist sistem içinde eşitsiz gelişme yasası uyarınca serpilip boy atan ve kimi ortak özellikler taşıyan, kapitalizmin orta düzeyde geliştiği bir grup ülke ortaya çıktı. Bu ülkelerde emperyalizme bağımlı, devlet tekelci kapitalizmi çizgileri belirdi. Öte yandan uluslararası ilişkiler, bilimsel-teknik devrimin de gelişmesinin katkılarıyla, bilimsel-kültürel, iletişimsel vb. her alanda büyük bir gelişme gösterdi. Deyim yerindeyse dünya çok küçüldü. Buna bağlı olarak, komünist partisi programındaki, mücadelenin uluslararası yanıyla ilgili bölümün önemi arttı. Bu durum, somut olarak, komünist partisi programında dünyadaki gelişmelerin analizine daha çok yer ayrılmasını, bugün için de barış savaşımının ortak uluslararası görev olarak her komünist partisinin programında önemli bir yer tutmasını zorunlu kıldı. Öte yandan azami kâr yasasıyla hareket eden tekellerin bilimsel-teknik devrimin sonuçlarından insanlığın çıkârlarını göz ardı ederek yararlanma anlayışı sonucu ortaya çıkan ve günümüzde ağırlıklı biçimde kendini hissettiren çevre sorunları

(ekolojik sorunlar) da komünist partisi programlarında çözüm aranan sorunlar arasına girdi. Dünyada artan açlık, gelişmekte olan ülkelerin yeni-sömürgeciliğe bağlı olarak gün günden artan dış borçları vb. sorunlar da komünistlerin uğrunda mücadele ettikleri savaşsız ve sömürüsüz bir dünya idealinin çözüm bekleyen sorunlar yumağına katıldı.

Bu saptamalardan sonra, artık sanırız bu bölümün bir özetini çıkârabilir ve komünist partisinin programı konusunda genel teorik bir çerçeve çizebiliriz.

Bu programda, birinci olarak, temel Marksist ilke ve görüşlere yer verilmelidir: Materyalist tarih anlayışımız, kapitalizmin genel gelişme yasallıkları, bu yasallıkların toplumsal sonuçları, sınıfsız toplumun kurulmasının zorunluluğu ve kaçınılmazlığı, proletarya diktatörlüğünün gerekliliği, işçi sınıfının tarihsel misyonu, onun toplumsal mücadeledik öncü rolü, proletarya enternasyonalizmi kısaca ortaya konmalıdır. İkinci olarak, *dünyanın ve bu dünya içinde ülkenin analizine* yer verilmelidir. Dünyadaki gelişmenin temel özellikleri, barış savaşına, ekolojik vb. sorunlar, bu dünyada ülkenin tuttuğu yer, ülkede sınıfların kârşılıklı yeralımı, ülkenin özgül özellikleri ve sosyo-ekonomik gelişmesi ele alınmalıdır. Üçüncü olarak, Parti'nin önünde duran *acil politik göreve* yer verilmelidir: Partinin önündeki stratejik hedef, içinde bulunulan stratejik aşama belirlenmeli, hangi iktidarın yıkılacağı, nasıl bir iktidar kurulmasının hedeflendiği vurgulanmalı, bu aşamada gerçekleştirilecek temel istemler sıralanmalıdır. Dördüncü ve son olarak da, *mücadelenin araç ve yöntemlerine* yer verilmelidir: Parti'nin öncü örgüt olması, kurulması gereken bağlaşıklıklar, ülke düzeyinde mücadele araç ve yöntemleri belirtilmedir.

Bu çerçevede, gözden kaçırılmaması gereken bir kaç nokta daha var: Yığınların toplumsal psikolojisiyle ve bunun somut göstergesi olan verili güçler oranıyla ilgili belirlemeler politik taktiklerle bağlı olmalı ve dolayısıyla programda yer almamalıdır. Programda kullanılacak her sözcük özenle seçilmeli, rastgele kullanımlardan kaçınılmalıdır. Tek sözle "Program, *bir partinin amaçladığı ve uğrunda savaştığı şeylerin* kısa, açık ve özlü bir anlatımı" (23) olmalıdır.

Şimdi TBKP program taslağını bu çerçeve ve ölçülere göre incelemeye geçebiliriz.

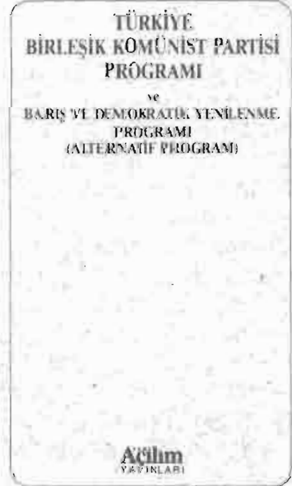
İncir Yaprağını Atan Reformizm

A) Giriş ve temel belirlemeler

Öncelikle şuna işaret etmek gerekir ki, TBKP program taslağı 70 sayfası içinde kimi doğru saptamalara yer vermekle birlikte bunların mantıksal sonuçlarını dışlayarak, bunlara uygun yol ve yöntemler önermeyerek, bu doğru saptamaların da özünü boşaltıyor. Eklektik kârakteriyle bu program, kimi komünistlere arandığında bulunacak ve "savunulacak" tutamaklar sağlayabilir. Ancak biz bu eleştirimizde programdaki ana fikri, bununla bağlı analizleri ve çözüm yol ve yöntemlerini ele alacağız. Dolayısıyla TBKP programını savunan ya da değerlendiren çevrelerin öncelikle, programda saptadığımız bu ana mantığın doğruluğunu ortaya koymaları, bunu da programdan cımbızla çekilmiş alıntılar yoluyla değil, genel doğrultusu itibarıyla yapmaları gerekecektir.

Komünist partisi, proletaryanın devrimci misyonunun örgütüdür. Kendi varlık nedenini inkâr etmedikçe, iktidarı amaçlamayan bir strateji izleyemez.

Programın giriş bölümünde, TBKP, önünde gördüğü stratejik aşamanın amacını, bunun programını, bu programın ana hedeflerini, bu hedeflere ulaşacak güçleri belirtiyor. Ardından ülkenin temel sorunlarının çözüme kavuşturulabilmesi açısından sosyalizmin zorunluluğuna, kapitalizmden sosyalizme devrimci bir süreçle geçilebileceğine işaret ediyor. Bu sürecin demokratik yolla sağlanmasını öngörüyor. Görevini ise, halkımızın ezici çoğunluğunun çıkârlarını, Türkiye'nin ve insanlığın çıkârlarını emperyalizmin, başta Amerikan emperyalizminin, uluslarötesi tekellerin ve egemen burjuvazinin gerici ve militarist politikasına kârşı savunmak olarak koyuyor. Programın izleyen sayfaları bu bakış açısının dayandırıldığı analizleri ve bunların mantıki sonuçlarını sergiliyor. Bu analizleri ele almadan önce, bu genel sunuşu daha bir yakından irdelemek yerinde olacaktır.


TÜRKİYE
BİRLEŞİK KOMÜNİST PARTİSİ
PROGRAMI
ve
BARIŞ VE DEMOKRATİK YENİLENME
PROGRAMI
(ALTERNATİF PROGRAM)

"Programımız, 80'li yıllarda ülkede ve dünyada oluşan kârmaşık durumda barış sorununun yeni boyutunu, demokrasi sorununun yeni önemini göz önünde tutarak, içinde bulunduğumuz stratejik aşamanın amacını, devrimin koşullarını hazırlamaya hizmet edecek olan bir amaç, Barış ve Demokratik Yenilenme olarak saptıyor. Parti stratejik çizgisini, barışın korunmasına katkı, Türkiye'yi Amerikan emperyalizminin çatışma politikasının aracı olmaktan kurtarma ve demokrasiyi kazanma olarak belirliyor.

"TBKP, içinde bulunduğumuz aşamada Barış ve Demokratik Yenilenme programının yaşama geçmesini, barış ve demokratik yenilenme güçlerinin bu programı temel alan hükümetinin kurulmasını, bunlar için mücadeleyi amaçlıyor. Bu amaç,

(23) V.I.Lenin, *Tüm Yapıtları*, cilt 6, s. 398

sol güçlerin etkin katkısıyla, demokratik güçlerin işbirliğiyle, işçi sınıfı ve halkın yığınsal mücadelesiyle gerçekleşebilir.

"Programımız ülkemizin temel sorunlarının kalıcı çözüme kavuşmasının ancak sosyalizme geçilmesiyle sağlanabileceğini belirttikten sonra, kapitalizmden sosyalizme ancak devrimci bir süreçle geçilebileceğini saptıyor. Devrime yaklaşma biçiminin demokratik yolla, yani geniş demokratik bağlaşıklık sistemiyle, çoğunluğun kazanılmasıyla, politik demokrasi zemininde köklü dönüşümler için mücadele yoluyla gerçekleştirilmesini, işçi sınıfı ve emekçilerin iktidarına yönelen devrimci geçiş sürecinin demokrasiyi koruma ve güçlendirme yoluyla ilerletilmesini öngörüyor...

"Türkiye işçi sınıfının birleşik partisi TBKP, halkımızın ezici çoğunluğunun -işçi, köylü, aydın ve diğer emekçilerin, Kürt halkının, gençlik ve kadınların- çıkârlarını, Türkiye'nin ve insanlığın çıkârlarını, emperyalizmin, başta ABD emperyalizminin, uluslarötesi tekellerin ve egemen burjuvazinin gerici ve militarist politikasına kârşı savunmayı görev bilir." (24).

Komünist partisi, işçi sınıfının en üst örgütlenme biçimi olarak, onun çıkârlarını politik düzlemde, iktidarla bağlı olarak savunan ve gerçekleştiren örgüttür. Onun, tarihsel misyonunu yerine getirebilmesini sağlayacak biricik araçtır.

Öngörülen stratejik aşamada amacın Barış ve Demokratik Yenilenme (Bundan böyle BDY olarak alınacak) olarak saptanmasının nedeni,"80'li yıllarda ülkede ve dünyada oluşan kârmaşık durumda, barış sorununun yeni boyutu, de-mokrasi sorununun yeni önemi" biçiminde açıklanıyor ve ekleniyor: Bu amaç "Devrimin koşullarını hazırlamaya hizmet edecek"tir. Bu amacın hedefleri: 1) Barışın korunmasına katkı; 2) Türkiye'yi Amerikan emperyalizminin çatışma politikasının aracı olmaktan kurtarma ve 3) Demokrasiyi kazanmaktır.

Herşeyden önce şu ortaya çıkıyor: TBKP önüne ivedi bir siyasal görev olarak siyasal iktidarın ele geçirilmesini, tekellerin iktidarını devirip işçi ve emekçi yığınların iktidarını oluşturmayı koymuyor. TBKP politik stratejisinde düzeninin sınırlarını aşmayı öngörmüyor, genel çizgisini 'barış ve demokratik yenilenme' olarak saptıyor. Bu saptama uyarınca siyasal iktidarda *sınıfsal* bir değişiklik olmaksızın salt yeni bir hükümet bileşimi içinde barışa katkıda bulunabileceğini, Türkiye'nin ABD emperyalizminin çatışma politikasının aracı olmaktan kurtarılabileceğini ve demokrasinin kazanılabileceğini ileri sürüyor. İktidarın sınıf yapısını kökten değiştirmeden, yani ülkemizin emperyalizme bağımlılığına son vermeden, emperyalizmle bağlaşmış finans oligarşicsinin egemenliğini yıkmadan, kapitalizmi aşmadan bu amaçlara ulaşılabileceğini öne sürmek ne anlama geliyor? Bu, düpedüz boş hayaller yaymaktır. İktidarın işçi ve emekçi yığınların eline geçmesi, bu devrimci iktidarın emperyalizme ve tekellere kârşı köklü adımlar atması ve sosyalizme yönelmesi olarak yorumlanmadıkça "demokrasiyi kazanmak" sözü bir aldatmacadan öteye gidemez.

TBKP 80'li yıllarda barış sorununun yeni boyutlar, demokrasi sorununun yeni bir önem kazandığını öne sürerek proletaryanın programını bu çerçevede belirlemeye girişiyor. Kavramları sınıfsal içeriklerinden kopararak kullanmak nedense kimi komünistler arasında bir modaya dönüştü. 80'li yıllarda barış sorununda ne gibi bir yeni değişiklik oldu? Sorun, nükleer silahlar, nükleer savaş tehlikesi, bu tehlikeye kârşı savaşım ise, bu durum II. Dünya Savaşı sonrasından beri süregelmiyor mu? Komünistler bu "yeni" koşullarda barış mücadelesini yıllardan beri sürdürmüyorlar mı? Nükleer silahsızlanma için SALT I ve SALT II anlaşmaları kimlerin çabalarıyla nasıl imzalandı? Helsinki Nihai Senedi'nin imzalanması ve uygulanması için kimler ne amaçla mücadele verdi? Bu çerçevede yeni boyut nerede? Demokrasi, 80'li yıllarda artık sınıflarüstü bir nitelik mi kazandı? Devrim ve sosyalizm amacını gölgeleyecek bir önemi nasıl edindi? Sakın sorun 12 Eylül'ün saldırısı kârşısında yılgınlığa düşen ve "yenilik" adına Marksizm-Leninizm'den vazgeçen kimi komünistlerin burjuva eskipüskülerini yüceltmesinden kaynaklanmasın? Komünist partisi, proletaryanın siyasal partisidir, proletaryanın devrimci misyonunun örgütüdür. Kendi varlık nedenini inkâr etmedikçe iktidarı amaçlamayan bir strateji izleyemez.

Burada tekrarlama pahasına da olsa Lenin'in 1919 yılında Komünist Enternasyonal'in I. Kongresi'nde "demokrasi konusu" tartışılırken sunduğu tezlerden bir kaç cümle aktarmak yerinde olacaktır:

"Tüm ülkelerde proleter devrimci hareketin büyümesi, sömürücülerin egemenliğinin savunulmasına hizmet edebilecek felsefi-siyasal kanıtlar bulabilmek için burjuvazinin ve onun işçi örgütleri içinde sahip olduğu ajanların yoğun çabalarına yol açıyor. Diktatörlüğün mahkum edilip demokrasinin savunulması bu kanıtlar arasında yer alıyor...

"Önce bu kanıt sınıf sorununa açıklık getirmeksizin 'genel olarak demokrasi' ve 'genel olarak diktatörlük' kavramlarına dayanıyor. Sorunu sınıflar sorunu dışında, sözümona ulusun bütününü göz önünde bulundurarak ortaya koymak, sosyalizmin temel öğretisiyle, yani burjuvazinin kampına geçmiş sosyalistlerce lafta kabul edilip, işte unutulan sınıf mücadeleleri öğretisiyle alay etmek demektir. Çünkü hiç bir uygar ülkede, hiç bir kapitalist ülkede, genel olarak demokrasi yoktur: Varolan yalnızca burjuva demokrasidir...

"Tüm ülkelerin sosyalistleri, kitaplarında, broşürlerinde, kongre kârarlarında, propaganda konuşmalarında, halka, bu burjuva devrimlerinin sınıf kârakterlerini binlerce kez açıklamışlardır. Bu

(24) s. 6-7

nedenle 'genel olarak diktatörlük' üzerine söylevler yoluyla burjuva demokrasisinin bugünkü bu savunuluşu 'genel olarak diktatörlük'ü mahkum etmek gerekçesiyle proletarya diktatörlüğüne kârşı bu çığlıkların ve haykırışların tümü, sosyalizme gerçek bir ihanetten, burjuvazi çıkârına belirgin bir saptırmadan, proletaryanın proleter devrimi yapma hakkının bir inkârından başka bir şey değildir. Bu, burjuva reformizmini savunmaktır..."

TBKP, bu barış ve demokrasi amacı için demokratik güçlerin işbirliğini, sol güçlerin etkin katkısını, işçi sınıfı ve halkın yığınsal mücadelesini seferber etmeye kalkıyor. Burada işçi sınıfının öncülüğünden hiç söz edilmiyor. Daha da önemlisi, bu, başta işçi sınıfı hareketi olmak üzere tüm toplumsal muhalefeti, iktidarda bir sınıfsal değişiklik öngörülmediğine göre, finans oligarşinin, tekellerin "tercih edilir" bir politikasının peşine takmaya yeltenmektir. İşçi sınıfı ve emekçi halkı tekellerin yedeği haline getirme istemidir. İşçi sınıfının mücadelesine ihanet etmek demektir.



Lenin, Moskova'da Kremlin'de toplanan Komünist Enternasyonal'in I.Kongresi'nde. Solunda Eberlein,sağında Platten

Programın bu önemli sunuş bölümünde, TBKP, sosyalizme geçişi nasıl anladığını somutluyor. Bu geçişin, "politik demokrasi" zemininde gerçekleştirileceğini söylüyor. Bu, açıkça söylenmese de, parlamenter yol demek oluyor. TBKP, önce iktidarı değiştirmeden demokratik bir parlamento oluşturacak, sonra da bu zeminde ilerleyen bir süreçle çoğunluğu kazanarak sosyalizme geçecek. Bilindiği gibi, sosyalizme parlamenter yolla geçiş anlayışı, barışçıl geçişin parlamenter yolla özdeşleştirilmesi ve abartılması sağ sapmanın en belirgin özelliklerinden birisidir. Bu konuya, daha sonra, mücadele araç ve yöntemleri bölümünde ayrıntılı bir biçimde döneceğiz.

TBKP kendi görevini de, halkımızın ezici çoğunluğunun, Türkiye'nin ve insanlığın çıkârlarını savunmak olarak tanımlıyor. Komünist partisi işçi sınıfının, emekçilerin çıkârlarını savunan tek örgüt ya da bunlardan herhangi biri değildir. Sendikalar, yardım dernekleri vb. gibi çok çeşitli örgütler de işçi sınıfının çıkârlarını savunurlar. Komünist partisi, işçi sınıfının en üst örgütlenme biçimi olarak, onun çıkârlarını politik düzlemde, iktidarla bağlı olarak savunan ve gerçekleştiren örgüttür. Onun, tarihsel misyonunu yerine getirebilmesini sağlayacak biricik araçtır. Bu nedenle, komünist partisinin görevi yalnızca halkın çıkârlarını savunmak olarak konulamaz. Komünist partisi aynı zamanda burjuvaziden köklü bir ideolojik kopuşu da ifade eder. Bunların açıkça belirtilmemesi, dahası tersinin ileri sürülmemesi, örgüt anlayışını ve politik mücadele anlayışını muğlaklaştırır. TBKP programı bu alanda popülizme ve ekonomizme yönelmiştir.

Parti programının giriş bölümünde, esasında temel Marksist görüş ve ilkelerin belirtilmesi gerekirken, TBKP programında bunu göremiyoruz. Tarihsel materyalist bakış açımızla, kapitalizmin genel işleyiş yasaları ve bunların toplumsal sonuçlarıyla, kapitalizmin kaçınılmaz sonuyla ve sınıfsız toplumun kurulması zorunluluğuyla, bu bağlamda işçi sınıfının tarihsel misyonunun tanımlanmasıyla, proletarya enternasyonalizmiyle, işçi sınıfının mücadelesi ve toplumdaki öncülüğüyle ilgili temel ilkelere rastlanmıyor. Bu ana eksiklik işçi sınıfının ideolojik bağımsızlığının ve kendi ideolojisinin parti programında somutlanmasını engelliyor. İdeolojik kopuşu gizliyor. Öte yandan tüm bu temel belirlemeler aynı zamanda komünist partilerinin bilimsel temellere dayandıklarını, en ileri teoriyle donanmış olduklarını kanıtlayan noktalardır. TBKP programının giriş bölümünde bu görüşlere yer verilmeyişi, programın dayandığı temellerin bilimselliğini tartışma gündemine getiriyor.

B) TBKP Program Taslağı ve günümüz dünyası

Toplumsal gelişmeyle ilgili baş çelişkiyi politikalar arasındaki bir çelişki olarak belirlemek, bir komünist partisinin yalnızca olguyu saptamakla kalması, onun özüne inmemesi demektir.

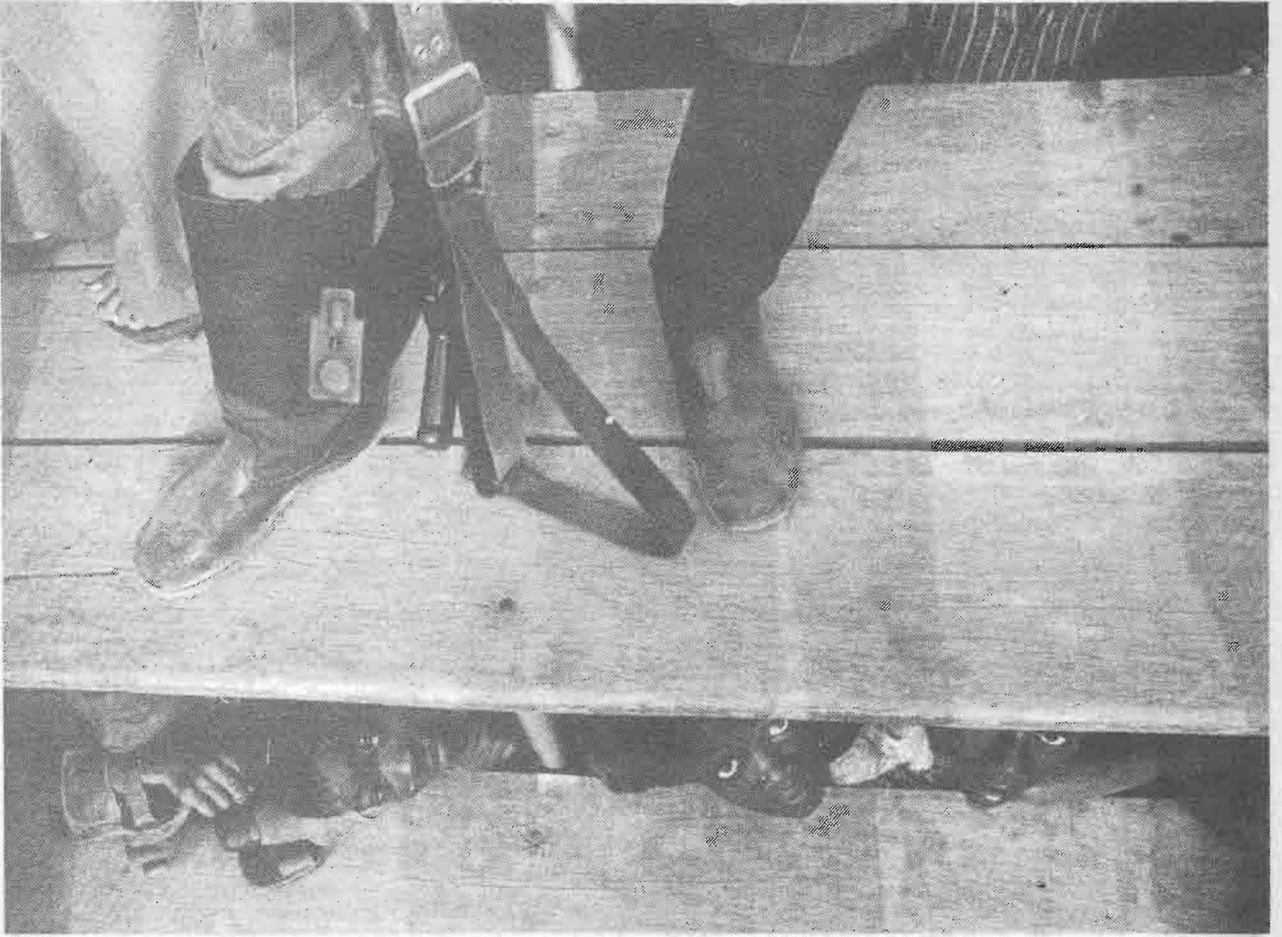
Önce programın dünyadaki gelişmeleri nasıl algıladığına bakalım:

"Toplumsal ilerlemelenin ve dünya halklarının ulusal çıkârlarının önündeki temel engel emperyalizmin saldırgan ve militarist politikalarıdır." (25).

"Tekellerin kâr hırsı global sorunları keskinleştirmektedir." (26).

"Nükleer silahlanma ve çatışma politikası A.B.D. emperyalizminin, emperyalist ülkelerdeki

(25) s.13
(26) s.14



Bir çift postal, delikli demirin soğukluğu ve korkulu çocuk gözleri...Rengi, ırkı, ulusu olmayan kapitalizmin içkin bir özelliği olan militarizmin evrensel yüzü...

askersel-sınai kompleksinin politikasıdır... Varlığını nükleer silahlanmadan daha fazla kâr elde etmeye, dünya çapında A.B.D.'nin ekonomik, politik ve askeri egemenliğini kurmaya bağlamış olan bu güç, emperyalizmin, başta A.B.D. emperyalizminin saldırganlık politikasının günümüzde başlıca itici gücüdür.

"Buna kârşılık, barışı koruma ve silahsızlanma politikası tüm sağduyu sahibi ve gerçekçi güçlerin politikasıdır." (27).

"Barıştan yana olan güçlerin, politik, ideolojik, ulusal ve dinsel ayrılıkların yanısıra, sınıf sınırlarını da aşan nesnel bir çıkâr birliği vardır. Nükleer bir savaş tehlikesi ancak tüm sağduyu sahibi ve gerçekçi güçlerin dünya çapında bir barış koalisyonuyla önlenebilir. " (28).

"Kapitalist ülkelerdeki barış hareketi günümüzde yeni bir yığınsallık ve uzlaşmaz sınıf kârşıtların da bia araya getiren yeni bir genişlik, yeni bir nitelik ve süreklilik kazanmıştır." (29).

"İnsanlığın varlık-yokluk sorunu çevresinde, emperyalizmin en saldırgan ve gerici güçlerinin politikasıyla barıştan yana olan insanlık arasındaki çelişki, günümüzde öne çıkan başlıca politik çelişkidir. Bu çelişki çağımızın temel çelişkisi olan sosyalizm ile emperyalizm arasındaki çelişkinin gelişme biçimini belirlemektedir." (30).

Öncelikle bir kârışıklığa değinelim. Saldırgan ve militarist politikalar kimin politikalarıdır? Tüm emperyalizmin mi, yoksa onun en gerici kesiminin mi? Bu konuda her iki deyişe de pek çok kez -hatta kimi zaman aynı cümlede- rastlanıyor. Öyle veya böyle olması TBKP'ye göre önemsiz mi, yoksa programı hazırlayanlar bu konuda anlaşamamış olduklarından böyle anlamsız bir uzlaşmaya mı gitmişlerdir? Her iki durumda da ortaya çok önemli bir sorun çıkıyor. Toplumsal ilerlemenin önünde duran esas engel belirlenememiş oluyor. Bu noktayı, programı hazırlayanların kendi mantıkları içinde bir tutarsızlık olarak not edip geçiyoruz.

Programda militarizm ve saldırganlık bir politika olarak ele alınıyor. Militarizm, kapitalizm ve emperyalizmin özünde yer alan bir niteliktir. Militarizm, sınıflı toplumda egemen sömürücü sınıfların iç ve dış politik çıkârlarını hakim kılmaya çalıştığı gerici, saldırgan erk ve örgütlenme

(27) s.9
(28) s. 10
(29) s. 10

(30) s. 10

sistemidir. Tüm sömürüye dayalı düzenlerin en üst ve en son basamağı olan emperyalizmde militarizm son derece büyük bir belirginlik kazanmış, Lenin buna "modern militarizm" adını vermiştir, "modern militarizm, kapitalizmin bir sonucudur", diye yazmıştır: "Her iki biçimi içinde kapitalizmin yaşamının bir dışavurumudur, askeri erk olarak kapitalist devletin dış çatışmalarında kullandığı askersel güç olarak [dışa doğru militarizm] ve egemen sınıfların elinde işçi sınıf hareketinin (ekonomik-politik) baskı altında tutulması için bir silah olarak [içe doğru militarizm]" (31). Her niteliğin değişmeyen bir özü, genişleyip değişebilen ama temel noktaları saklı kalan bir içeriği ve çeşitli biçimleri vardır. Bir niteliğin özü değişiyorsa, o nitelik artık eski nitelik olmaktan çıkâr. Militarizm de kapitalist-emperyalist sistemin özünde yer aldığına göre, militarizmi içermeyen bir nitelik de artık emperyalizm olmaz. Bu anlamda emperyalizmin militarist olmayan bir politikasından söz etmek teorik olarak anlam taşımıyor. Emperyalizm varoldukça militarizm ve saldırganlık varolacaktır.

Bir başka önemli nokta, barış hareketinin günümüzde uzlaşmaz sınıf kârşıtlarını da bir araya getiren yeni bir nitelik kazandığı saptamasıdır. Teorik olarak kârşıtlar çelişen yanlardan her biridir. kârşıt kavramının genel ve soyut bir içeriği yoktur. Bu kavram ancak bir süreci diğerinden soyutlayıp özel olarak incelediğimizde somut bir içerik kazanır. Bu temel yasayı barış savaşımına uyguladığımızda ne görüyoruz? Ele aldığımız süreç barış savaşımı olduğuna göre, bu süreçteki kârşıtlardan biri barış güçleri, diğeri de silahlanmadan çıkârı olan toplumsal kesimlerdir. Her süreçte, o sürece özgü kârşıtlar bir arada olurlar ama hiçbir zaman o süreçte işbirliği yapmazlar. Barış savaşımı sürecinde, o süreçte kârşıtımız olan güçle işbirliği yapamayız. Barış savaşımı sürecinin kârşıtları sınıfsal güçler olduğuna göre, barış savaşımı sınıfsal engelleri aşmamıştır, bizzat kendisi sınıf savaşımının bir biçimidir. Somut bir sınıfsal kârşıtı vardır (zaten kârşıtı olamayan bir "savaşım" da anlamsızdır.) Barış savaşımının kesin utkusu silahlanmadan çıkârı olan toplumsal güçlerin erkinin alaşağı edilmesiyle sağlanabilir. Komünistler grevleri destekledikleri gibi barıştan yana olan her türlü girişimi de desteklerler. Ama onların görevi, barış savaşımında en geniş toplumsal güçlerin birliğini sağlayarak, bu savaşıma anti-emperyalist, anti-oligarşik bir öz kazandırmak ve iktidara yöneltmektir.

TBKP programında günümüzdeki baş çelişki "emperyalizmin en saldırgan ve gerici güçlerinin politikasıyla barıştan yana olan insanlık" arasındaki çelişki olarak belirleniyor. Birinci olarak, ifade edildiği biçimiyle bu çelişkinin iki kârşıtı aynı kategoriden değil. Bir yanda bir politika, diğer yanda toplumsal bir güç var. Aynı kategoriden olmayan olgular bir çelişkinin kârşıtları olamazlar; kaba bir benzetme yapacak olursak elmalarla armutlar toplanmaz. Ya her iki kârşıt da birer sınıfsal güç olarak, ya da her ikisi de birer politika olarak konulmalıdır. İkinci olarak, yanlışlığın düzeltilip, çelişkinin saldırgan politikalarla barıştan yana güçlerin talepleri arasında olduğu belirtilse bile, toplumsal gelişme ile ilgili baş çelişkiyi politikalar arasındaki bir çelişki olarak belirlemek bir komünist partisinin yalnızca olguyu saptamakla kalması, onun özüne inmemesi demektir. Partinin görevi bu özü ortaya çıkârıp yığınlara göstermek, yani politik çalışmaların altında yatan sınıfsal çelişkileri ortaya sermektir.

> "Program, partinin amaçladığı ve uğrunda savaştığı şeylerin kısa, açık ve özlü bir anlatımı" olmalıdır.

TBKP programında, barış güçlerinin koalisyonundan söz edilirken, bu güçleri birleştiren ortak nitelikler "sağduyulu ve gerçekçi" olmak diye belirtiliyor. Sağduyu ve gerçekçilik sınıfsal kavramlar değildir. Askersel-sınai kompleksinin önde gelen temsilcileri, kendi sınıfları ve sınıfsal çıkârları bakımından son derece sağduyulu ve gerçekçi olabilirler, gerçekten de öyledirler. Her ne kadar bu kavramların kullanılması TBKP'nin 'uzlaşmaz sınıf kârşıtlarını da bir araya getiren' koalisyonunun kurulması için gerekli ise de, bu tutum toplumsal olaylara tarihsel maddeciliğin kategorileri açısından yaklaşmanın reddedilmesi, dolayısıyla Marksizm'den kopuş oluyor.

Global sorunların keskinleşmesinin nedenini TBKP tekellerin kâr hırsında arıyor. İnce bir kurnazlık düşünülüyor. Sorumlu tekeller değil, onların kâr hırsı oluyor. Tekeller bu hırsı bir yana bıraktıklarında global sorunları keskinleştirmeyecek, dahası onların giderilmesine katkıda bulunabilecekler. Oysa burada söz konusu olan şey, kapitalist üretim biçiminin azami kâr yasasıdır. Yasallıklar insan iradesinden bağımsızdırlar. Yani global sorunların keskinleşmesinin nedeni bizzat kapitalist sistemde, tekellerin varlığında yatmaktadır. Ajitasyon broşürlerinde tekellerin kâr hırsı deyiminin kullanılması hoş görülebilirse de, bir komünist partisinin programında böyle bir dil kullanılması bilimselliğe aykırıdır.

Programda günümüz dünyası analiz edilirken, emperyalist-kapitalist sistemin günümüzdeki en önemli çizgilerinden olan entegrasyona değinilmemiş. Oysa bugün kapitalist sistem, ekonomik, politik ve askersel entegrasyonu oldukça yüksek bir düzeye çıkârtmıştır. IMF, Dünya Bankası, OECD, AET, NATO bu entegrasyonun önde gelen örgütleridir. Yeni sömgürgeciliğin, kollektif emperyalist sömürünün mekanizmalarıdır. TBKP programında AET ve NATO gibi örgütlenmelerin bu entegrasyonda ve bağımlı ülkelerin kollektif sömürüsü alanında oynadıkları rolden söz edilmemesi mantıklıdır! Çünkü bu programda Türkiye'ye bu örgütlenmeler içinde bir yer aranmakta, Türkiye'nin NATO'da kalması ve AET'ye üye olması öngörülmektedir.

---

(31) V.I.Lenin, Tüm Yapıtları, C.17, s.187

Sıralarında olmakla övünülecek tarih

Ahmet Şahin

Komünist ve işçi hareketimizin tarihine ilişkin bütünsel bir çalışmanın olmadığı koşullarda bu konudaki her çalışma özel bir ilgiye değer oluyor. Hele insanların tarihlerine, köklerine haklı bir dikkat ayırdıkları böylesi bir dönemde sapla samanın ayrılması da önem taşıyor. Ahmet Şahin'in bu konudaki yazısı tarihimize ilişkin genel başlıklar çerçevesinde son günlerde yayımlanan kimi söyleşi ve kitapları ele alıyor.

Görüş dergisi Nisan 1989 ve Mayıs 1989 tarihli sayılarında iki bölüm halinde Çağatay Anadol'un Vedat Türkali'yle yaptığı bir söyleşiyi yayımladı. Bu söyleşide de duyurulan Vartan İhmalyan'ın *Bir Yaşam Öyküsü* adlı kitabı, izleyen süreçte piyasaya çıktı. Ardından Mihri Belli'nin Anıları'nın özeti *Milliyet* Gazetesi'nde tefrika edildi. "Eski tüfekler"le söyleşiler dergi sayfalarında yeralıyor, kitaplaştırılıyor. Bütün bunlar ülkemizde komünist ve işçi hareketinin tarihine duyulan canlı ilgiye tanıklık ediyor. Bu süreçte kendini ülkemiz komünist ve işçi hareketinin geleneği ile bağlı gören kimi çevreler de tarihe özgün yaklaşımlarını ortaya koymaya çalışıyor. Ben bu yazımda komünist ve işçi hareketimizin tarihi konusunda bütünsel bir yaklaşım denemesinden çok kimi satır başlarına işaret etmek ve bunlar çerçevesinde yukarıda değindiğim kimi yazılar konusunda değermendirmemi yapmak istiyorum.

Birincisi, komünist ve işçi hareketimizin tarihini kişiler temelinde, isterse bu kişiler partilerin genel sekreteri olsun, ele almak, tarihi sultanlar, krallar tarihi olarak irdeleyen idealist tarih anlayışının doğal bir uzantısıdır. Tek tek hiçbir önder ya da komünist, bütünsel bir tarihi temsil edip açıklama güç ve yeterliliğine sahip değildir, olamaz. Tarihin maddeci kavranışı, yani tarihin bilimsel yöntemle ele alınışı, öncelikle nesnel olgu ve süreçlerin nedensellikleri içinde kavranmasını gerekli kılar. Tek tek önderlerin bu olgu ve süreçlerdeki rolü, nesnel akışı hızlandırma, duraksatma ya da gerileme yönünde olabilir. Ülkemiz komünist ve işçi hareketinde oldukça uzun sürmüş işçi hareketinden kopukluk dönemindeki içe kapanıklığın yarattığı öznellikleri aşabilmenin yolu, tarihe maddeci yaklaşımdan geçmektedir.

İkincisi, komünist ve işçi hareketinin tarihi ele alınırken bunu sınıf savaşımınının tarihinden kopuk bir biçimde irdelemek, yine tarihin maddeci kavranışından uzaklaşma anlamına gelir. Bu da, komünist ve işçi hareketinin tarihinin tek tek kişiler temelinde, bunların sözümona tipolojileri yaratılarak ele alınmasına elverişli bir zemin oluşturmaktadır.

Üçüncüsü, tarihin gerek kavranışında gerekse yazımında tek başına ne resmi-cansız belgeler, ne de içtenöznel tanıklıklar yeterli olabilir. Bunların yukarıda işaret ettiğim maddeci tarih anlayışı doğrultusunda sentezleştirilmesi belirleyici önemdedir. Bu sentezde ülkedeki sınıf savaşımının tarihi ve bunun içinde komünist ve işçi hareketinin rolü her türlü öznelliği aşmanının nesnel temelini sağlayacaktır.

Dördüncüsü, komünist ve işçi hareketimizin 70 yıllık tarihi derken neyin kastedildiğininin netleştirmeye ihtiyaç duyduğunu düşünüyorum. Türkiye Komünist Partisi'nin kuruluş kongresinin hemen ertesinde, değişik kollardan komünist çevrelerin birleşip kaynaşmasında önemli bir rol oynayabilecek olan M. Suphi ve E. Nejat da içlerinde Onbeşler'in katledilmesi, daha baştan komünist ve işçi hareketi içinde değişik zamanlarda farklı biçimlerde kendini belli eden geleneklerin bir potada eritilememesine neden olmuştur. 1945'te iki parti halinde legalite zorlaması sürecinde de kendini belli eden ve bu sürece gelinceye değin değişik yaklaşımlarla da beslenerek genişleyen farklı anlayışlar, 1951 Tevkifatında TKP örgütünün derin bir yara almasıyla günümüze dek aynı kökten gelen farklı kolların biçimlenmesini belirlemiştir. Bu yaranın derinliği ve farklı biçimlenmelerin varlığı, 1960 sonrasında ülkemizde serpilip boyatan komünist ve devrimci hareketler içinde farklı geleneklerin uluslararası komünist harekette-ki tartışmalarla da bağlı olarak vücut bulmasında etken olmuştur. Bugün komünist ve işçi hareketimizin tarihini ele alırken ben tüm bu geleneksel hareketlerin, partileşmiş ya da partileşmemiş çevrelerin ortak tarihini bir arada kavrıyorum.

Beşincisi, tek tek bireylerin tanıklıklarının, bunların hareket içindeki yer ve rolleriyle bağlantılı ele alınmasının önemli olduğunu düşünüyorum. İkinci ya da üçüncü ağızdan tanıklıklar ya da herhangi bir biçimde içinde yeralınmamış olgu ve süreçler hakkında söylentilere dayalı değerlendirmeler, tarihin kavranışı ve yazımı bakımından pek bir değer taşımıyor diye düşünüyorum. Hele bunlar esas itibariyle düşmanlıklara dayalı küfür noktalarından ibaret kalıyorsa değersizlikleri bir yana zararlı bile oluyorlar kanısındayım.

Son söylediklerimi esas alarak bugün tanıklıklara baktığımda belirgin bir özellik gözüme çarpıyor. Bu tanıklıklarda bulunan Vedat Türkali, Vartan İhmalyan, Mihri Belli vd., Türkiye Komünist Partisi'nin örgütlü geleneği içinde yeralmadıkları dönemdeki önderleri hakkında, hareketin nesnelliğini "dışarıdan" değerlendirmeyi de bir yana koyarak kişisel suçlamalar getirmenin ötesinde bir yaklaşımda bulunmuyorlar. Daha açık bir deyişle, bu tanıklık ve değerlendirmelerdeki ∞ayırd edici özellik şöylece kendini belli ediyor: Bir yanda şöyle ya da böyle yaşamını TKP'ye adamış ülkücüler, öte yanda Zeki Baştımar, İ. Bilen ve A.Saydan

(Aram Pehlivanyan) şeytan üçgeni. Bir yanda melekler, öte yanda şeytanlar: İnsanın insanlar nerede diye sorası geliyor. Sözü uzatmamak için V. Türkali'den örneklemek isitiyorum. "Zeki'ye [Baştımar] polis ya da polisin adamı derler, elimi basarım polis değildir. Ama hiçbir polis müfettişi Zeki Baştımar kadar TKP'ye zararlı olmamıştır.". "Ölüsü tarihin kanalizasyonuna fırlatılıp atılacak bir sahtekar soytarı" olan İ. Bilen. "Türk sol devrimci akımını parçalamakta en büyük etkenlerden biridir İ.Bilen'in ettikleri. Hep düşünmüşümdür CIA adına görevli birisi daha iyisini nasıl yapabilirdi?". "1944 tevkifatının süprüntüsü A. Saydan."

Bu değerlendirmeleri (!) yapmaktan çekinmeyen V.Türkali'nin yaşamı boyunca ve özellikle sözünü ettiği dönem boyunca komünist ve işçi hareketimizin gelişmesine ne gibi katkılar yaptığını gerek bu hareket içindeki her militan, gerekse bu söyleşiyi yapan Ç.Anadol biliyor olsa gerektir.Bu nedenle ayrıca üzerinde durmak istemiyorum. Ancak ele aldığı dönemin kadroları hakkında ileri sürdüğü şu yargıya, komünist hareketin öznelci ele alınışının ibret verici bir örneği olarak işaret etmek istiyorum : "Türkiye'den kopan bir grup da gitti İ.Bilen'in çevresinde toplandı... Bunların büyük bir kısmı artlarından duyup tanıdığımız iyi çocuklar, iyi insanlar. İnsan bulunduğu kaba göre insandır. İ.Bilen gibi yedi denizin süprüntüsü bir adamın yanında, ipi koparmadan, yaşlılığını da gözönünde tutarak burası bize kalacaktır hesabı içersinde ilişkiyi sürdürdüler."

Aslında görülen o ki V.Türkali ve diğerleri İ.Bilen ve A.Saydan'ın kişi ve kimliklerinin ardında TKP'nin 1973 atılımıyla açılan dönemini yargılamak istemektedirler. Bu dönemin tüm kadrolarının, TKP'nin tüm üyelerinin "insan bulunduğu kaba göre insandır" ilkesi çerçevesinde İ.Bilen ve A.Saydan'ın birer örneği olduğu değerlendirmesine varmaktadırlar. O zaman TKP'nin 1973 atılımıyla açılan dönemine nesnel bir gözle ve sınıf savaşımının tarihi içinde kısaca bakmak gerekir.

Herşeyden önce TKP'nin 1973 atılımı, bu partinin 1951 Tevkifatı'nı izleyen dönemde içe kapanmışlığına son verme ve bu süreçte yetişmiş komünist kadrolarla Parti'yi birbirine kaynaştırma hareketidir. İ.Bilen'in Genel Sekreterliğini yaptığı Merkez Komitesi'nin (ya da Dış Büro'nun; bence, o andaki adı gerçekleştirdiği işlev karşısında önem taşımıyor) girişimiyle TKP, 1973 atılımıyla, komünist kuşaklar arasındaki kopukluğa son vererek ülküsü yeniden güçlü bir biçimde örgütlenmenin ve etkin bir siyasal parti durumuna gelmenin olanaklarına kavuşmuştur.

TKP'nin 1973 atılımıyla açılan döneminin ayırdedici özellikleri ise, kanımca şöyle sıralanabilir : Birincisi, proletarya enternasyonalizmiyle,uluslararası komünist hareketle dolaysız bağlı örgütlenme bilincinin yerleşip güçlenmesi; ikincisi, komünist hareket ile işçi sınıfı hareketinin birleşmesi yolunda azımsanmayacak adımlar atılması; üçüncüsü, Parti'nin bir yandan yığınsallaştırılması, öte yandan yasallaşması yolunda Leninci anlayış doğrultusunda savaşımın yoğunlaştırılması. Nitekim bu süreçte TKP saflarında toplulaşan kadroların önemli bir bölümü uluslararası komünist hareketin dünyaya ilişkin tahlilleri ve bunlara dayalı programatik yaklaşımları temelinde ve hepsinin ötesinde uluslararası komünist hareketin yatağı içinde akma iradesiyle hareket etmişlerdir. Bu durum, uzun yıllar ülkemiz komünist ve işçi hareketinde şu ya da bu ölçüde kendini hissettiren milliyetçi anlayışların aşılmasında belirleyici bir önem taşımıştır. Tek sözle proleterya enternasyonalizmi anlayışı TKP'nin 1973 atılımı ertesinde artık komünist ve işçi hareketi içinde somut bir ilke düzeyine yükselmiştir. "Fabrikalar kalelerimizdir" sloganı, 1902'lerin bu bolşevik sloganı, Türkiye toprağında komünist hareket ile işçi sınıfı hareketinin birleşmesinin somut ifade biçimi haline gelmiştir. Yalnızca TKP saflarında yer almış kadrolar değil, komünist ve işçi hareketi içinde yeralan değişik parti ve çevreler bakımından da bu yönelim ağırlık kazanmıştır. Yine bu süreçte TKP ülkenin siyasal yaşamında ağırlığını hissettiren bir siyasal parti düzeyine yükselmiş ve "yarı legal" konumlara gelmiştir. 1978 1 Mayıs Alanı'nı hatırlayanlar için ayrıca bu konuyu açmak gerekmez.

Peki bu süreçte eksiklikler yok mudur? 1973 atılımıyla açılan süreç 1980'e dek değişmeyen bir çizgi halinde mi ilerlemiştir? Bu süreçte komünist ve işçi hareketi içinde yeralan parti ve çevrelere karşı doğru bir tutum her zaman alınabilmiş midir? Erke dönük savaşımda, yığın savaşımının yükselişine ve inişine göre, sınıf savaşımının diyalektik akışına göre uygun politik taktikler doğru bir biçimde saptanabilmiş midir? Bu sorular parti içi yaşamdan, toplumunun değişik katmanlarıyla ilgili sorunlara kadar genişletilebilir. Bunlara bir kalemde evet demek olanaklı değildir. İşte bugün komünist ve işçi hareketimizin bütünsel tarihini yeniden irdeleyip yeni bir senteze yöneldiğimiz bu dönemde, bu ve benzeri sorunları, nedenselliikleriyle birlikte ele almak, reddedilecek miras ile taşınacak miras arasındaki ayrımı yapmak önümüzde durmaktadır.

Görüldüğü gibi ben bu dönemin ne başarılarının, ne de eksikliklerinin İ.Bilen'le bağlı olduğu noktasından hareket etmedim. Bu süreçte TKP'nin tüm üyeleri, yetkili organları, Merkez Komitesi ve onun Genel Sekreteri İ. Bilen elbette değişik düzeylerde rol oynamıştır. Ama bunların hiçbiri tek başına bir kişinin ve hatta bir organın değil, parti kollektifininin bütününün ürünüdür. Tarihin maddeci kavranışı bunun dışındaki yaklaşımların hatasını şimdiye dek hep ortaya çıkarmıştır, bundan böyle de çıkaracaktır.

Kanımca Z. Baştımar, İ. Bilen ve A. Saydan kişiliğinde yürütülen bu saldırılar (eleştiriler diyemiyorum affola, çünkü eleştiri nesnelliğe dayanır) günümüzde Marksizm-Leninizm'e onun devrim ve parti öğretisine yönelik yaklaşımlardan kopuk değildir. Nitekim bu saldırılar, bir adım ötesinde Leninci parti normlarına yönelmekten, ardından da bürokratlar söylemiyle anti-Sovyetizm'e doğru ilerlemekten geri durmuyor. Tarihin güncel politik kaygılarla manipülasyonundan, "resmi tarih"lerden şikayetçi olanların, kendi politik anlayışları doğrultusunda komünist ve işçi hareketimizin tarihini manipüle etmeye yeltenmeleri ibret vericidir.

Bu yazıda Vartan İhmalyan'ın, gerçekten *Bir Yaşam Öyküsü* olan kitabı üzerinde pek fazla durmadım. Gerçekten de alabildiğine az bilinen bir döneme tanıklık edebilecek olan V.İhmalyan'ın kitabı, ne yazık ki komünist ve işçi hareketimizin tarihi bakımından nesnel bilgi aktarma özelliği taşımıyor. Gönül isterdi ki 1963'lerde TKP içinde süregiden tartışmaların konuları ve değişik parti örgütlerinin görüşleri konusunda belgeleri aktarsın. Ne yazık ki V. İhmalyan bunları kitabını uzatacağı gerekçesiyle yayımlanmak üzere anılarına katmamıştır. Bu tartışma sürecinde yer alan komünistlerin anılarında bu belgelere yer vermeleri kuşkusuz sevindirici olacaktır.

Bitirirken şuna işaret etmek istiyorum: Komünist olmak ülkemiz tarihi boyunca kuşkusuz hiçbir zaman kolay olmadı, olmuyor. Bu onurlu ada layık olarak yaşamını sürdürmüş olan her komüniste saygı, bugün de bu savaşımı sürdürenler bakımından bir gönül borcu... Bu gönül borcunu yerine getirirken nesnellikten uzaklaşmamak ve kişisel sürtüşme ve kırgınlıkları temel almamak zorunlu oluyor. Eksiğiyle fazlasıyla bu bizim tarihimiz, bizim güç kaynağımız. Güçlü komünist ve işçi hareketi tarihi ağacımızın bugün sürgün veren dalları, beslendikleri ve cansuyunu aldıkları köklerini korumakta özenli davranmalıdırlar.

KIRKINCI YILIMIZ

Hepimiz kırk yıl önce doğduk
Kırk yıl önce sabahleyin
Kırk yıl önce gün ışırken Bedreddinin İznik gölünde
Çamlı bellerinden birinde Köroğlunun
ve Sibiryadan esirlikten dönen Bolşevik Osman
pusuya düşürürüken Urfa yolunda seher vakti Fıransızı.

Hepimiz kırk yaşındayız
yirmisine basanımız da
altmışını geçenimiz de
atılıp ölenimiz de İstanbulda Müdüriyet penceresinden.

Bu kırkıncı yılımızda
ne bir ormanız
ne şose boyunda tek tük kavak ağacı
bir tarlayız tohumu saçılmış.

Hepimiz kırkına bastık bu sabah
hapiste yatanımız,
işyerindekilerimiz, muhacirimiz.
Hepimiz kırkına bastık bu sabah.
Yoldaşlar yeni yeni yıllara!

Nazım Hikmet
25 Eylül 1960

10 Eylül 1920

TKP'nin kuruluş tarihine ilişkin bu bölüm Mete Tunçay'ın *Türkiye'de Sol Akımlar* adlı kitabının 3. basımından sayfa 218-224 arasından aktarılmıştır. Mete Tunçay bu bilgileri derlediği kaynaklar olarak T.K.P., Doğuşu, Kuruluşu, Gelişme Yolları, s. 23-37; Y. Bagirov, Türkiye Komünist Partiyasının Yaranması Tarihinden, s. 76-86; Türkiye Komünist Fırkasının Birinci Kongresi'ni göstermektedir.

Mustafa Suphi'nin yurtdışındaki örgütü ile İstanbul ve Ankara'daki komünist teşkilatları Birleştirici Kongreyi memleket içinde, Anadolu'da, Ankara'da yapmak istediler. Ankara hükümeti, Kongrenin yapılmasına izin vermedi. Bunun üzerine, Kongrenin memleket dışında yapılması yoluna gidildi. Azerbaycan Sovyet Cumhuriyeti Hükümeti, Kongrenin Bakû'da toplanmasını büyük bir misafirperverlikle kabul etti.

T.K.P.'nin I. Kongresi: 10 Eylül 1920'de Kızıl Ordu Kulübünde açıldı.

Çetin gizlilik durumu içinde çalışan İstanbul teşkilatı, ağır bir baskı altında bulunan Ankara-Anadolu teşkilatları, kongreye oldukça düzenli geldiler. Kongre öncesi çalışmalarında belli başarılar elde ettiler. Seçilen delegelerin çoğu Kongreye ulaştı. Kongreye 15'i aşkın teşkilattan 74 delege geldi (kesin oy hakkı olan delegelerin sayısı 32'dir.) 51 delege İstanbul ve Anadolu teşkilatlarından gelmiştir. Ötekiler memleket dışındaki teşkilatlardan katılmışlardır. Kongreye delege gönderen teşkilatlar: İstanbul, Ankara, İnebolu, Zonguldak, Ereğli, Samsun, [Sivas, Kars,] Trabzon, Rize, Erzurum, Eskişehir, Konya ve ötekiler. İzmir ve Adana teşkilatlarından seçilen delegeler, buralardaki savaşlar yüzünden Kongreye ulaşamamışlardır. Kongrede 51 misafir delege vardı. Hepsi, konuklarla birlikte 125 Komünist Kongrede hazır bulunmuştur. ...

I. Kongrenin amacı, yalnız komünist teşkilatlarını tek yapı, tek çatı altında, tek partide birleştirmek değildi. Bundan başka partinin programını, tüzüğünü hazırlaması, strateji ve taktiğini çizmesi, milli kurtuluş savaşının genel planını, ana yolunu göstermesi gerekti. Kongrenin gündemi yüklüydü:

1- Geçici Merkez Komitesinin çalışma raporu.

2- Milli Kurtuluş ve sömürge meseleleri.

3- Köylü meselesi.

4- Kooperatif konusu.

5- İllerin durumu üstüne rapor.

6- Kadın sorunu.

7- Günün konuları.

8- T.K.P.'nin programını [ve nizamnamesini] onaylama.

9- Merkez Komitesinin seçimi.

Merkez Komitesinin raporu, illerdeki teşkilatların çalışma raporlarıyla tamamlandı. Memlekette komünist hareketin başarılar elde ettiği belirtildi. Kongre, Merkez Komitesinin hesap raporunu oybirliğiyle onayladı.

Kongre, "Anadolu'nun durumu ve günün konuları" üstüne verilen raporları dinledi. Sonra şu olayları belirtti:

"...Rusya'da başlayan devrim geliştikçe gelişiyor, genişledikçe genişliyor. Gün geçtikçe, dünyanın her yerinde işçiler Rusya'da dalgalanan komünist bayrağı altında daha fazla toplanıyor. Saadetlerini, gelecek güzel günlerini ondan bekliyorlar.

Bütün insanlığın komünizm ağına ulaşması, sosyal devrimlerin kesin başarılar kazanması, yeryüzünde komünist kuvvetlerin bir amaca doğru yürümesi için bütün dünyada bütün komünist kuvvetlerin bir mer4keze bağlanmaları gerekir.

...Rusya yapmış olduğu komünist devrimiyle, tarihiyle, Kızılordusuyla, pek tabii olarak, yeryüzünde komünist hareketinin, kuvvetlerinin merkezi, göbeği olmuştur. Moskova'da kurulan III. Komünist Enternasyonaline gelince, yeryüzünde devrimci kuvvetlerin yöneticilik rolünü, merkez genel kurmaylığı rolünü en iyi görebilir. Bu sebeple, Türk Komünistleri, III. Enternasyonalin II. Kongresince alınan kararların, yaşantıya, olaylara, hayatın isteklerine ve Türkiye'de sosyal hareketin ana ilkelerine, ülkülerine uygun olduğunu belirtirler..."

Kongrede Ermeni - Türk ulusal atışmasının siyasal niteliği üstünde duran raportör şunları söylemiştir: "Türkiye devletinin başında bulunan varlıklı sınıflarla Türk işçi ve köylü emekçi halk kitlelerini birbirine karıştırmamak gerekir. Varlıklı sınıflar, hiç kuşkusuz, din ve millet perdesi altında kendi kişisel çıkarları için canice bir rol oynamış, Türk ve Ermeni halklarının arasında anlaşmazlık çıkarmış, tarihin beraber yaşattığı bu iki milleti birbirine düşman etmiştir. Birinci Dünya Savaşı boyunca, Daşnaklar ve Ermeni papazları din ve millet davası ile İngiliz siyasetine, İttihat ve Terakki ise din ve millet bayrağı altında Alman siyasetine hizmet etmiştir. Sonuç olarak milyonlarca Türk ve Ermeni halk kütleleri mahvolmuştur."

I. Kongrenin amacı, Yalnız komünist teşkilatlarını tek yapı, tek çatı altında, tek partide birleştirmek değildi. Bundan başka partinin programını, tüzüğünü hazırlaması, strateji ve taktiğini çizmesi, milli kurtuluş savaşının genel planını, ana yolunu göstermesi gerekti.

...

I. Kongre, köylüleri devrim savaşına çekmek için onların arasında çalışmanın T.K.P.'nin en başta gelen görevi ve ödevi olduğunu belirtti. Merkez Komitesinin raporunda şöyle deniliyor: "Devrim başarıya, zafere ancak, devrim ordusu

olan geniş köylü yığınlarını bu devrim savaşına çekmek yoluyla, ancak böyle bir savaş sonucunda ulaşabilir."

I. Kongrede, Anadolu'nun kongre durumu gözönüne alınarak hemen yerine getirilmesi gereken istekler ileri sürüldü. Köylü, yüzyıllardır toprağa kavuşmak hasretiyle yanıyor. Köylü fakirlikten, kölelikten, ağanın, besin ezgisinden, soygundan, sömürülmekten kurtulmak istiyor. ...

Memlekete dalan yabancılara karşı kurtuluş savaşının başarıyla, demokratik devrimle sonuçlanabilmesi için bu toprakların köylülere mutlaka verilmesi gerektir. Kurtuluş savaşına düşman olanların topraklarına hükümet hemen el koymalıdır. Köylü borçları, tefecilik, vergi borçları, köylüyü ezen vergiler, haraçtan başka bir şey olmayan âşar ve salmalar hemen kaldırılmalıdır. Gelirle artan adaletli bir vergi sistemi kurulmalı. Emekçi köylüler imecilik yoluyla kooperatiflerde birleştirilmeli. Onların emeği, malları ağalara, köy burjuvazisine karşı korunmalı. Köylüye tarlaşını ekebilmesi için tohum, tarım aletleri, işini çekip çevirebilmesi için ucuz kredi sağlanmalı.

I. Kongre milyonlarca köylünün bu haklı isteklerini dile getirdi. Bu isteklerin gerçekleştirilmesi için de şu ödevi ileri sürdü: "Köylü Komiteleri kurmak. Böylece köylülerin politik haklarını doğrudan doğruya savunabilmelerini sağlamak. Çiftlik ağalarının, derebeylerin topraklarına, tarım araçlarına, iş hayvanlarına, hayvan sürülerine, tohum ambarlarına hemen el koymak. Bu malları köylü komiteleri eliyle köylüye dağıtmak."

I. Kongre, kadınlık meselesine ayrı bir önem verdi. Kadınları sosyal ve politik hayata çekmek, onları bağımlı, esir durumdan kurtarmak, onları karanlıktan ışığa çıkarmak - okutmak, uyarmak, aydınlatmak. Kadınların erkeklerle eşit haklı olması, onlara seçmek ve seçilmek hakkının tanınması, bütün devlet müesseselerinde kadının serbestçe çalışabilmesi, işçi kadına, iş kanununda özel hakların tanınması. Bütün bu hakların kadınlara sağlanması için savaşmak gerektiğini, Kongre özel bir karara bağladı. Bu karara uyularak, sonradan, Merkez Komitesine bağlı bir Kadınlar Kolu kuruldu. ...

Kongre, Türkiye'ye dalan emperyalist kuvvetlere karşı yürütülen silahlı savaşı, emekçilerin, bütün halkın en canlı davası, bir ölüm-kalım davası olarak ele aldı. Bu savaşı emperyalizme, sömürgecilik sistemine karşı topyekûn yürütülen bir Halk Harbine çevirmek kararını verdi. Böylece T.K.P memleket çapında milli bir parti olarak politik alana çıktı. ...

Milli kurtuluş harbinin önemini ayrıca belirtti:

"Aradolu'da yürütülen milli kurtuluş hareketi emperyalizme karşı bir savaştır. Bu savaşa bütün yeryüzü proleterlerinin dayanışma göstereceklerine inanıyoruz. Memlekette bu milli hareketin gelişmesi ve derinleşmesi hem işçi sınıfının şuurunu uyandıracak, hem de genel olarak, gelecek sosyal devrim için en elverişli bir zemin hazırlayacaktır."

...

Kongrenin kararı:

"T.K.P. memlekette emperyalizme karşı olan milli kurtuluş harbinin derinleşmesine yardım etmekle, bu hareketi tutmakla beraber, işçi sınıfının gerçek ve son amacı olan emekçilerin egemenliğini kurmak için gereken durumu, koşulları, zemini hazırlamaya çalışacaktır." ...

I. Kongre "Türkiye İşçilerine" başlıklı özel bir çağrı yayınladı. Çağrıda, emperyalistlerin saldırısına karşı Tek Cephenin kurulması gerektiği, T.K.P.'nin bu cepheye girmeye hazır olduğu açıklandı. Bunun yanında, emekçilere, halka hemen ve en azından sağlanması gereken istekler ileri sürüldü:

1- Sendikalara tam bağımsızlık, serbestlik ve dokunulmazlık sağlanması. Eksiksiz toplantı, grev, yürüyüş, basın ve kişi dokunulmazlığı hürriyeti.

2- Tek dereceli, genel, eşit, serbest ve gizli oylamalı seçim sisteminin kurulması.

3- Jandarma yerine, halk tarafından seçilen Milis teşkilatının konulması.

4- Yürürlükteki bütün vergilerin kaldırılması ve yerine kazanç oranıyla artan [gelir] vergi sisteminin konulması.

5- Parasız genel öğretim.

6- Topraksız ve az topraklı köylülere bedava toprak ve tarım aletleri dağıtılması.

7- Padişahlığın yıkılması, cumhuriyetin kurulması. Paşalıkların kaldırılması. Valilerin, kaymakamların halk tarafından seçilmesi.

8- 1 Mayıs gününün resmen işçi bayramı olarak tanınması.

9- Toprak reformunun gerektiği gibi yürütülmesi için Köylü Komiteleri kurulması. Tarım işçilerine serbest sendika kurmak hakkının tanınması.

10- Kurtuluş savaşına düşman olanların, sarayın-padişahın, toprak beylerinin mallarına, mülklerine hemen el konması.

11- Anayurdun savunulması için beylerden, ağalardan, eşraftan, tüccarlardan, fabrikatörlerden bedel alınması.

12- "Düyunu Umumiye"nin, "Reji"nin, tekelin, yabancı kumpanyaların, kapitülasyonların kaldırılması. Padişahların yabancılardan aldıkları, yedikleri "Osmanlı borçları"nın tanınmaması.

Bu genel isteklerin yanında, işçiler için hemen ileri sürülen özel istekler çağrıda sıralanmıştı:

1- 8 saat iş günü.

2- Eksiksiz serbest grev.

3- Toplu iş anlaşması bağlamak.

4- İşçilere oturulur evler sağlamak.

5- 14 yaşından küçük çocukların çalıştırılmaması.

6- Gebe ve işçi kadınlara doğumdan önce ve sonra 2 [şer] ay, gündelikleri işlemek şartıyla izin verilmesi.

7- İhtiyarlıkta, çalışma gücünü kaybettiği hallerde işçilerin emeklilik hakları, sosyal sigorta hakları olmalıdır.

8- Gündelikler kesilmeksizin hafta tatili.

9- Gündelik ve aylıkların, en azından, yaşama indirimine göre ayarlanması.

10- İş Kanununun doğrulukla yürütülmesini kontrol için özel işçi komisyonu kurulması.

...

I. Kongre: "Anadolu'ya Çağrımız" başlıklı açıklamasında, memleketin gerçek durumunu bütün çıplaklığıyla ortaya koydu:

"Memleket yıkım içinde. Bizde fabrikalar kurulamadı, gelişemedi. Bu geriliğin sebebi, bu kötülüğün kökleri, çürümüş devlet kuruluşundadır. Osmanlı İmparatorluğu harpçilikle, orduculukla, başka ülkeleri ele geçirmek yoluyla kurulmuştur. Ardı arkası kesilmeyen harplerden, yağmalardan sonra, bu imparatorluk çökmeye, yıkılmaya gitmiştir. Padişahlık yalnız baskıyla, süngüyle ayakta kalmıştır... En sonunda bütün memleket çöktü, -emperyalistlerin harpçilik işlerine karışmak yüzünden- yıkıldı. Anadolu'yu görenler, bilenler hiç düşünmeden bunun doğru olduğunu söyler...

Yol yok, tarım-tarla işleri yüzüstü kalmıştır. Öğretim, öğrenim yok. Her yerde büyük bir fakirlik.

Gençler, delikanlılar yokolmuş. Açlıktan, çeşitli hastalıklardan, harplerden, türlü çeşit felaketlerden halk kırıldı, ocaklar söndü. Pekçok köyler, kentler, kasabalar harap oldu. Her yerde yas, her yanda acı."...

T.K.P. Birinci Kongresi, bu kere, Anadolu Geçici Merkez Komitesinin 14 Temmuz 1920 tarihli beyannamesinde ileri sürdüğünden farklı olarak, proletarya diktatörlüğü sorununu ortaya koymuyorsa da, işçi ve köylülerin her türlü sömürüye karşı sınıfsal savaşımını geliştirmek ve geniş halk kütlelerini yavaş yavaş proleteryanın öncülüğü altında toplamak yoluyla işçi ve köylü diktatörlüğünün yaratılmasının koşullarını hazırlamayı ön plana geçiriyordu. Bu amaca erişmek için, T.K.P. çeşitli ulusal toplulukların emekçi kütlelerini birleştiren ve demokratik ilkelere dayalı federatif bir cumhuriyet kurulmasına çalışacaktı.

M. Suphi program hakkındaki raporunda, bu konuyla ilgili olarak şöyle demektedir:

"T.K.P. Türk işçi ve köylülerini İttihatçıların 'hain sosyalistlerin' etkisinden kurtarmaya çalışacağı gibi, Türkiyede yaşayan Yunan, Ermeni, Kürt milletlerinin ezilmiş sınıflarını da, 'Daşnak' veya 'Bedirhan' teşkilatlarından ayırarak, aynı çıkar ve amaçlar adına onları tek bir sınıf halinde birleştirip hem dahili tufeylilere, hem de harici kuvvetlere karşı savaşıma yöneltmekle yükümlüdür."

Delegelerden bazılarının federatif cumhuriyet koşullarında ulusal hakların sınırlanacağını ileri sürmelerine karşılık M. Suphi sosyalizm ilkelerine göre kurulacak büyük bir federasyon içinde küçük özerk cumhuriyetlerin kendi kendilerini yönetmekte tam bağımsız olacaklarını ve ekonomilerini geliştirmek için büyük devletle bir birlik yaratacaklarını söylemiştir.

I. Kongre T.K.P.'in çalışma programını hazırladı, onayladı. Bu program, 12 bölüm ve 49 maddedir. 10 maddelik bir giriş bölümünden sonra, devlet biçimi, dinsel ve ulusal ilişkiler, ekonomi, köy ekonomisi, bankalar, vergiler, konut ve geçim, işçilerin güvenceleri, ordu, milis, yargı gücü, eğitim ve sağlık konularını kapsayan Program ayrıca yayımlanmıştır: Bakû 1920. Bir örneği Azerbaycan parti arşivinde saklanan Tüzük ise 8 bölümdür: Partinin üye ve adayları, merkez örgütü, il, ilçe, bucak, köy ve şehir örgütleri, parti özekleri (hücreler), disiplin, partiye giriş ve çıkış.*

Kongre, Ethem Nejat ve Hilmioğlu Hakkı'nın önerisiyle Türkiye'deki bütün komünist gruplarını tek komünist partisinde birleştiren bir karar aldı. "Komünist örgütlerinin birbirinden ilgisiz olarak çalışmaları, devrimin toplumsal amaçlarına ulaşmasını son derece güçleştirir. Kapitalist dünyasına karşı tek bir cephe yaratmak ve kesin zafer elde etmek için, ülke dahilinde bağımsız olarak oluşan komünist gruplarının genel bir merkez çevresinde birleşmeleri zorunludur. Buna göre, gerek İstanbul'daki komünist gruplarının gerekse Anadolu'da ve Rusya'da birbirinden ayrı olarak kurulan örgütlerin T.K.P. adı altında tam bir birlik meydana getirmeleri gerekir." 7 asıl ve 3 yedek üyeli bir Merkez Komitesi ve bir Denetleme Komisyonu seçildi. Partinin Genel Başkanlığına M. Suphi, Genel Sekreterliğine Ethem Nejat yoldaşlar seçildi. ... Kongre ayrıca Merkez Komitesinin sekreterliğini seçti. Basın-Yayın bürosu ve Dış Büro kuruldu. Böylece Kongre, T.K.P.'ni düzenli bir teşkilat olarak ortaya çıkardı. Partinin yönetici savaş organı -Merkez Komitesi- bütün yetkileriyle çalışmaya koyuldu.

I. Kongre 6 oturum yaptı. ...

*Gerçekte, Program 12 bölüm değildir; 10 maddelik bir Giriş'ten (Bazı Akide ve Esaslar) sonra, 14 bölümdür. (Mete Tunçay'ın notu.)

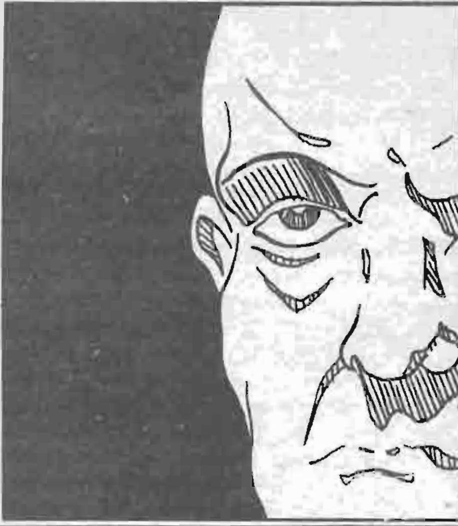
Mustafa Suphi



Ethem Nejat



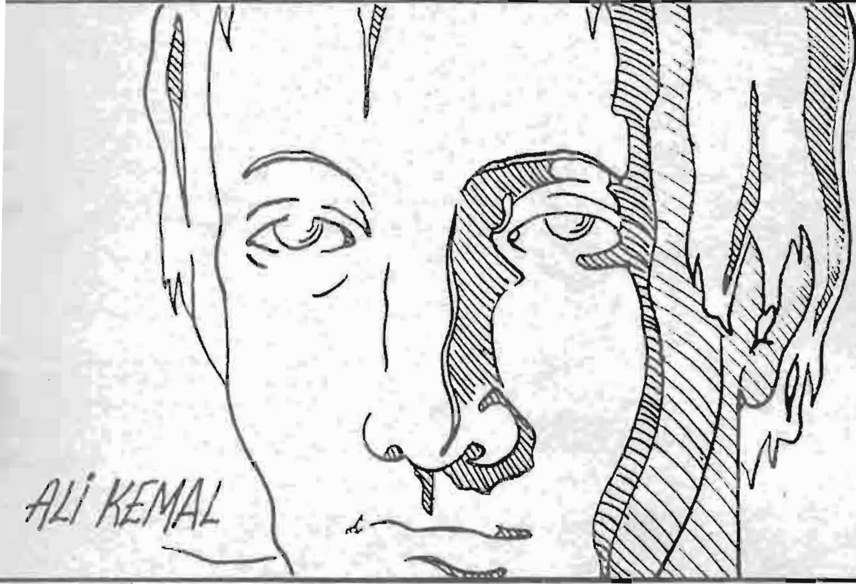
TOMBALA





37





aşbakan yaptığı a

nflasyon oranının

ben sayıları sevmiyorum
ben kuşları seviyorum

Ali Kemal ögretrem seni niye dövdü ?..

Dersinden başka şeylerle uğraşma dedi

DA Dİ DA Dİ DA Dİ

DA Dİ DA

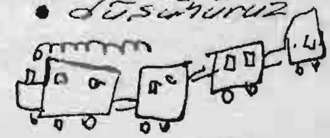
DA Dİ

onuna kadar aşağı çel

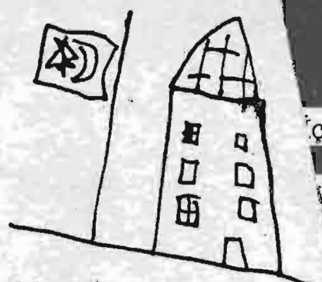
cak bunun yeni sorun

Bak ne güzel tren beraber oynayalım

mektubun dün et
tımı bilmiyorum. Kadı
mış, o da konuşmuş
• düşünürüz



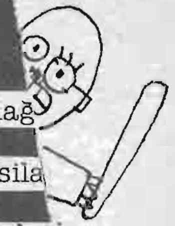




çişleri Bakanı Cudi dağ

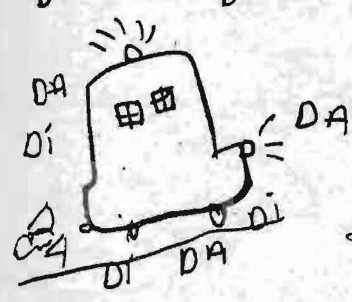
yöresinde kimyasal sila

nasının söz konusu olm



ben sayıları sevmiyorum

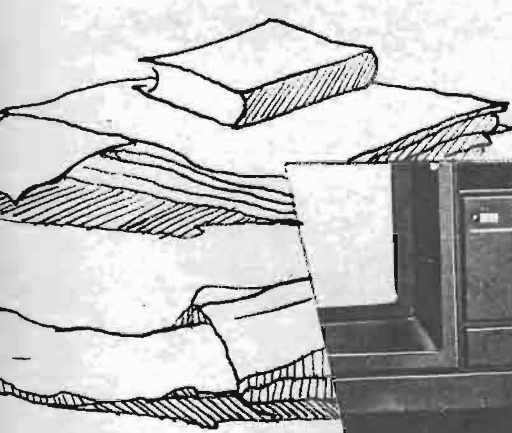
ben kuşları seviyorum..

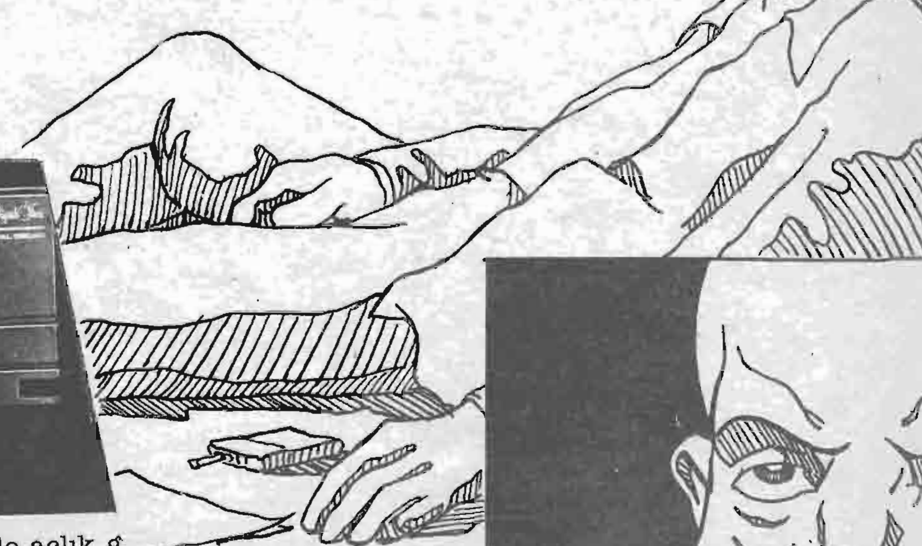


Niye dövsün ki

trenle beraber oynayalı

yeni bir koğuşa ver
oldukça rahatız Mahkemenin
ne zaman açılacağı belli değil
o değilde, boğazda iki kadeh birşey
ler içmeyi çok özledim...

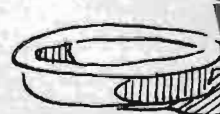




gerekçesiyle açlık g

an tutuklu Ali Kema

zaevinden nakli sıra





Ağustos 89..

CUMHURELLA

